

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
BANKACILIK VE FİNANS BİLİM DALI

**TÜRKİYE'DE KOBİ'LERİN İŞLETME SERMAYESİ
GEREKSİNİMİ VE BANKA KREDİLERİNE ERİŞİMİ**
Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:
Serdar ODYAKMAZ

İstanbul, 2016

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYALBİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
BANKACILIK VE FİNANS BİLİM DALI

**TÜRKİYE'DE KOBİ'LERİN İŞLETME SERMAYESİ
GEREKSİNİMİ VE BANKA KREDİLERİNE ERİŞİMİ**
Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:
Serdar ODYAKMAZ

Öğrenci No:
120787007

Danışman:
Yrd. Doç. Dr. Zeynep Şefika Ekşioğlu

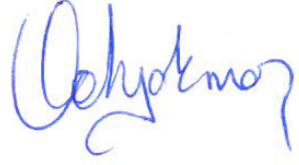
İstanbul, 2016

YEMİN METNİ

Yüksek lisans Tezi olarak sunduğum “TÜRKİYE’DE KOBİ’LERİN İŞLETME SERMAYESİ GEREKSİNİMİ VE BANKA KREDİLERİNE ERİŞİMİ ” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

08.03.2016

Aday: Serdar ODYAKMAZ

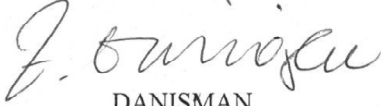

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

28/03/2016.

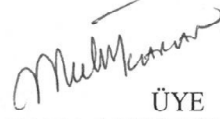
Enstitümüz *İşletme Yönetimi* Anabilim dalı *Bankacılık ve Finans (Uzaktan Eğitim)* Programı yüksek lisans öğrencilerinden 120787007 numaralı *Serdar ODYAKMAZ*'ın "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "*Türkiye'de Kobi'lerin İşletme Sermayesi Gereksinimi Ve Banka Kredilerine Erişimi*" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 01.03.2016 tarih ve 2015/09 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (45) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~ayrıcılık/oybirliği~~ ile ~~Kabul/Red veya Düzeltme~~ kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN

YRD. DOÇ. DR. ZEYNEP ŞEFİKA EKŞİOĞLU
(BEYKENT ÜNİVERSİTESİ)

ÜYE

PROF. DR. MUHİTTİN KAPLAN
(İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ)

ÜYE

YRD. DOÇ. DR. ERKUT ALTINDAĞ
(BEYKENT ÜNİVERSİTESİ)

Adı ve Soyadı : Serdar Odyakmaz
Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Zeynep Şefika Ekşioğlu
Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans, 2016
Alanı : Bankacılık ve Finans
Anahtar Kelimeler : KOBİ'ler, İşletme Sermayesi, Bankalar,

ÖZ

TÜRKİYE'DE KOBİ'LERİN İŞLETME SERMAYESİ GEREKSİNİMİ VE BANKA KREDİLERİNE ERİŞİMİ

Bu çalışmada, Türkiye'de KOBİ'lerin işletme sermayesi gereksinimi ve banka kredilerine erişimi ele alınmıştır. Literatür taraması yapılarak KOBİ'lerin işletme sermayesi ihtiyacı ve banka kredilerine ulaşımı ile ilgili yapılmış olan araştırmalar incelenmiştir. Buna göre, kuruluşunda sınırlı sermaye ile kurulan KOBİ'ler, özsermayelerinin yetersiz olması, kâr marjlarının düşük olması ve alacakları tahsilat sorunu nedeniyle işletme sermayesi sorunu ile karşı karşıya kalmaktadırlar. KOBİ'lerin özkaynakları dışında en önemli finansman kaynağı bankalardan kullandıkları kredilerdir. KOBİ'lerin kayıtdışı çalışmaları nedeniyle mali verileri gerçek iş hacimlerini yansıtmamaktadır. Bankaların kredi taleplerinde mali veriler üzerinden değerlendirme yapmaları nedeniyle KOBİ'ler banka kredilerine erişim sorunu yaşamaktadırlar. OECD üyesi ülkeler (Belçika, İsviçre, G.Kore, Japonya, İrlanda, Portekiz, Macaristan) KOBİ'leri ile Türkiye'deki KOBİ'lerin toplam banka kredilerinden aldıkları kredi payı karşılaştırıldığında, Türkiye'deki KOBİ'lerin toplam banka kredilerinden aldıkları pay çok düşüktür.

Name and Surname : Serdar Odyakmaz
Supervisor : Assit. Prof. Dr. Zeynep Şefika Ekşioğlu
Degree and date : Master, 2016
Major : Banking and Finance
Key Words : SMEs, Working Capital, Banks.

ABSTRACT

THE WORKING CAPITAL REQUIREMENTS OF SMES AND THEIR ACCESS TO BANK LOANS IN TURKEY

This study discusses working capital requirements of SMEs in Turkey and their access to bank. Information is obtained by literature screening. According to data available SMEs, which established with limited capital, are faced with problems of working capital, because of inadequate equity, the low profit margin and problems with collection of receivables. The most important source of funding for SMEs, apart from equity, are loans received from banks. While Banks are lending money in line with financial datas of SMEs, due to some unrecorded activities of SMEs, financial data do not always reflect actual business volumes. SMEs are experiencing problems in accessing bank loans. Comparing the share of bank loans of SMEs in OECD member countries (Belgium, Switzerland, South Korea, Japan, Ireland, Portugal, Hungary) and SMEs in Turkey, SMEs in Turkey's share is very low.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZ

ABSTRACT

TABLolar LİSTESİ.....	iv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	v
KISALTMALAR.....	vi

GİRİŞ.....	1
------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KOBİ'LER VE KOBİLERDE FİNANSMAN SORUNLARI.....	3
1.1. Kavramsal Çerçeve.....	3
1.1.1. KOBİ Kavramı.....	3
1.1.2. KOBİ Tanımı.....	4
1.1.3. KOBİ'lerin Temel Özellikleri.....	7
1.1.4. KOBİ'lerin AB ve Dünya Ekonomisindeki Yeri ve Önemi.....	8
1.1.5. KOBİ'lerin Türkiye'deki Yeri ve Önemi.....	12
1.1.5.1. KOBİ'lerin Üretim Açısından Önemi.....	13
1.1.5.2. KOBİ'lerin İstihdam Yaratma Gücü Açısından Önemi.....	14
1.1.5.3. KOBİ'lerin Türkiye Ekonomisindeki Payı.....	15
1.1.6. Türkiye'de KOBİ Politikaları.....	21
1.1.6.1. Türkiye'nin KOBİ Politikasına Yön Veren Kurumlar.....	22
1.2. KOBİ'lerde Stratejik Üstünlükler ve Zayıflıklar.....	23
1.2.1. KOBİ'lerde Stratejik Üstünlükler.....	23
1.2.1.1. Ekonomik Gelişmeye Sağlanan Katkılar.....	23
1.2.1.2. Sosyal Gelişime Sağlanan Katkılar.....	26

1.2.2. KOBİ'lerde Stratejik Zayıflıklar.....	28
1.2.2.1. KOBİ'lerde Yönetim Sorunları.....	29
1.2.2.2. KOBİ'lerde Üretim Sorunları.....	33
1.2.2.3. KOBİ'lerde Pazarlama Sorunları.....	35
1.2.2.4. KOBİ'lerde Sermaye Sorunu.....	36
1.3. KOBİ'lerde Finansman Sorunları.....	36
1.3.1. Özsermaye Yetersizliği.....	39
1.3.2. İşletme Sermayesi Yetersizliği.....	40

İKİNCİ BÖLÜM

2. KOBİ'LERDE İŞLETME SERMAYESİ YÖNETİMİ.....41

2.1. İşletme Sermayesi Kavramı.....	41
2.1.1. İşletme Sermayesinin Tanımı, Özellikleri ve Önemi.....	41
2.1.2. İşletme Sermayesinin Türleri.....	43
2.1.2.1. Bütüt İşletme Sermayesi.....	43
2.1.2.2. Net İşletme Sermayesi.....	43
2.1.2.3. Sürekli (Devamlı) İşletme Sermayesi.....	44
2.1.3. İşletme Sermayesi Unsurları.....	44
2.1.3.1. Nakit.....	44
2.1.3.2. Alacaklar.....	44
2.1.3.3. Stoklar.....	45
2.1.4. İşletme Sermayesi Finanslama Stratejileri.....	45
2.1.4.1. Dengeli Finanslama Stratejisi.....	46
2.1.4.2. İhtiyatlı Finanslama Stratejisi.....	46
2.1.4.3. Atılgan Finanslama Stratejisi.....	46
2.1.5. İşletme Sermayesinin Risk ve Kârlılık Açısından Yönetimi.....	46
2.2. Nakit Yönetimi.....	47
2.2.1. Nakit Bulundurma Nedenleri.....	48
2.2.1.1. İşlem Güdüsü.....	48

2.2.1.2. İhtiyat Güdüsü.....	49
2.2.1.3. Spekulasyon Güdüsü.....	49
2.2.2. Nakit Akım Tablosu.....	49
2.2.2.1. Klasik Formata Göre Nakit Akış Tablosu.....	49
2.2.2.2. Sınıflandırılmış Formata Göre Nakit Akış Tablosu.....	49
2.3. KOBİ'lerde İşletme Sermayesi Sorunu.....	50
2.3.1. İşletme Sermayesi İhtiyacını Etkileyen Faktörler.....	50
2.3.1.1. Faaliyetlerin Devamını Sağlamak İçin Finansman İhtiyacı... 50	
2.3.1.2. Hızlı Büyüme Sonucu Finansman İhtiyacı.....	50
2.3.1.3. Nakit Döngüsünde Yaşanan Sıkıntılar Nedeniyle Finansman İhtiyacı.....	51
2.3.1.4. Duran Varlık Yatırımı Nedeniyle Finansman İhtiyacı.....	51

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KOBİ'LERDE İşLETME SERMAYESİ FİNANSMANI VE FİNANSMAN KAYNAKLARI : BANKA KREDİLERİ.....52

3.1. KOBİ'lerin Finansman Kaynakları.....	52
3.1.1. zkaynaklar.....	52
3.1.1.1. Şirket Sermayesi.....	52
3.1.1.2. Oto Finansman Kaynakları.....	52
3.1.2.. Yabancı Kaynaklar.....	53
3.1.2.1. Satıcı Kredileri.....	53
3.1.2.2. Banka Kredileri.....	53
3.2. Kredi Kavramı.....	54
3.2.1. Kredinin Tanımı.....	54
3.2.2. Kredinin Fonksiyonları.....	54
3.2.3. Kredinin Unsurları.....	55
3.3. Ticari Bankalarda Kredi Süreci.....	55
3.3.1. Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi ve Kredi Analizi.....	56

3.3.1.1. Ön İnceleme.....	57
3.3.1.2. İstihbarat.....	57
3.3.1.3. Mali Tahlil.....	58
3.3.1.3.1. Mali Analiz Teknikleri.....	59
3.4. Türkiye’de KOBİ’lerin Banka Kredilerine Erişiminin Analizi.....	63
3.5. KOBİ’lerin Banka Kredilerine Erişimindeki Güçlükler.....	74
3.5.1. Yönetim ve Örgüt Yapısındaki Eksiklikler.....	74
3.5.2. Muhasebe Normlarına Uygun Mali Tablo Üretilmemesi.....	75
3.5.3. Bankaların Kredi Politikaları.....	75
3.5.4. Kayıt Dışı Ekonominin Etkisi.....	76
3.5.5. Krizlerin Etkisi.....	77
SONUÇ.....	78
KAYNAKÇA.....	83

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo.1. Türkiye ve AB’de KOBİ Tanımı	7
Tablo.2. Sektör ve Çalışan Sayılarına Göre Girişimlerin Dağılımı.....	16
Tablo.3. Sektörlere Göre Ortalama Çalışan Sayıları	17
Tablo.4. KOBİ’lerde Sektörel Bazda Çalışan Başına Düşen Katma Değer ve İhracat...20	
Tablo.5. KOBİ’lerin Ekonomideki Seçilmiş Ülkeler İle Karşılaştırması.....	20
Tablo.6. KOBİ Ölçeğindeki İmalat Sanayi İşletmelerin Sahiplerinin Eğitim Düzeyi....31	
Tablo.7. KOBİ Ölçeğindeki İmalat Sanayi İşletmelerin Sahiplerinin Yaş Ortalamaları.....	32
Tablo.8. KOBİ Ölçeğindeki İmalat Sanayi İşletmelerinde İşletme Dışından Eğitim ve Danışmanlık Hizmeti Alma Durumu.....	32
Tablo.9. Banka Grupları Bazında Kredilerin Gelişimi.....	67
Tablo.10. Türleri İtibarıyla Krediler.....	69
Tablo.11. Kredi Türleri ve Banka Grupları İtibarıyla Kredilerin Gelişimi.....	70
Tablo.12. Kredi Türleri İtibarıyla Banka Gruplarının Payları.....	70
Tablo 13. OECD Üyesi Seçilmiş Ülke KOBİ’lerinin Toplam Banka Kredileri İçindeki Payı - 2013 (%)......	73

ŞEKİLLER

	Sayfa No.
Şekil.1. AB KOBİ'lerin Ana Sektör Gruplarına Ölçülerine Göre Dağılımı (2013).....	12
Şekil.2. KOBİ'lerin Ana Sektör Gruplarına Göre Dağılımı	17
Şekil.3. KOBİ'lerin Ana Sektör Ölçeklerine Göre Dağılımı (2013).....	18
Şekil.4. KOBİ'lerin Sanayi ve Hizmet Sektörü Büyüklük Grubuna Göre Temel Göstergeleri (2013).....	19
Şekil.5. KOBİ'lerin Dış Ticaretteki payı (2012-2014).....	19
Şekil.6. AB'de 2001 Yılında Kurulan İşletmelerin İlk 5 Yıl İçinde Hayatta Kalma Yüzdeleri.....	29
Şekil.7. KOSGEB Veri Tabanında Kayıtlı İmalat Sanayi KOBİ'lerindeki Çalışanların Eğitim Düzeyi.....	33
Şekil.8. Türkiye ve Bazı Ülkelerde Kredi Kullanan İşletmelerin Oranı.....	38
Şekil.9. Gelişmekte Olan Ülkelerdeki İşletmeler ve KOBİ Finansman Açığı.....	67
Şekil.10. Kredilerin Türleri ve Para Cinsleri İtibarıyla Dağılımı.....	68
Şekil.11. Kredi Gelişimi (Milyar TL).....	71
Şekil.12. Kredi Türlerinin Gelişimi (Milyar TL).....	71
Şekil.13. Kredilerinin Dağılımı (%).....	72
Şekil.14. KOBİ Kredilerinin Gelişimi (Milyar TL).....	72
Şekil.15. Seçilmiş Sektörlerin Toplam Krediler İçerisindeki Payı.....	73

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
Ar-Ge	: Araştırma ve Geliştirme
AT	: Avrupa Topluluğu
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
DTM	: Dış Ticaret Müsteşarlığı
EXİMBANK	: Türkiye İhracat Kredi Bankası
KGF	: Kredi Garanti Fonu
KKB	: Kredi Kayıt Bürosu
KOBİ	: Küçük ve Orta Boy İşletmeler
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
OECD	: Organization for Economic Cooperation and Development
TOBB	: Ticaret, Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Borsaları Birliği
TOSYÖV	: Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticileri Vakfı
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
USD	: Amerikan Doları

GİRİŞ

Dünyada 1970'li yıllara kadar olan dönemde büyük işletmelere ilgi gösterilirken, sosyal, ekonomik ve politik alanlarda meydana gelen değişiklikler sonucunda 1970'li yıllardan sonra büyük işletmelere oranla KOBİ'lerin daha esnek davranabildikleri ve daha başarılı oldukları anlaşılmaya başlanmıştır. Petrol krizinin yaşandığı 1973-1980 yılları arasında, enerji fiyatlarındaki artışa bağlı olarak üretimde kullanılan girdi maliyetlerinin hızla yükselmesinin etkisiyle oluşan talep daralması karşısında büyük işletmelere oranla KOBİ'lerin daha dayanıklı oldukları, esnek yapılarıyla değişimlere daha çabuk uyum sağlayabildikleri ve kriz dönemini daha az maliyetle atlattıkları görülmüştür. Avrupa Birliği ve Türkiye'de KOBİ'ler, dinamik ve esnek yapılarıyla üretimi, istihdamı ve rekabeti artırıcı, bölgesel eşitsizliği giderici ve büyük işletmelerin tamamlayıcısı olma özellikleriyle ekonomik ve sosyal hayatın önemli aktörleri haline gelmişlerdir.

KOBİ'ler, müteşebbis ruhuna sahip girişimcilerle kurulan, riski seven, her koşulda yatırım yapma cesaretine sahip, üretimde bulunma çabası içinde olmaları açısından ekonomide canlılık yaratmakta ve büyük işletmeleri de olumlu yönde etkilemekte, ekonomik ve siyasi istikrar ortamının kurulmasına ve sürdürülmesine yardımcı olmaktadır. KOBİ'ler, ekonomiye olan katkılarının yanında, nitelikli eleman yetiştirmede bir okul görevi görmesi, istihdam olanaklarının yaratılmasında, bölgesel dengesizliğin giderilmesinde, gelir dağılımının daha adil hale getirilmesinde ve iç göçün önlenmesinde oynadığı roller ile sosyal ve toplumsal alanlara olan katkıları açısından da çok önemli kuruluşlardır. Büyük işletmelere oranla daha düşük sermaye kullanarak daha çok el emeği ile çalışan, daha az yönetim gideri ile çalışarak ucuz üretim gerçekleştiren KOBİ'ler, milli hasılaya olan katkıları ve sağladıkları istihdam imkanları açısından ekonominin temelini oluşturmaktadır.

Mali sistem içerisinde önemli bir yere sahip olan bankacılık sektörü, kendini geliştirerek ulusal ve uluslar arası alanda pazar payını ve rekabet gücünü artırmaya çalışmaktadır. Kamu hizmeti yapan, diğer sektörlerle etkileşim içerisinde faaliyet gösteren ve ekonomik gelişmelerin destekçisi olan bankalar, tasarruf sahiplerinin birikimlerinin fon ihtiyacı olanlara aktarılmasını sağlayarak paranın atıl kalmasını

önlemekte ve kaydi para yaratarak ekonominin canlanmasına katkı sağlamaktadır. Türkiye’de finansal sistemin az gelişmiş olması, banka dışındaki mali araçların gelişmiş olmaması nedeniyle bankalar, tasarrufların toplanarak kullanım alanlarına aktarılmasında önemli bir role sahiptir. Genellikle yetersiz özkaynaklarla kurulan KOBİ’lerde finansman ihtiyacı oluşmaktadır. KOBİ’lerin varlıklarını sürdürebilmeleri ve ülkedeki ekonomik kalkınmanın sürdürülebilmesi açısından KOBİ’lerin banka kredisi kullanması büyük öneme sahiptir.

Kuramsal nitelikte yapılan çalışmanın amacı; KOBİ’lerin işletme sermayesi ihtiyacının nedenlerini ve KOBİ’lerin banka kredisi taleplerinin bankalar tarafından değerlendirilmesini etkileyen faktörleri tespit etmektir. KOBİ’lerin banka kredisine ulaşımının önündeki engellerin tespit edilmesi, KOBİ’lerin işletme sermayesi ihtiyaçlarını banka kredisi ile karşılayarak ekonomik ve sosyal hayata olan katkılarının artırılması açısından önemlidir.

“KOBİ’lerin işletme sermayesine ihtiyaçları vardır ve banka kredisine ulaşmada sorun yaşamaktadır” varsayımı ile aşağıdaki soruların cevapları araştırılmıştır.

- KOBİ’ler işletme sermayesi sorunu yaşamakta mıdır?
- KOBİ’lerin işletme sermayesi ihtiyacını etkileyen nedenler nedir?
- KOBİ’lerin banka kredisi taleplerinin değerlendirilmesinde mali verilerin etkisi var mıdır?
- Bankalar açısından, KOBİ’lerin banka kredi taleplerinin sonucunu etkileyen faktörler nelerdir?

Yapılan bu çalışmada literatür taraması yapılarak KOBİ’lerin banka kredisi taleplerini araştıran çalışmalar incelenmiştir. Tezin birinci bölümünde KOBİ’ler ile ilgili kavramsal çerçeve anlatılmıştır. İkinci bölümde işletme sermayesi yönetimi anlatılarak KOBİ’lerde işletme sermayesi sorunu ele alınmıştır. Üçüncü bölümde bankalarda kredi taleplerinin değerlendirilmesi ve kredi analizi, Türkiye’de KOBİ’lerin banka kredilerine erişimi ve banka kredilerine erişimini etkileyen nedenler incelenmiştir.

1. 1. KOBİ'LER VE KOBİLERDE FİNANSMAN SORUNLARI

1.1. Kuramsal Çerçeve

1.1.1. KOBİ Kavramı

Ülkemiz'de KOBİ'lerin tarihçesi 13.y.y.'da kurulan "Ahilik sistemi"ne kadar uzanmaktadır. Bu kurum, esnafın mesleki eğitimi, sosyal, güvenlik gibi hizmetlerini yerine getirmekte, mesleki ve ahlaki değerler içinde birbirine bağlamaktaydı. Ahilik sistemi 17.y.y.'da yerini "Lonca Sistemi"ne bırakmıştır. Günümüzdeki üretim kooperatiflerine benzeyen Lonca'lar her iş kolunda kurularak, kaliteli ve standart üretimin yapılmasını, işçi ve ustaların yetiştirilmesini, iş ve ticaret ahlakının korunmasını sağlayan, esnaf ve sanatkârları disiplin içinde tutan kuruluşlardı. (Öztürk 2007, 4). 18. y.y.'da Avrupa'da gerçekleşen sanayi devrimine ayak uyduramayan Osmanlı İmparatorluğu'nun düzeninin bozulmasıyla Lonca'lar olumsuz etkilenmiştir. Lozan Antlaşması sonucu kapitülasyonların kaldırılmasıyla "Ticaret ve Sanayi Odaları Kanunu" 1924 yılında çıkartılarak, KOBİ'lerin temelini oluşturan; esnaf, sanatkârlar ve küçük sanayiciler aynı çatı altında toplanmıştır (Önem 2010, 9).

Türk asıllı vatandaşlar, Osmanlı İmparatorluğu döneminden itibaren ticarete ilgi duymayarak, çiftçilik ve askerlik mesleklerinde çalışmayı tercih etmiş, Ermeniler, Rumlar gibi yabancı asıllı Türk vatandaşları ise ülkemizde üretim ve ticareti gerçekleştirmiştir. Gayrimüslim azınlığın bu dönemde üretime yönelmeyip ithalatçılığı tercih etmeleri nedeniyle yerli işletmelerinin kurulması zorlaşmıştır. Savaş sonrasında azınlıkların çoğunun mübadele ile ya da isteyerek ülkeden ayrılmasıyla Türk üreticilerin ve tüccarların sayısı artmaya başlamıştır (Özdemir, Ersöz ve Sarıoğlu 2007, 180).

Temel üretim birimi olan KOBİ'ler sanayi devriminden sonra ölçek ekonomilerin öneminin artmasıyla büyük işletmelerle rekabet edememiş ve temel üretim birimi olma özelliğini kaybetmiştir. KOBİ'ler, Ülkemiz ekonomisinde her zaman var olmalarına rağmen, 1980'de piyasa ekonomisine geçilmesiyle gerçek anlamda önemleri artmıştır (Özdemir, Ersöz ve Sarıoğlu 2007, 176).

1.1.2. KOBİ Tanımı

KOBİ tanımlaması tüm ülkelerde kullanılan genel bir kavramdır. Ülkelerin gelişmişlik düzeyi ve sektörlerin yapısı KOBİ kavramını doğrudan etkilediğinden, KOBİ tanımında ülkeden ülkeye farklılıklar bulunmaktadır. Ülkelerde, politika ve kaynakları çerçevesinde; sermaye büyüklüğü, işçi sayısı ve ciro gibi farklı nitel ve nicel ölçüler kullanılarak KOBİ tanımı yapılmaktadır (Cansız 2008, 3). Bu kriterler çerçevesinde KOBİ'ler mikro, küçük ve orta ölçekli olmak üzere üç sınıfa ayrılmaktadır.

Ülkemizde, genelde çalışan personel sayısı kriter olarak dikkate alınarak DİE, DTM, HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI, KOSGEB, TÖSYÖV, HALKBANK, EXİMBANK gibi kuruluşlar tarafından da KOBİ tanımlaması yapılmıştır. Farklı tanımlamalar çeşitli teşvik olanaklarından yararlanamayan KOBİ'lerin şikayetlerine neden olabilmektedir.

Aşağıda çeşitli KOBİ tanımları topluca verilmektedir (Gençyılmaz 2006, 15).

- Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE)
 - 1-9 çalışanı olanlar çok küçük işletme,
 - 10-49 çalışanı olanlar küçük işletme,
 - 50-250 çalışanı olanlar orta işletme,
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT)
 - 1-9 çalışanı olanlar çok küçük işletme,
 - 10-49 çalışanı olanlar küçük işletme,
 - 50-250 çalışanı olanlar orta işletme,
- Dış Ticaret Müsteşarlığı (DTM)
 - 1-9 çalışanı olan ve imalat sanayiinde faaliyette bulunan işletmeler için, gerçek usulde defter tutan, arsa ve bina hariç, sabit sermaye tutarı ve bilanço net değeri itibari ile ≤ 2 milyon TL olan işletmeler küçük ve orta,

- Hazine Müsteşarlığı

İmalat sanayiinde faaliyette bulunan işletmeler için, yasal defter kayıtlarında, arsa ve bina hariç, net sabit yatırım tutarı 400,000 milyar TL olan işletmeler ile birlikte çalışan sayısına göre;

- 1-9 çalışanı olanlar çok küçük işletme,
- 10-49 çalışanı olanlar küçük işletme,
- 50-250 çalışanı olanlar orta işletme,

- Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) Tanımı (3624 Sayılı Kanun)

İmalat sanayiinde faaliyet gösteren işletmeler için;

- 1-50 çalışanı olanlar küçük işletme,
- 51-150 çalışanı olanlar orta işletme

- Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticileri Vakfı (TOSYÖV)

- 1-5 çalışanı olanlar çok küçük işletme,
- 5-100 çalışanı olanlar küçük işletme,
- 100-200 çalışanı olanlar orta işletme,

- Halk Bankası Tanımı

İmalat sanayii işletmeleri için;

- 1-50 çalışanı olan ve sabit yatırım tutarı \leq 100 milyar TL olanlar teşvik belgeli işletmeler,
- 1-250 çalışanı olan ve sabit yatırım tutarı \leq 400 milyar TL olanlar normal işletmeler,

- Türkiye İhracat Kredi Bankası (Eximbank)

Kısa vadeli TL kredileri kapsamında, imalat sanayi işletmeleri için;

- 1-200 çalışanı olan ve sabit yatırım tutarı ≤ 2 milyon \$ olan işletmeler.

KOBİ tanımında farklı kurumların farklı kriterler uygulamasının neden olduğu sorunların ortadan kaldırılması ve AB'nin Kobi tanımıyla uyumlu olması amacıyla 18 Kasım 2005 tarih ve 25997 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ve 18 Mayıs 2006 tarihinde yürürlüğe giren "Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik" ile, AB'de olduğu gibi çalışan sayısı, bilanço ve ciro kriterleri esas alınarak KOBİ'lerin sınıflandırılması yapılmıştır (Varlı 2010, 110).

Bu kanuna göre;

'a) Mikro işletme: On kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri bir milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler.

b) Küçük işletme: Elli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri sekiz milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler.

c) Orta büyüklükteki işletme: İkiyüzelli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri kırk milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler." (Resmi Gazete, 2012) olarak sınıflandırılmıştır.

Çıkarılan bu yönetmeliğe göre, diğer işletmeler ile olan oy hakkı ilişkisine göre KOBİ'lerin, bağımsız işletmeler, ortak işletmeler ve bağlı işletmeler olarak üçe ayrılmaktadır.

"Başka bir işletmenin oy hakları veya sermayesinin yüzde yirmibeş ve fazlasına ve yüzde ellisi ve daha azına sahip olması, yahut kendisinin oy hakları veya sermayesinin yüzde yirmibeş ve fazlasına ve yüzde ellisi ve daha azına başka bir işletmenin hakim etki yaratmayacak şekilde sahip olması durumunda bunlar ortak işletme sayılır. Sermaye ve oy hakları payından yüksek olan esas alınır." (Resmi Gazete, 2012).

Türkiye'de resmi KOBİ tanımının kabul edilmesiyle farklı kurumların yaptıkları farklı KOBİ tanımlamalarının yarattığı sorunlar giderilmiştir. Tablo 1'de, Türkiye ve AB'nin KOBİ tanımı karşılaştırılması bulunmaktadır.

Tablo 1. Türkiye ve AB’de KOBİ Tanımı

	Tanım Kriteri	Mikro İşletme	Küçük İşletme	Orta Ölçekli İşletme
Türkiye	Çalışan Sayısı	< 10	10-49	50-249
	Yıllık Net Satış Hasılatı (Milyon TL)	≤ 1	≤ 8	≤ 40
	Yıllık Mali Bilanço Değeri (Milyon TL)	≤ 1	≤ 8	≤ 40
AB	Çalışan Sayısı	< 10	10-49	50-249
	Yıllık Ciro (Milyon Avro)	≤ 2	≤ 10	≤ 50
	Yıllık Bilanço (Milyon Avro)	≤ 2	≤ 10	≤ 43

Kaynak: KOSGEB, *2015-2018 KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı Raporu* içinde. Ankara: KOSGEB. (23 Ocak 2016) tarihinde <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/09/20150905-8-1.pdf> ‘den alındı.

1.1.3. KOBİ’lerin Temel Özellikleri

KOBİ’ler, bütün ülke ekonomilerinde önemli bir yere sahiptir. Ekonominin itici gücü olarak görülmekte ve ekonomik canlılığın göstergesi durumundadır. KOBİ’ler, hem büyük işletmeleri rekabet ortamına çekerek ekonomik canlılık kazandırmakta, hem de büyük işletmelerin tamamlayıcısı durumundadırlar. Tüm dünya ekonomilerinde KOBİ’ler, ekonomik gelişmenin ve sürdürülebilir kalkınmanın itici gücü olarak değerlendirilmektedirler (Açıkgöz 2006, 16).

KOBİ’lerin genel özelliklerini aşağıdaki şekilde sıralanabilir; (Boşgelmez 2003, 23,25).

- Çoğunlukla bireysel veya şahıs ortaklığı olarak kurulmaktadır.
- İşletmelerde sahipleri ve yöneticileri genelde aynı kişidir veya pek azında profesyonel yönetici bulunmaktadır.
- Yönetici durumunda olan işletme sahipleri bağımsız olarak karar alabilmektedir.
- Faaliyetlerin gerçekleşmesinde iş bölümünün olmaması ya da daha basit düzeyde iş bölümü olması nedeniyle uzmanlaşma düşük seviyede kalmaktadır.
- Kuruluş esnasında düşük sermaye ile kurulduklarından faaliyet esnasında finansman sorunu ile karşı karşıya kalırlar.

- Yatırım güçleri zayıftır. Genellikle küçük ve yöresel düzeyde kaldıklarından satış hacmi ve pazar payları sınırlıdır.
- Sermaye sorunu yaşadıklarından tedarik ve pazarlamada pazarlık güçleri zayıftır.
- Dinamik bir yapıya sahiptirler. Talep değişikliklerine kolay uyum gösterebilmektedirler.
- Daha az yatırım maliyetiyle istihdam olanağı sağlarlar.
- Bölgelerarası dengeli kalkınmaya ve gelir dağılım dengesinin sağlanmasına katkı sağlarlar.
- Buldukları bölgelerde istihdam ve gelir artışı sağlamaktadır.
- Bireysel tasarrufları teşvik eder.
- Büyük işletmelerin destekleyicisi ve tamamlayıcısı konumundadırlar.

KOBİ'ler, tüm ülke ekonomilerinde ekonominin lokomotifi olarak görülmektedir. Dinamik ve esnek yapıları ile ekonomik ve sosyal hayata katkıları büyüktür.

1.1.4. KOBİ'lerin AB ve Dünya Ekonomisindeki Yeri ve Önemi

Dünya'da 1930'lu yıllardan itibaren kitlesel üretimin ve ölçek ekonomisinin önem kazanmasıyla 1970'li yıllara kadar ekonomik büyüme ve kalkınma faaliyetleri büyük işletmelere ağırlık verilerek yürütülmüştür. Birçok ülkede KOBİ'lerin büyük işletmeler karşısında, istihdam yaratma, rekabet ortamının sağlanması gibi stratejik üstünlükleri olduğu anlaşılmaya başlanmış ve KOBİ'lerin rolü giderek artmıştır (Türköz 2008, 12). 1970 ekonomik krizinden sonra ölçek ekonomisinin öneminin azalmaya başlamasıyla büyük işletmeler önemini kaybederken, kaynakların ekonomik kullanılması, esnek, yenilikçi, rekabetçi yapıları, sosyal bütünlüğü güçlendirmedeki rolü, istihdam ve gelir dağılımına olan katkılarından dolayı KOBİ'lerin önemi artmıştır (Zorlu 2013, 4).

Avrupa Birliği'nde KOBİ'ler 1970'lere kadar çok fazla önemsenmemiştir. 1973'de yaşanan petrol krizinden oldukça fazla etkilenen AB'nin, kriz döneminde büyük işletmelere kıyasla KOBİ'lerin piyasa şartlarına daha kolay uyum sağladığını, istihdam sağlama ve ekonomik büyümede oynadıkları rolü fark etmesiyle KOBİ'ler

önem kazanmıştır. Bu dönemde Avrupa Birliği'nde ortaya çıkan işsizlik sorununa KOBİ'lerin geliştirilmesinin çare olacağı düşünüldüğünden, KOBİ'lerin kurulması ve mevcut olanların yenilenmesi için teşvikler artırılmış, 1987 yılından itibaren KOBİ'lere yönelik politikalar geliştirilmiştir. KOBİ'ler, hem gelişmekte olan ülkelerde hem de gelişmiş ve sanayileşmiş ülkelerde sosyo-ekonomik etkileri nedeniyle büyük önem taşımaktadır (Ersöz 2010, 2).

AB, birliğin gelecek 10 yıl içindeki stratejik hedeflerini belirlemek için 23-24.03.2000'de "Lizbon Avrupa Konseyi"ni gerçekleştirmiştir. Lizbon toplantısında belirlenen hedeflerle, Avrupa'da girişimcilik ve yenilikçilik teşvik edilerek rekabetçi ve dinamik ekonomi haline gelineceği, sürdürülebilir bir ekonomik büyüme sağlanacağı ve istihdam imkanı sağlanarak sosyal bütünleşmenin gerçekleştirileceği belirtilmiştir (Ülker 2006, 20).

Son yıllarda özellikle gelişmiş ülkeler, ekonomik büyümeye ve kalkınmaya sağladığı katkılardan dolayı KOBİ'lerin oluşması ve büyümesi, verimliliğinin artması ve rekabet gücünün korunmasına yönelik politikalar geliştirmektedir.

Küreselleşmenin ve rekabetin artmasıyla işletmeler için yapısal değişim ihtiyacı doğmuştur. Ölçek, hukuki statü, KOBİ'lerin büyüme ve gelişmesine destek vermek amacıyla AB yeni politikalar oluşturmuştur. KOBİ'ler Avrupa'da üretimin ve istihdamın %70'ini sağlayarak Avrupa ekonomisi için önemli bir yere sahiptir.

Güçlü KOBİ ölçekli işletmelere sahip olan ülkelerin hızlı küreselleştiği görülmektedir. Güçlü KOBİ'lere sahip olması nedeniyle Pasifik ülkeleri, ABD ve Japonya'nın değişen dünya koşullarına AB'den daha hızlı uyum sağladığı düşünülmektedir.

Finansman sorunu yaşayan KOBİ'lerin finansal sorunlarının çözümü ve finans ortamının KOBİ'ler için elverişli hale getirilmesine yönelik AB'de çalışmalar yürütülmektedir. Bu çalışmalar kapsamında işletmelerin yatırım ve iş olanağının artırılarak rekabet edebilir konuma gelebilmesi amacıyla devlet yardımları sağlanmaktadır.

AB'de uygulanan sanayi politikaları;

- Gelecekte istihdam yaratabilecek ve yüksek teknolojiye dayanan sanayi dalları,
- İstihdamın 2/3'ünü oluşturan tekstil, demir/çelik, petro/kimya ve gemi yapımı gibi sanayi sektörü,
- İşsizliğin azalması ve girişimciliğin yaygınlaşması için KOBİ'ler üzerinedir.

AB'nin işletmelere yönelik hazırladığı rapora göre; 1988 yılında AB ülkelerinde KOBİ'lerde üç kişiden ikisi istihdam edilirken, Doğu Avrupa ülkelerinde beş kişiden biri istihdam edilmektedir. 1990'lı yıllardan itibaren ise KOBİ'lerin sağladığı istihdamda artış gözlenmektedir.

1998-2001 yılları arasındaki verilere göre AB'de, istihdamın büyük kısmını KOBİ'ler oluşturmakta ve ekonominin kötü olduğu dönemlerde işten çıkarımların en az görüldüğü kesimdir. 6 EUROSTAT verilerine göre 2005 yılı itibariyle AB'deki 27 ülkede, 20 milyon civarında işletme bulunmaktadır.

KOBİ'lerin istihdam içindeki payı;

- AB'de %61,1'ini,
- İtalya'da %81,3
- Almanya'da 60,6,
- İngiltere'de %54'dir.

KOBİ'lerin katma değer içindeki payı;

- İtalya ve İspanya'da %70,
- Fransa ve İngiltere'de %50-55,
- AB'de %57,6'dır (Yüksel 2011, 8).

Bütün ülkelerde KOBİ'ler işletmelerin %97 -%99' unu oluşturmaktadır.

- Türkiye, Brezilya, Malezya, İtalya, G.Kore'de %99,9
- İngiltere'de %99,6
- Almanya'da 99,5

- ABD'de %98,9
- Japonya'da %98,2
- Hindistan'da 97,3
- AB'de (27 ülke ortalaması) %99,8'dir (Alkış ve Temizkan, 2012, 118).

2013/2014 Yıllık Avrupa KOBİ'leri Raporuna göre AB KOBİ'leri;

- 2013 yılı itibariyle Avrupa-28 ülkelerindeki 21,571 milyon işletmelerde 88,884 milyon kişi istihdam edilmiştir.
- KOBİ'ler Avrupa'da tüm işletmelerin % 99'unu oluştururken, toplam istihdamın 2/3'ünü ve katma değerini %58'ini oluşturmaktadır (KOSGEB 2015, 31).

Sanayi sektörünün;

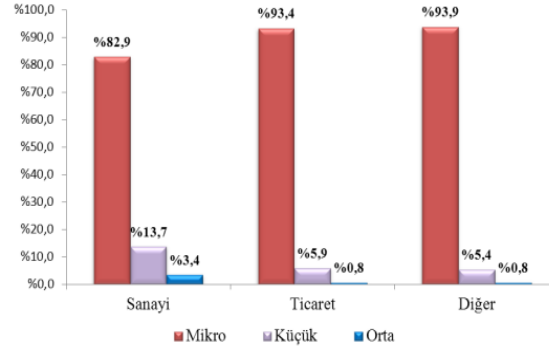
- %82,9'unu mikro işletmeler,
- %13,7'sini küçük işletmeler,
- %3,4'ünü orta işletmeler,

Ticaret sektörünün;

- %93,4'ünü mikro işletmeler,
- %5,9'unu küçük işletmeler,
- %0,8'ini orta işletmeler,

Diğer sektörlerin;

- %93,9'unu mikro işletmeler,
- %5,4'ünü küçük işletmeler,
- %0,8'ini orta işletmeler oluşturmaktadır. (Bknz Şekil 1).

Şekil 1. AB’de KOBİ’lerin Ana Sektör Ölçeklerine Göre Dağılımı (2013)

Kaynak: KOSGEB, *2015-2018 KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı Raporu* içinde. Ankara: KOSGEB. (23 Ocak 2016) tarihinde <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/09/20150905-8-1.pdf> ’den alındı.

1.1.5. KOBİ’lerin Türkiye’deki Yeri ve Önemi

Tüm dünyada ekonomik gelişmenin ve sürdürülebilir büyümenin itici gücü olarak kabul edilen KOBİ’ler, ekonomik sistem içindeki işletmelerin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. KOBİ’ler ekonomiye sağladığı katkıların dışında sosyal açıdan da oldukça önemlidir. Ülkelerin ekonomik ve sosyal yapısına göre KOBİ’lerin ekonomi ve sosyal kalkınmada oynadıkları rol farklılık göstermektedir. Küreselleşme sürecinde dünya ekonomisindeki önemi artan KOBİ’ler, yatırım, üretim, ihracat, istihdam ve ödedikleri vergiler ile ekonomiye katkı sağlarken, coğrafi açıdan bütün bölgelere dağılmış olması nedeniyle bölgesel kalkınmaya da katkı sağlamaktadır. Yapısal değişim ve teknolojik değişimlere yatkın olması, esnek yapıları, değişen koşullara uyumu, dinamik yapısı, işçi-işveren ilişkisi, büyük işletmelerin tamamlayıcısı olma, istihdama olan katkıları, adil gelir dağılımı, bölgeler arası dengeli büyümeye, ekonomik canlanmaya sağladığı katkılar gibi faktörler nedeniyle KOBİ’ler dünyada önemli hale gelmiştir (Yörük 2001, 188,189).

KOBİ’ler dünyada 1970’lerin başından itibaren önem kazanmaya başlamış ve bu işletmeler için politikalar geliştirilerek desteklenmeye başlanmıştır. Türkiye ekonomisinde her zaman var olan KOBİ’ler, 1950’li yıllara kadar tüketicinin taleplerine ancak cevap verebilmiştir. 24 Ocak 1980 kararlarıyla piyasa ekonomisine geçilmesiyle KOBİ’ler önem kazanmıştır.

Ekonomik ve sosyal hayatta istikrar unsuru olarak görülen KOBİ'ler, sayı ve istihdam açısından oransal olarak benzerlikler gösterse de, gelişmiş ülkeler ile Türkiye'deki KOBİ'lerin arasında farklılıklar görülmektedir. Gelişmiş ülkeler ile ülkemiz karşılaştırıldığında, ülkemizde devletin sağladığı teşvik ve yardımların düşük seviye kaldığı görülmektedir. Yeterli ekonomik güce sahip olmadıklarından dolayı KOBİ'lerin, teknolojik yatırımlarının az olması, emek yoğun üretim yapması ve etkinliklerinin düşük düzeyde kalması nedeniyle ülke ekonomisine sağladığı katkılar da düşük seviyede kalmaktadır.

KOBİ'lerin başarılı olması, potansiyel girişimcileri psikolojik açıdan olumlu etkileyerek onların da ekonomiye girmelerini sağlayacak ve büyük işletmeleri de olumlu yönde etkileyecektir. KOBİ'ler mesleki okul niteliği taşımakta, istihdam sağlamakta, ülkede geniş bir alana yayıldıklarından bölgesel farklılıkları gidermeyi sağlayarak göçleri önlemekte ve sosyal açıdan olumlu katkılar sağlamaktadır (Boşgelmez 2003, 22).

Ekonomik canlılığın göstergesi durumunda olan KOBİ'ler, diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de önemli bir yere ve ağırlığa sahiptir. Ekonomik sistem içinde ticari rekabetin sağlanabilmesi açısından KOBİ'lerin varlığı son derece önemlidir. KOBİ'ler tek tek ele alındığında yapıları itibariyle ekonomiye katkıları düşük seviyede gibi görünse de topluca ele alındıklarında sayısal büyüklükleriyle katkıları daha iyi anlaşılabilir (Ulusoy ve Akarsu 2012, 107).

KOBİ'ler, yatırım, üretim, ihracat, istihdam ve sağladıkları katma değer açısından tüm ekonomilerin temel taşı oluşturmaktadır. Ülkemizde her zaman var olan KOBİ'lerin önemi, serbest ekonomiye geçildikten sonra daha da artmıştır.

1.1.5.1. KOBİ'lerin Üretim Açısından Önemi

KOBİ'lerin toplam işletmeler içindeki payının büyük işletmelere kıyasla daha yüksek olması, sermayenin az sayıdaki işletmelerde toplanmasını engelleyerek küçük birikimlerin yatırıma dönüşmesini ve rekabetçi bir ekonominin oluşmasını sağlamaktadır. Büyük işletmelerin KOBİ'lere kıyasla sabit üretim ve yatırım maliyetleri daha yüksektir. KOBİ'ler, büyük işletmeler için fason üretim yaparak ve

büyük işletmelere mal ve yarı mâmül satışı yaparak, büyük işletmelerin destekleyicisi ve tamamlayıcısı olmaktadır (Öztürk 2007, 21).

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülke ekonomilerinde KOBİ'ler, tek tek değerlendirildiğinde gerçekleştirdikleri üretim miktarları açısından düşük seviyede görünse de, KOBİ'lerin ülkelerde işletmeler arasındaki payının %99 seviyelerinde olduğu göz önünde bulundurulduğunda üretim açısından vazgeçilmez bir yere sahiptir. KOBİ'lerin tüketicilerin günlük ihtiyaçlarını sürekli olarak karşılayabilmesi, esnek yapıları sayesinde tüketici taleplerine ve yeniliklere hızlı uyum sağlayabilmesi, toplumun her kesimi ile doğrudan ilişki kurabilmesi, birer mesleki eğitim niteliği taşıması, üretebilme yeteneği, bölgesel gelişmeleri sağlayarak göçün engellenmesi KOBİ'lerin ekonomik ve sosyal hayatın istikrar unsuru olmalarını sağlamıştır.

- KOBİ'ler, daha çabuk karar verme imkanına sahiptir.
- Daha az yönetim/genel işletme giderleriyle çalışmakta ve daha ucuz üretim yapabilmektedir.
- Büyük işletmelerin girdilerinin ve ara mallarının üreterek destekleyicisi ve tamamlayıcısı durumundadır.
- Kriz dönemlerinde daha az etkilenmektedir (Demirci 2010, 14).

KOBİ'ler, ekonomilerde yan sanayi oluşturarak hem büyük işletmelerin ürettikleri aynı malı/hizmeti üreterek rekabeti arttırmakta ve ekonomiye canlılık kazandırmakta, hem de büyük işletmelerin kullandıkları mâmülleri/yarı mâmülleri üreterek onların destekleyicisi ve tamamlayıcısı olmaktadır.

1.1.5.2. KOBİ'lerin İstihdam Yaratma Gücü Açısından Önemi

KOBİ'lerin yarattıkları istihdam hacmi ekonomiye katkılarının en fazla görüldüğü üstünlükleridir. KOBİ'lerde emek yoğun üretimin daha fazla olması, daha fazla personel çalıştırmalarını ve bölgesel istihdam olanaklarının artarak küçük şehirlerden büyük şehirlere göçün engellenmesini sağlamaktadır.

- KOBİ'ler, vasıfsız personellerin teknik ve mesleki eğitimini sağlayarak büyük işletmelerin ihtiyacı olan kalifiye elemanları yetiştirmektedir.

- Kullanılmayan işgücü, hammadde ve finansman kaynaklarının ekonomiye kazanılmasına ve refah seviyesinin yükselmesine katkı sağlar.
- Birikimlerin artmasını ve yatırıma aktarılmasını sağlar.

Türkiye’de KOBİ’lerin istihdam açısından potansiyeli, büyük işletmelere oranla daha fazladır. Dünya bankasının yaptığı araştırmada, KOBİ’lerde bir kişilik istihdam için yapılacak harcamanın, büyük işletmelerde yapılacak harcamanın 1/3’ü kadar olduğu belirtilmiştir (Ulusoy ve Akarsu 2012, 107).

İşsizlik oranının yüksel olduğu ülkemizde KOBİ’lerin istihdama olan katkısı çok önemlidir. Emek yoğun üretimin KOBİ’lerde büyük işletmelere göre daha fazla olması, daha fazla istihdam sağlayarak işsizlik oranının azalmasına katkı sağlamaktadırlar.

1.1.5.3. KOBİ’lerin Türkiye Ekonomisindeki Payı

Diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de işletmelerin büyük bir kısmını KOBİ’ler oluşturmaktadır. TÜİK yıllık İş İstatistikleri 2013 verilerine göre KOBİ kriterleri içinde kalan 3,529,541 girişim bulunmaktadır. Ülkemizde KOBİ’ler girişim sayısına göre tüm işletmelerin %99.9’unu oluşturmaktadır. Sektör ve çalışan sayılarına göre girişimlerin dağılımının verildiği Tablo 2’ye göre işletmelerin;

- %93,6’sı 1 - 9 çalışanı olan “**mikro ölçekli**” işletmeler,
- %5,4’ü 10 - 49 çalışanı olan “**küçük ölçekli**” işletmeler,
- %0,9’u 50 - 249 çalışanı olan “**orta ölçekli**” işletmeler,
- %0,1’i 250 ve daha fazla çalışanı olan “**büyük ölçekli**” işletmeler’dir.

Tablo 2. Sektör ve Çalışan Sayılarına Göre Girişimlerin Dağılımı

SEKTÖR (Nace Rev.2)	1-9 ÇALIŞANI OLAN GİRİŞİM SAYISI	10-49 ÇALIŞANI OLAN GİRİŞİM SAYISI	50-249 ÇALIŞANI OLAN GİRİŞİM SAYISI	250+ ÇALIŞANI OLAN GİRİŞİM SAYISI
Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	28.619	1.537	211	22
Madencilik ve Taşocakçılığı	5.475	1.437	352	60
İmalat	371.608	44.668	8.882	1.627
Elektrik, Gaz, Buhar ve Sıcak Su Üretimi ve Dağıtım	3.931	418	167	62
Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri	3.044	384	103	81
İnşaat	210.095	36.027	7.115	510
Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı	1.189.401	47.583	4.272	472
Ulaştırma ve Depolama	548.578	10.929	1.387	219
Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri Faaliyetleri	290.907	12.715	1.597	307
Bilgi ve İletişim	37.877	2.401	426	86
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	24.702	1.026	161	75
Gayrimenkul Faaliyetleri	49.662	1.562	160	15
Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	182.344	9.697	738	117
İdari ve Destek Hizmetler Faaliyetleri	39.727	5.382	2.840	876
Eğitim	21.307	6.284	885	342
İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmetler Faaliyetleri	37.682	3.995	870	291
Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlenme ve Spor	33.470	837	138	13
Diğer Hizmet Faaliyetleri	224.781	3.672	263	32
Toplam	3.303.210	190.554	30.567	5.210
Ölçeklerine Göre İşletmelerin Dağılımı	% 93,6	% 5,4	% 0,9	% 0,1
AB 28'de Ölçeklere Göre Dağılımı	% 92,4	% 6,4	% 1,0	% 0,2

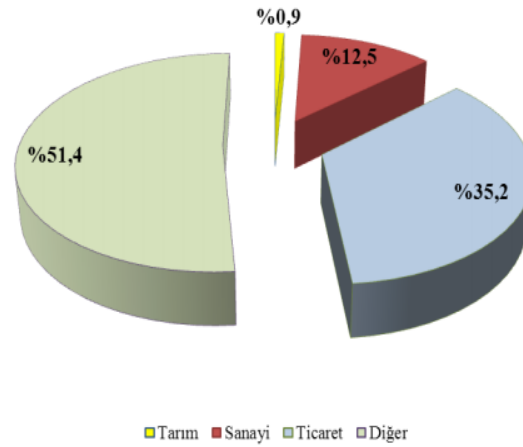
Kaynak: KOSGEB, 2015-2018 KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı Raporu içinde. Ankara: KOSGEB. (23 Ocak 2016) tarihinde <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/09/20150905-8-1.pdf> 'den alındı.

KOBİ ve büyük işletmelerin ortalama çalışan sayısını veren Tablo 3'e göre, KOBİ ölçeğinde kalan işletmelerin ortalama çalışan sayısı 3,6 kişi iken büyük ölçeklilerde 732 kişidir.

Tablo 3. Sektörlere Göre Ortalama Çalışan Sayıları

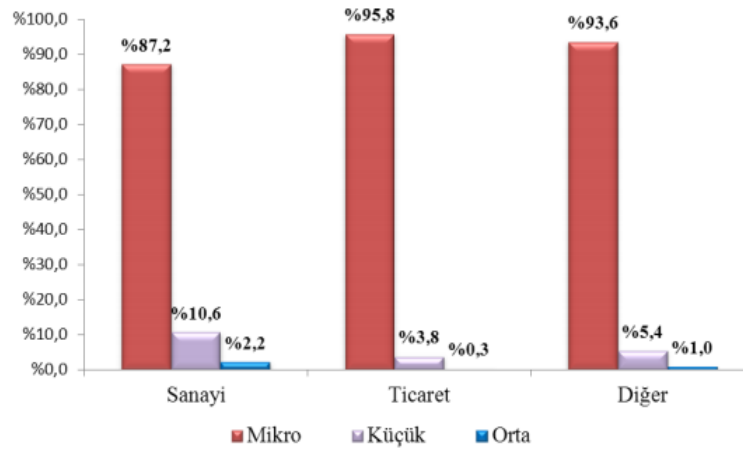
SEKTÖR (Nace Rev.2)	KOBİ ölçeğindeki işletmelerin ortalama çalışan sayıları	Büyük ölçekli işletmelerin ortalama çalışan sayıları
Madencilik	19,7	969,3
İmalat	7	670,9
İnşaat	7,8	449,2
Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtların ve Motorsikletlerin Onarımı	2,6	924,7
İlaştırma ve Depolama	1,9	1.252,2
Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri Faaliyetleri	3,2	678,1
Bilgi ve İletişim	3,7	1.075,3
Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	3,0	538,9
İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	13,6	796,6
Eğitim	13,8	521,8
İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	6,6	565,9
Tüm Sektörler	3,6	732

Kaynak: KOSGEB, 2015-2018 KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı Raporu içinde. Ankara: KOSGEB. (23 Ocak 2016) tarihinde <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/09/20150905-8-1.pdf> 'den alındı.

Şekil 2. KOBİ'lerin Ana Sektör Gruplarına Göre Dağılımı

Kaynak: KOSGEB, 2015-2018 KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı Raporu içinde. Ankara: KOSGEB. (23 Ocak 2016) tarihinde <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/09/20150905-8-1.pdf> 'den alındı.

Şekil 3. KOBİ'lerin Ana Sektörün Ölçeklerine Göre Dağılımı (2013)

Kaynak: KOSGEB, *2015-2018 KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı Raporu* içinde. Ankara: KOSGEB. (23 Ocak 2016) tarihinde <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/09/20150905-8-1.pdf> 'den

Ana sektör gruplarına göre dağılımının verildiği Şekil 2'ye ve Şekil 3'e göre KOBİ'lerin;

- %35'i Ticaret,
- %12,5'i Sanayi,
- %0,9'u Tarım,
- %51,6'ü diğer sektörlerde faaliyet göstermektedir.

Sanayi sektörünün;

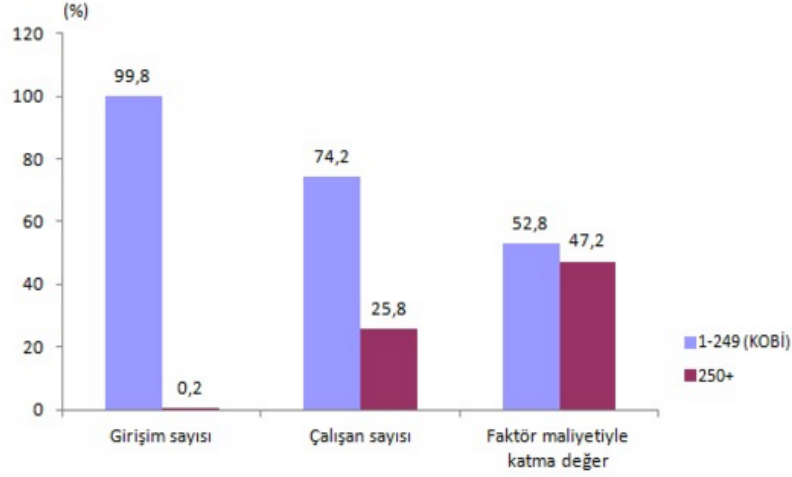
- %87,2'si mikro işletmeler,
- %10,6'sı küçük işletmeler,
- %2,2'sini orta işletmeler,

Ticaret sektörünün;

- %95,8'ini mikro işletmeler,
- %3,8'ini küçük işletmeler,
- %0,4'ünü orta işletmeler oluşturmaktadır.

Şekil 4'de KOBİ'lerin sanayi ve hizmet sektörü büyüklük grubuna göre temel göstergelerinin verildiği TÜİK verilerine göre 2013 yılında KOBİ'ler;

- Toplam girişim sayısının % 99,8'ini,
- Toplam çalışan sayısının % 74,2'sini,
- Toplam satışların % 63,8'ini,
- Toplam katma değer % 52,8'ini,
- Toplam yatırımların %53,3'ünü oluşturmaktadır.

Şekil 4. KOBİ'lerin Sanayi ve Hizmet Sektörü Büyüklük Grubuna Göre Temel Göstergeleri (2013)

Kaynak: TÜİK, *Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri*, 2015 içinde. Ankara: TÜİK. (23. Ocak 2015) tarihinde <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21864>' den alındı.

Şekil 5. KOBİ'lerin Dış Ticaretteki payı (2012-2014)

Kaynak: TÜİK, *Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri*, 2015 içinde. Ankara: TÜİK. (23. Ocak 2015) tarihinde <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21864>' den alındı.

Şekil 5'e göre 2014 yılında KOBİ'ler;

- Toplam ithalatın %37,8'ini,
- Toplam ihracatın %56,4'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 4'e göre çalışan başına düşen katma değer açısından ticaret sektörü son sırada yer almaktadır.

Tablo 4. KOBİ'lerde Sektörel Bazda Çalışan Başına Düşen Katma Değer ve İhracat

Sektör (NACE 1.1)	Çalışan Başına Yıllık Katma Değer - TL 2008	Sıralama	Çalışan Başına Yıllık İhracat USD 2007	Sıralama
Madencilik	28.624,20	2	7.203,90	4
İmalat	19.543,30	4	11.587,10	3
Enerji	239.424,30	1	14.631,20	1
İnşaat	22.262,00	3	1.496,70	5
Ticaret	17.335,20	6	12.121,30	2
Hizmet	18.075,80	5	908,50	6

Kaynak: KOSGEB, 2011-2013 KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı Raporu içinde. Ankara: KOSGEB. (05 Ocak 2015) tarihinde <http://www.kosgeb.gov.tr/istanbulanadolu/tr/content.asp?PID=%7BE3DFC62E-23D7-4382-A60C-A430944E272D%7D> 'den alındı.

Tablo 5. KOBİ'lerin Ekonomideki Seçilmiş Ülkeler İle Karşılaştırması

Ülke	Tüm İşletmeler İçindeki Payı (%)	Toplam İstihdam İçindeki Payı (%)	Katma Değer İçindeki Payı (%)
A.B.D	98,9	57,9	50
Hindistan	97,3	66,9	
Japonya	98,2	66	49,3
G.Kore	99,9	87,7	49,2
Brezilya	99,9	67	
Malezya	99,9	65,2	31,2
AB 27	99,8	67,4	57,7
İngiltere	99,6	54,1	51
Almanya	99,5	60,4	53,6
İtalya	99,9	81,1	71,3
Türkiye	99,9	78	55

Kaynak: KOSGEB, 2011-2013 KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı Raporu içinde. Ankara: KOSGEB. (05 Ocak 2015) tarihinde <http://www.kosgeb.gov.tr/istanbulanadolu/tr/content.asp?PID=%7BE3DFC62E-23D7-4382-A60C-A430944E272D%7D> 'den alındı.

Tablo 5’de Türkiye’deki KOBİ’lerin ekonomideki payları açısından seçilmiş bazı ülkeler ile karşılaştırılması yapılmıştır.

1.1.6. Türkiye’de KOBİ Politikaları

Türkiye’de ekonomi politikaları ilk kez 1923 İzmir İktisat Kongresi ile başlamıştır. 1930’dan itibaren kongrede belirlenen hedefler hayata geçirilerek, ulusal ekonomi ve sanayileşme oluşmaya başlamıştır. 1980’e kadar devam eden ithal ikameci sanayileşme politikası, 1980’den sonra yerini ulusal sanayileşmeye politikalarına bırakmıştır (Demirci 2010, 10,11).

Gelişmiş ve gelişmekte olan tüm ülkelerde, ekonomik ve sosyal hayata olan katkılarından dolayı KOBİ’lerin büyümesi ve gelişmesine yönelik çeşitli politikalar geliştirilmiştir. Türkiye’de 90’lı yıllardan itibaren ülke ekonomisi ve toplumsal kalkınmaya olan katkısı açısından KOBİ’lere önem verilerek politikalar geliştirilmeye çalışılmıştır. Geliştirilen politikaların büyük bir bölümünün KOBİ’ler tarafından bilinmemesi veya KOBİ’ler tarafından çözüm olarak görünmemesi nedeniyle tam olarak KOBİ’leri rahatlatıcı uygulamalar olmamıştır. Ülkemizde KOBİ’lere yönelik destek ve teşvikler birçok kamu kuruluşu ve özel sektör tarafından karşılanmaktadır (Ulusoy ve Akarsu 2012, 114).

KOBİ’lerin hem finansman ihtiyaçlarının karşılanması, hem de eğitim, danışmanlık gibi destek ve teşviklerin sağlanması, KOBİ’lerin üretimlerini ve verimliliklerini artırmasına katkı sağlamaktadır. KOSGEB, KOBİ politikalarının temel uygulayıcısı konumundadır (Varlı 2010, 129).

Ekonomik ve sosyal hayata olan katkıları nedeniyle önemli bir yere sahip olan KOBİ’ler, devletler ve ulusal/uluslararası kurum ve kuruluşlarca ekonominin temel taşı olarak görülmekte, verimliliklerinin, rekabet güçlerinin ve katma değer içindeki payının artırılmasını sağlamak için çaba harcamaktadır.

‘‘22/04/2009 Tarihinde, 5891 Sayılı ‘‘Küçük ve orta ölçekli sanayi geliştirme ve destekleme idaresi başkanlığı kurulması hakkında kanunda değişiklik yapılmasına dair kanun ile 3624 Sayılı Kanunun Kuruluş başlıklı 1 inci maddesi ‘‘Ülkenin ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasında küçük ve orta ölçekli işletmelerin payını ve etkinliğini artırmak, rekabet güçlerini ve düzeylerini yükseltmek, sanayide entegrasyonu ekonomik

gelişmelere uygun biçimde gerçekleştirmek amacıyla, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı kurulmuştur’’ (Alkış ve Temizkan 2012, 116, 117).

1.1.6.1. Türkiye’nin KOBİ Politikasına Yön Veren Kurumlar

KOBİ’lere yönelik hizmet veren kuruluşlar, KOBİ’lerin yapısal sorunların çözümüne yönelik, girişimciliği özendirmek, bilgilendirmek ve eğitim hizmetleri gibi çeşitli faaliyetler göstermektedir. KOSGEB, Halk Bankası, Hazine Müsteşarlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı, Eximbank, TOBB, TOSYÖV, KOBİ A.Ş., KGF gibi kuruluşlar KOBİ’lere yönelik çalışmalar yapmaktadır (Özdemir, Ersöz ve Sarıoğlu 2007, 216).

KOSGEB: 1990 yılında, işletmelerin teknolojik yeniliklere uyum sağlaması, rekabet güçlerini ve girişimciliği artırmak, ihracatı geliştirmek, finansman, danışmanlık, bilgi ve eğitim hizmetleri vermek amacıyla kurulmuştur.

Halk Bankası: KOBİ’lerin büyümesi, gelişmesi, ekonomik koşullara uyum sağlaması için finansman, teknik ve danışmanlık desteği sunmaktadır.

Hazine Müsteşarlığı: KOBİ’lere yönelik yatırım teşvikleri ve devlet yardımlarına ilişkin mevzuat ve uygulamalardan sorumlu kurumdur.

Dış Ticaret Müsteşarlığı: Türkiye’nin ihracat, ithalat ve dış ticaretine yönelik mevzuat ve uygulamalarından sorumlu kurumdur (Koç 2007, 36).

Eximbank: İhracatın geliştirilmesi, ihracat ürünlerinin çeşitlendirilmesi, ihracatçıların uluslararası ticarete paylarının ve rekabet güçlerinin artırılması amacıyla kurulmuştur. Bu amaç doğrultusunda ihracatçıları/ihracata yönelik üretim yapan üreticileri, yurtdışında faaliyet gösteren girişimcileri nakdi ve gayri nakdi kredi, sigorta ve garanti programları ile desteklemektedir (Eximbank, b.t.).

TOBB: KOBİ’lere, ekonomi içindeki payının artırılması için oda ve borsaları aracılığıyla bilgi ve danışmanlık hizmetleri vermektedir (TOBB, b.t.).

TOSYÖV: KOBİ’lerin, kadın ve genç girişimcilerin önünü açarak, üretim ve rekabet gücünü artırmak amacıyla 1989 yılında kurulan vakıf, KOBİ’lere seminer,

konferans gibi etkinlikler düzenleyerek eğitim, danışmanlık hizmetleri vermektedir (TOSYÖV, b.t.).

KOBİ A.Ş.: Ekim 2004'den itibaren aktif olarak çalışmaya başlayan KOBİ Yatırımlarına Ortaklık A.Ş.; TOBB, KOSGEB, TESK, Halka Bankası ve 16 farklı Sanayi ve Ticaret odasının ortaklığında kurulmuştur. 2003 yılında ismi Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklığı A.Ş. olarak değişmiştir. (KOBİ A.Ş., b.t.). KOBİ A.Ş., TUBİTAK ve KOSGEB gibi hibe veya bankalar gibi kredi vermemektedir. Yenilikçi iş fikri olan ve büyüme potansiyeli olan işletmelere sermaye koyarak ortak olmakta, bu işletmelerde oluşan katma değerden yararlanarak en iyi zamanda hisselerini işletme sahiplerine ya da üçüncü şahıslara devrederek ortaklıktan ayrılmaktadır (KOBİTEK, b.t.).

KGF: KOBİ sektörünü canlandırmak amacıyla kurulan Kredi Garanti Fonu, KOBİ'lerin banka kredilerine kefil olarak riskin bir bölümünü üstlenmekte ve KOBİ'lerin banka kredilerine erişimlerini artırmaktadır (Zorlu 2013, 21).

1.2. KOBİ'lerde Stratejik Üstünlükler ve Zayıflıklar

1.2.1 KOBİ'lerde Stratejik Üstünlükler

KOBİ'ler büyük işletmelerle karşılaştırıldığında, ekonomik büyümeye olan katkıları, rekabet ortamı yaratmaları, verimlilik artışına katkı sağlamaları, personel ve müşterileriyle yakın ilişki kurabilmeleri, esnek yapılarıyla tüketici taleplerine karşı duyarlı olmaları, kriz ortamında ürün ve hizmet çeşitliliği sağlamaları, girişimciliği teşvik etmeleri, istihdam sağlamaları, yatırım maliyetlerinin düşük olması, büyük işletmelerin destekleyicisi ve tamamlayıcısı olmaları ve ekonomik canlılığa katkı sağlamaları gibi bazı üstünlüklere sahiptir (Önem 2010, 17).

1.2.1.1. Ekonomik Gelişmeye Sağlanan Katkılar

KOBİ'ler, tüm ülkelerde ekonomi içinde yüksek paya sahip olmalarından dolayı itici güç olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle KOBİ'lerin kurulması ve var olanların büyümesi için teşvikler verilerek desteklenmektedir. Piyasaya giriş/çıkışları büyük işletmelere oranla daha kolay olan KOBİ'ler, tüm işletmeler içindeki payıyla,

istihdamın artmasını, bölgeler arası gelir dağılımının düzelmesini ve refah düzeyinin artmasını sağlayarak ekonomik büyümeye önemli katkı sağlamaktadır (Kılıç ve Keklik 2012, 100).

- **Üretim ve Ürün Çeşitliliği Sağlar:** Tüketicilerin günlük ve sürekli ihtiyaçlarını karşılayan KOBİ'ler, her kesimden tüketici ile doğrudan ve yakın iletişim kurabilmektedir. Esnek ve yeniliklere açık yapısıyla, bölgeler arası farklılık gösteren ve değişen tüketici talep ve sorunlarını değerlendirerek onların ihtiyaçları doğrultusunda üretim değişikliği yapabilmektedir (Başaran ve Acılar 2008, 82).

Daha az yatırımla kurulabilen KOBİ'ler, büyük işletmelerle karşılaştırıldığında daha çok üretim ve ürün çeşitliliği sağlayabilmektedir. Yüksek yatırım maliyetlerinin olmaması nedeniyle tüketici istek ve talepleri doğrultusunda daha esnek üretim yapabilmektedir. Talep değişikliklerine kısa sürede uyum sağlayarak rekabet koşullarına ayak uydurabilmekte ve bu sayede ekonomiye katkı sağlamaktadır (Çatal 2007, 335).

- **İstihdam İmkani Sağlar:** Emek yoğun teknolojinin yüksek olduğu KOBİ'ler, daha düşük yatırım maliyetiyle istihdam imkanı yaratabilmektedir. Eğitim seviyesi düşük olan personeller düşük maaşla çalıştırıldığından daha fazla insana iş imkanı sağlanabilmektedir. Düşük nitelikli personel çalıştırmaları işsizliğin aşağı çekilmesini sağlamaktadır. KOBİ'lerde çalışanların %60'ı ilköğretim mezunudur (KOSGEB 2010, 15).

- **Kriz Dönemlerine Uyum Sağlamaktadır:** Tüketici ile iç içe olmaları nedeniyle müşterilerin ihtiyaçlarını daha iyi bilmeleri, pazarı daha yakından takip etmeleri, dış etkenlerdeki değişikliklere esnek yapılarıyla zamanında uyum sağlayabilmeleri, KOBİ'lerin olumsuzlukları daha az zararlı atlatabilmelerini sağlamaktadır.

Kriz döneminde İşletmeler, belirsizlik nedeniyle uzun ve kısa vadeli amaçlarından uzaklaşmakta ve kararsızlığa sürüklenmektedir. *‘Ekonomik kriz, bir ülkede beklenmedik şekilde veya yetersiz ya da yanlış yönetsel tercihlerle belirli bir dönemde ortaya çıkan makro ekonomik buhranlar olarak tanımlanır’* (Erol 2010, 166).

Ekonominin belirsiz olduğu dönemlerde işletmelerde normal karar alma süreçleri bozulmakta, merkezi yönetim eğilimi artmakta, işletme içi iletişim kanalları kapanmakta, belirsizlik nedeniyle yönetim ve çalışanlar gelecek korkusu içinde çalışmakta ve bunun sonucunda üretim, pazarlama, satış gibi faaliyetlerinde aksamalar oluşmakta, tahsilat ve ödemeler dengesinin bozulmasıyla işletmeler olumsuz etkilenmektedir (Yalçın ve Gafuroğlu 2008, 435).

Çok sık ekonomik dalgalanma ve kriz olan ülkemizde bu dönemde alınan yanlış kararlar ekonomiyi daha da sorunlu bir hale getirmektedir. 1990'dan günümüze kadar geçen sürede Türkiye'de beş büyük kriz, altı önemli bunalım geçirilmiştir. Bu dönemlere yönelik yapılan araştırmalarda KOBİ'lerin krizlerden daha az etkilendiği, esnek yapıda olması nedeniyle üretimini çeşitlendirebildiği, daha düşük finansman ve krediye ihtiyaç duyduğu görülmüştür.

Kriz dönemlerinde büyük işletmelerin yaşadıkları sorunların etkisi, ekonomik açıdan daha fazladır. KOBİ'lerin ölçeklerinin küçük olması ve piyasadan çekilen işletmelerin yerini yeni işletmelerin daha kolay doldurması, KOBİ'lerin kriz döneminde ki olumsuz etkilerini azaltmaktadır. KOBİ'lerin küçük ölçekli olması, değişim/dönüşümlere daha kolay adapte olmalarını ve krizle daha kolay başa çıkabilmelerini sağlamaktadır (Özdemir, Ersöz ve Sarıoğlu 2006, 45).

- **Büyük İşletmelerin Tamamlayıcısıdır:** KOBİ'ler farklı üretim teknikleri kullanmaları ve çeşitli faaliyetleri ile büyük işletmelerden sipariş alarak onlar için fason üretim yapmaktadır. Büyük işletmelerin üretimde ihtiyaç duydukları mâmul ve yarı mâmülleri üreterek onların tamamlayıcısı olmaktadır (Sarısoy ve Beşer 2011, 411).

- **Rekabetin Korunmasına Katkı Sağlar:** Tam rekabetin olduğu piyasalarda birbirine etki edemeyecek sayıda işletme mevcuttur. Piyasaya yeni firmaların girişleri, mevcut firmaların piyasa payını azalttığından, firmalar piyasa payını korumak için üretimini, ürettikleri ürünlerin kalitesini, verimliliğini artırmakta, ürünlerin fiyatlarını düşürmektedir. KOBİ'ler esnek yapılarıyla, büyük işletmelere oranla piyasa koşullarına daha çabuk uyum sağlayarak rekabeti arttırmakta ekonomiye canlılık kazandırmaktadır.

- **Verimlilik Artışı Sağlarlar:** KOBİ'lerde genel olarak iş yeri sahibinin ve yöneticinin aynı kişi olması, büyük işletmeler için uygulanan bazı yasal düzenlemelerin KOBİ'ler için uygulanmaması ya da daha esnek olması, KOBİ'lerin sabit üretim giderlerinin ve üretim maliyetlerinin düşmesini sağlayarak, büyük işletmelere kıyasla kaynakların daha verimli kullanılmasını sağlamaktadır. Elde ettikleri kârlar ile yatırım yaparak, tasarruf yatırım oranını yükseltmekte ve yatırımların finansman maliyetini düşürmektedir (Öztürk 2007, 19).

Amerika'da yapılan bir araştırmada; arge faaliyetlerinde yapılan her bir dolar harcama karşılığında küçük işletmelerin büyük işletmelere oranla yirmidört kat daha fazla yenilik ürettikleri tespit edilmiştir. Büyük işletmeler projelerini geniş kapsamlı ve çok kişi ile daha uzun sürede yaparken, küçük işletmeler projelerini daha hızlı bir şekilde yaparak yenilik ve değişiklikleri piyasaya sürebilmektedir (Türkoğlu 2003, 277).

1.2.1.2. Sosyal Gelişime Sağlanan Katkılar

- **Bölgesel Kalkınmaya Katkı Sağlar:** Ülkelerin büyüme ve kalkınmasında önemli bir rolü olan KOBİ'ler, en fazla katkıyı bölgesel kalkınmayı hızlandırmak ile yapmaktadır. Emek yoğun üretim yapmaları ve belirli bir sermaye seviyesinde daha fazla istihdam sağlamlarıyla geri kalmış bölgelerdeki istihdam açığına çözüm üretmekte, fakirliğin farklı toplum kesimleri arasında azalmasına katkı sağlamakta, kalkınma seviyesi düşük olan bölgelerde kalkınmayı hızlandırmaktadır (Türkoğlu 2002, 283).

Yapıları gereği ülkenin bütün coğrafi alanlarına yayılmış olan KOBİ'ler, faaliyet gösterdikleri bölgelerdeki tüketicilerin ihtiyaçlarını, harcama yapısını, gelenek ve göreneklerini dikkate alarak üretim teknikleri kullanmaktadır. Personel ihtiyaçlarını o yörede yaşayanlardan karşılayarak istihdam yaratmakta, küçük şehirlerde ve kırsalda yaşayan insanların iş bulmak için büyük şehirlere göç etmelerini engelleyerek bölgesel dengesizlikleri gidermekte, girişimciliği özendirilmekte ve ülkenin kalkınmasına önemli katkılar sağlamaktadır (Çatal 2007, 345).

- **Gelir Dağılımındaki Dengesizliği Azaltır:** Bölgeler arası kalkınma ve refah düzeyinde farklılıklar olan ülkemizde, politik ve toplumsal sorunlar nedeniyle altyapının yetersiz olması, yan sanayinin daha gelişmiş bölgelerde bulunması gibi faktörler büyük işletmelerin Anadolu'nun doğu kesimlerinde sanayi yatırımları yapmaktan çekinmelerine neden olmakta ve mevcut olan dengesizlik ve gelir dağılımı artırmaktadır. Sosyal devlet anlayışının bir gereği olan gelir dağılımında adaletin sağlanması, güçlü bir orta sınıfın oluşturulması ile mümkündür. KOBİ'ler, ülkenin her bölgesinde istihdam sağlayarak sosyal dışlanma ve yoksulluğu önlenmesine, orta sınıfın oluşmasına, adil gelir dağılımının sağlanmasına katkı sağlamaktadır (Öztürk 2007, 24).

- **Girişimcilik Ruhunu Artırır:** KOBİ'ler, bireylerin yaratıcı görüşlerini ve hayallerini gerçekleştirmek istedikleri, başarılı olacaklarına inandıkları, yeniliklere açık, yeni ürünler geliştiren, daha ucuz üretim yaparak daha çok satmak ve daha çok kâr elde etmek düşüncesiyle modern araç ve yöntemlerin kullanılmasında istekli oldukları ortamlardır. Çok sayıda insana iş imkanı sağlayan KOBİ'ler, insanlara sadece iş gören olarak değil, girişimci niteliği olanlara girişimci olma imkanı da sağlamaktadır (Çatal 2007, 339).

- **Yeni İş İmkanları Oluşturur:** KOBİ'lerde çalışanlar çoğunlukla genç ve niteliksiz işçilerden oluşmakta ve düşük maaşla çalışmaktadır. Büyük işletmelerde ise genelde nitelikli ve eğitilmiş personel daha yüksek maaşla istihdam edilmektedir. Büyük işletmelere oranla daha az yatırımla daha fazla işçi istihdam edilen KOBİ'lerde yetişen çalışanlar daha sonra yetişmiş, nitelikli personel olarak daha yüksek maaşla büyük işletmelere geçmektedir. Girişimcilerin genellikle kendi yaşadıkları bölgelerde kurdukları işletmeler olan KOBİ'ler buldukları bölgelerde yeni iş imkanı yaratılmasına katkı sağlamaktadır (Türkoğlu 2003, 278).

İşletmelerin %99'luk kısmını KOBİ'ler oluşturduğundan, KOBİ'lerdeki istihdam artışı ekonomiye önemli katkı sağlamaktadır. KOBİ'lerde emek yoğun üretim olduğundan daha az yatırımla büyük işletmelere oranla daha fazla kişiye istihdam sağlamaktadır. Çalışanlar üretim süreçlerinin bir çok devresinde fiilen çalışmakta, işletmeler kısa süreli eleman açıklarında diğer çalışanlardan

yararlanmakta, çalışanlar üretimin her devresinde çalıştıklarından kendilerini geliştirmekte ve işsiz kaldıklarında daha kolay iş bulma imkanı kazanmaktadır (Özdemir, Ersöz ve Sarıoğlu 2006, 46).

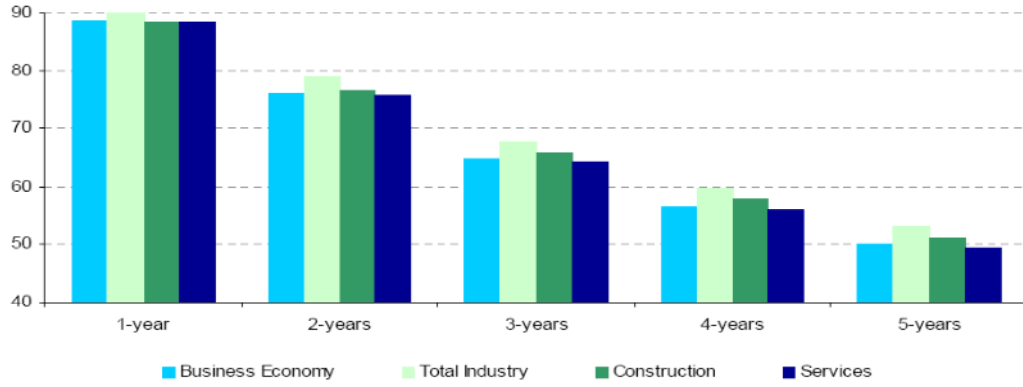
1.2.2. KOBİ'lerde Stratejik Zayıflıklar

KOBİ'ler, kendi yapılarından kaynaklanan içsel faktörler ve sürekli değişmekte olan ekonomik ve siyasi yapıdan kaynaklanan dışsal faktörler nedeniyle çeşitli sorunlarla karşı karşıyadır (Türkoğlu 2002, 284).

Ülke ekonomisinde meydana gelen durgunluk, enflasyon ve istikrarsızlık KOBİ'lerde performans düşüklüğüne ve başarısızlıklara neden olabilmekte, işletmelerin bazıları piyasadan çekilmekte, bazıları ise faaliyetlerine devam etmeye çalışmaktadır. Büyüme sürecine giren KOBİ'lerin kurumsallaşamaması ve yönetimin işletme sahipleri ile sınırlı kalarak profesyonel yöneticiler istihdam edilmemesi nedeniyle KOBİ'ler bu süreçte olumsuz etkilenmektedir (Öztürk 2007, 36).

Ülkemizde kurulan işletmelerin ortalama faaliyet süreleri istatistiksel olarak tutulmamakta olup, AB'de 2001 yılında kurulan işletmelerin ilk 5 yıl içinde hayatta kalma yüzdelerinin verildiği Şekil 5'e göre; işletmelerin %50'si ilk 5 yıl içinde kapanmaktadır. Ölçekleri itibariyle KOBİ'lerin ilk 5 yıl içinde kapanma oranlarının daha fazla olacağı ön görüldüğünden, kuruluş döneminden itibaren KOBİ'lerin yönetim becerilerini geliştirmek için dışarıdan eğitim ve danışmanlık alması önem taşımaktadır (KOSGEB 2010, 17).

Şekil 6'de AB'de 2001 yılında kurulan işletmelerin ilk beş yıl içinde hayatta kalma yüzdeleri verilmektedir.

Şekil 6. AB’de 2001 Yılında Kurulan İşletmelerin İlk 5 Yıl İçinde Hayatta Kalma Yüzdeleri

Kaynak: KOSGEB, 2011-2013 KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı Raporu içinde. Ankara: KOSGEB. (05 Ocak 2015) tarihinde <http://www.kosgeb.gov.tr/istanbulanadolu/tr/content.asp?PID=%7BE3DFC62E-23D7-4382-A60C-A430944E272D%7D> ‘den alındı.

1.2.2.1. KOBİ’lerde Yönetim Sorunları

Büyük işletmelerde işletme fonksiyonları profesyonel yöneticiler tarafından yönetilirken, KOBİ’lerde tüm fonksiyonlar asgari kadro ile, bir ya da birkaç kişi tarafından yapılmaktadır. Firma sahipleri aynı zamanda yönetici olarak, personel, finans, muhasebe işleri ile ilgilenmektedir. KOBİ’lerde sermaye, makine-ekipman ve insan kaynağı kısıtlı olduğundan etkin yönetim büyük önem taşımaktadır. KOBİ’lerde nitelikli personel ve yöneticilik özelliklerine sahip çalışanların olması önem taşımaktadır (Demirci 2010, 20).

KOBİ’lerin karşılaştıkları yönetim sorunlarını aşağıdaki gibi sıralayabiliriz.

- **Yönetim ve Yönetici Sorunları:** KOBİ’lerde genellikle işletme sahiplerinin ve yöneticinin aynı kişi olması, işletme sahibinin işiyle özdeşleşmesi ve bağ kurması açısından önemlidir. İşletme fonksiyonlarının profesyonel yöneticiler tarafından yönetilmeyerek işletme sahipleri tarafından yönetilmesi, her işletme sahibinin yöneticilik becerisine sahip olmaması nedeniyle, eğitim, bilgi ve şahsi yetenekleri ile sınırlı kalmaktadır. KOBİ’ler aile şirketi niteliğinde olduğundan yönetim profesyonel yöneticilere genellikle bırakılmamaktadır (Kocabıyık ve Altunay 2008, 745). Akın (2014), Giresun’da yaptığı anket çalışması sonucuna göre; katılımcıların %99’unun finans yönetimini işletme sahiplerinin yaptıklarını ifade ettiklerini belirtmektedir.

KOBİ'lerin sahiplerinin çoğunlukla mühendis, teknisyen veya usta gibi teknik kökenli olması, işin üretim kısmında avantaj sağlasa da piyasaya yönelik düşünme ve değerlendirmede etkin olamamalarından dolayı yönetim ve organizasyon alanlarında yetersiz kalmaktadırlar (Öztürk 2007, 41).

Genellikle girişimcilik, para sahibi olmak ile eş anlamlı olarak kullanıldığından, KOBİ'lerde para sahibi olma, girişimci olmanın tek şartı gibi görülmektedir. Bu düşünce ile kurulan işletmelerin çoğu başarısızlıkla sonuçlanmaktadır. KOBİ'ler tarafında yönetici ve girişimci arasındaki fark tam olarak bilinmediğinden, yöneticiyi işletmenin başarısını sağlayan kişi olarak değerlendirmekte, yöneticinin, zeki, yetenekli ve bilimsel tahmin yöntemlerini bilmesi gerektiği düşünülmemektedir. İşletme sahibinin ölümünden sonra aile fertlerinin işletme ile ilgili yetersizliği ve ilgisizliği KOBİ'lerde önemli sorunlara neden olmaktadır (Bilici ve Kolçak 2011, 16).

Üretim yapan işletmelerde yönetim süreci ile ilgili aşağıdaki alanlarda sorunlarla karşılaşmaktadır;

- Yönetin tarzı,
- Eğitim,
- Bilgi eksikliği,
- Karar verme,
- Yetki devri,
- Organizasyon,
- Planlama,
- Koordinasyon,
- Personel yönetimi,
- Tedarik,
- Kurumsallaşma,
- Yasal mevzuatın takibi ve bürokratik engeller,

Yöneticinin yetersizliği nedeniyle KOBİ'lerin çoğunluğu kapanma tehlikesi ile karşı karşıya kalmaktadır.

İşletme sahiplerinin işletmeyi kendisine ait bir varlık olarak görmesi ve sadece kendisinin doğru kararlar alacağını düşünerek yetki devri yapmaması işletmenin büyümesini önlemektedir (Özgener 2003, 139).

Belirli bir amaç doğrultusunda faaliyet gösteren KOBİ'lerde, bu amaçlara ulaşmak için gereken planlamayı işletme sahipleri, bilimsel metotlar kullanmadan, yalnızca tahmin ve sezgileri ile yapmaktadır. KOBİ'lerde planlama uzmanı istihdam edilmemesi ve kısa vadeli planlama yapılması önemli bir dezavantajdır (Kocabıyık ve Altunay 2008, 746).

Planlamanın ne olduğu KOBİ'ler tarafından tam olarak bilinmemesi, yanlış planlama sonucunda ortaya çıkan sorunlar karşısında işletmelerin kaynaklarının tümünü kullanmasına ve iflasa sürüklenmesine sebep olmaktadır (Özgener 2003, 144).

Tablo 6. KOBİ Ölçeğindeki İmalat Sanayi İşletmelerin Sahiplerinin Eğitim Düzeyi

Eğitim Düzeyi	Yüzde (%)
Doktora	0,44
Yüksek Lisans	4,10
Üniversite	28,57
Lise	29,27
İlk-Orta	35,97

Kaynak: KOSGEB, 2011-2013 KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı Raporu içinde. Ankara: KOSGEB. (05 Ocak 2015) tarihinde <http://www.kosgeb.gov.tr/istanbulanadolu/tr/content.asp?PID=%7BE3DFC62E-23D7-4382-A60C-A430944E272D%7D> 'den alındı.

KOSGEB verilerine göre imalat sanayi KOBİ'lerinin;

- %69,52'sinde yönetici ve işletme sahipleri aynı kişilerdir.
- %65,24'ünde işletme sahibi lise ve altı eğitim düzeyindedir.

%81,52'sinde işletme sahipleri 50 yaşının altındadır. (Yaş ortalaması 41'dir.) (Bknz tablo 6 ve tablo 7).

Tablo 7. KOBİ Ölçeğindeki İmalat Sanayi İşletmelerin Sahiplerinin Yaş Ortalamaları

Yaş Aralığı	Yüzde (%)
18-30	14,68
31-40	36,10
41-50	30,74
51-60	12,8
61-95	3,28

Kaynak: KOSGEB, 2011-2013 KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı Raporu içinde. Ankara: KOSGEB. (05 Ocak 2015) tarihinde <http://www.kosgeb.gov.tr/istanbulanadolu/tr/content.asp?PID=%7BE3DFC62E-23D7-4382-A60C-A430944E272D%7D> 'den alındı.

Ekonomik koşullar, yeni teknoloji ve üretim sistemlerindeki gelişmeler, KOBİ yöneticilerinin işletme dışından eğitim ve destek olarak bilgi seviyelerini artırmalarına ve bilgiye dayalı öngörü ile kararlar almalarını zorunlu kılmaktadır. KOBİ'lerde aile şirketi yapısının yaygın olması nedeniyle yönetimlerinde ağırlıklı olarak genç kişiler bulunması, yeniliklere açık olma ve çevresel değişikliklere çabuk tepki verme olanağı sağlamaktadır. Tablo 8'deki KOSGEB verilerine göre imalat sanayi KOBİ'lerinde dışarıdan alınan hizmet çok düşüktür.

Tablo 8. KOBİ Ölçeğindeki İmalat Sanayi İşletmelerinde İşletme Dışından Eğitim ve Danışmanlık Hizmeti Alma Durumu

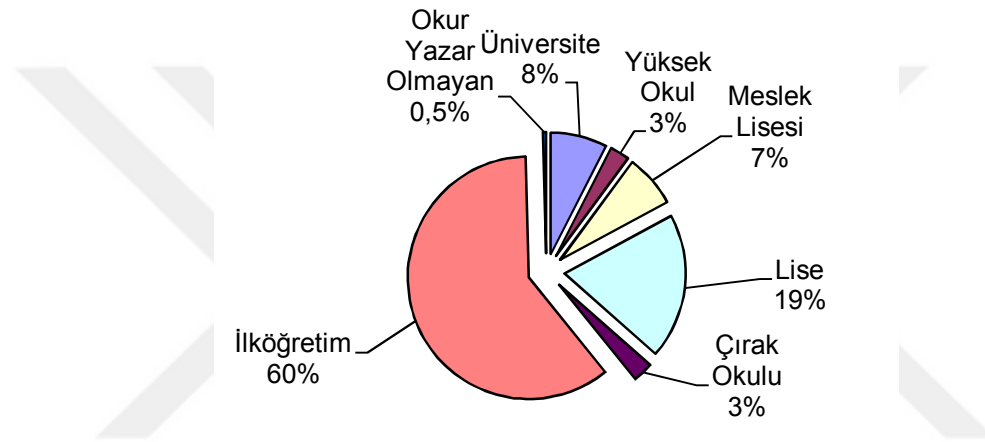
Dışarıdan Alınan Hizmet ve Konusu	Danışmanlık Hizmeti		Eğitim Hizmeti	
	Alanlar (%)	Almayanlar (%)	Alanlar (%)	Almayanlar (%)
Pazarlama, Tanıtım	3,11	96,89	4,98	95,02
Satış, Dağıtım	1,99	98,01	4	96
Yönetim Organizasyon	3,5	96,5	4,79	95,21
İnsan Kaynakları	1,98	98,02	3,43	96,57
Toplam Kalite Yönetimi	5,82	94,18	6,86	93,14
Üretim Planlama ve Kontrol	3,37	96,63	4,93	95,07
Dış Ticaret-İhracat	2,08	97,92	3,75	96,25
Bilgisayar Sistemleri	4,21	95,79	6,79	93,21
Planlı Bakım	2,4	97,6	3,24	96,76
Finans Yönetimi	2,96	97,04	3,14	96,86
Yönetici Eğitimi	1,67	98,33	4,92	95,08

Kaynak: KOSGEB, 2011-2013 KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı Raporu içinde. Ankara: KOSGEB. (05 Ocak 2015) tarihinde <http://www.kosgeb.gov.tr/istanbulanadolu/tr/content.asp?PID=%7BE3DFC62E-23D7-4382-A60C-A430944E272D%7D> 'den alındı.

- **Nitelikli Personel Bulunamaması:** Emek yoğun üretimin yoğun olması, alınan siparişlere göre farklı üretim ve iş yapılması nedeniyle KOBİ'lerde çok yönlü

nitelikli eleman ihtiyacı doğmaktadır. Bu nitelikteki elemanların maliyetlerinin yüksek olması ya da maliyete katlansalar da bazı bölgelerde nitelikli eleman bulunamaması KOBİ'lerin nitelikli eleman bulmakta güçlükler yaşamaktadır (KOSGEB 2010, 18).

KOSGEB tarafından 2010 yılında yapılan bir ankete göre; KOBİ'lerin %38'i isdihdam maliyetinin yüksek olduğunu, %20'si nitelikli insan kaynağının yetersiz olduğunu belirtmiştir. Şekil 7'ye göre İmalat sanayi KOBİ'lerinde çalışanların %63.5'i Lise altı eğitim düzeyine sahiptir.

Şekil 7. KOSGEB Veri Tabanında Kayıtlı İmalat Sanayi KOBİ'lerindeki Çalışanların Eğitim Düzeyi

Kaynak: KOSGEB, 2011-2013 KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı Raporu içinde. Ankara: KOSGEB. (05 Ocak 2015) tarihinde <http://www.kosgeb.gov.tr/istanbulanadolu/tr/content.asp?PID=%7BE3DFC62E-23D7-4382-A60C-A430944E272D%7D> 'den alındı.

1.2.2.2. KOBİ'lerde Üretim Sorunları

- **Üretim Kapasitesi Yetersizdir:** KOBİ'ler, sınırlı bir pazara hitap etmeleri, hammadde yetersizliği gibi nedenlerden dolayı tam kapasite ile çalışmamakta, üretimde kullanılan makineler atıl kalmaktadır. Sipariş üzerine üretim yapan KOBİ'lerin, her zaman aynı özellikte hammadde bulamamaları üretim kalitesini düşürmektedir (Bilici ve Kolçak 2011, 19).

- **Standart Üretim Yapılamamaktadır:** Tüketicilerin beklentilerine cevap verecek kalitede standartlara uygun mal ve hizmet üretimi, KOBİ'lere rekabet avantajı sağlamaktadır. Personellerin işletme içinde farklı işler yapmasına rağmen

yapılan iş ve kalite kontrol ile ilgili gerekli eğitimlerin verilmemesi, standart üretimin yapılamayarak üretilen ürünlerin kalitesini olumsuz etkilemekte, verimliliğin azalmasına ve ürünlerin daha düşük fiyattan satılmasına neden olmaktadır (Bilici ve Kolçak 2011, 20).

- **Stok Yönetiminde Sorun Yaşanmaktadır:** Stok yönetimi, her sektörde faaliyet gösteren işletmeler için son derece önemlidir. Üretim için gerekli olan parçalarda stoksuz kalınmaması, üretimde az düzeyde kullanılan parçalarda gereksiz stok yapılarak stok maliyetine sebep verilmemesi, stokların bozulması/çürümesi nedeniyle eskime oranlarının artmaması için stokların etkin ve verimli kullanılması gerekmektedir. Siparişe yönelik üretim yapan işletmeler ile stoğa yönelik üretim yapan işletmelerin izleyecekleri stok politikaları farklı olmalıdır. KOBİ'ler, genelde siparişe göre partiler halinde üretim yaptığından devamlı olarak aynı hammadde ve malzemeyi temin edememektedir. Hammadde ve malzeme alımları büyük işletmelere oranla daha düşük ölçekli olduğundan alımlarda fiyat indirimi sağlayamamakta, uzun vadeli hammadde ve malzeme stokladığında ise stok maliyeti yükselmektedir. Stoklama yapılmadığında ise fiyat artışlarından olumsuz etkilenmektedir. Sermayesi güçlü olmayan KOBİ'ler için stok yönetimi büyük önem taşımaktadır (Başaran ve Acılar 2008, 84).

- **Teknoloji Düzeyleri Düşüktür:** KOBİ'lerde teknik kapasitenin yüksek olmasına rağmen genellikle gelişme vizyonunun olmaması, işletme sahiplerinin elde ettikleri gelir ve fonları kendi özel harcamalarında kullanmalarına ve işletmelerin büyümesi için gerekli yatırımları yapmamalarına neden olmaktadır.

Ülkemizdeki KOBİ'lerin emek-yoğun teknolojiyle üretim yapmaları ve eski teknolojiye sahip makine ekipman kullanmaları, gelişmiş ülkelerdeki KOBİ'lerin ise daha ileri teknoloji ile üretim yapmaları göz önünde tutulduğunda, farklı ülke KOBİ'lerinin ekonomiye olan katkılarının da farklı olduğu söylenebilir (Zorlu 2013, 19).

KOBİ'lerin değişen teknoloji ve yeniliklere uyum sağlaması, verimliliklerini artırmalarını sağlamaktadır. Teknolojik gelişime ayak uyduramayarak eski teknoloji

ile üretim yapılması, maliyetlerin artmasına, iş gücü kaybına ve kalitesiz üretime neden olmaktadır (Öztürk 2007, 39).

Emek yoğun üretim yapan KOBİ'lerde bilişim ve teknoloji konusunda yeterli düzeyde personel bulunmaması, verimliliğin ve yaratılan katma değer düşük kalmasına neden olmaktadır. KOBİ'ler, ülke ekonomisinde yüksek oranda paya ve çalışana sahip olmasına rağmen, stoklamada yaşanan sorunlar nedeniyle standart üretim yapılamaması, düşük verimde, emek yoğun, eski teknoloji ile çalışması nedeniyle oluşturduğu katma değer açısından büyük işletmelere oranla düşük kalmaktadır.

1.2.2.3. KOBİ'lerde Pazarlama Sorunları

KOBİ'ler günümüzde sadece üretim yaptıkları ülkelerdeki rakip ürünlerle değil, başka ülkelerde üretilen ürünlerle de rekabet etmek zorunda kalmaktadır.

KOBİ'lerin pazarlama ile ilgili özellikleri aşağıdaki gibi sıralanabilir.

- Uzman pazarlama ekibi bulunmamaktadır.
- Düzenli bir pazarlama araştırması yapılamamaktadır.
- Pazarlama araçlarından yeterli düzeyde yararlanamamaktadır.
- İhracat pazarlarına girmeleri çok zordur.
- Ağırlıklı olarak yerel pazarlara hitap etmektedirler.
- Satış kanalları ve satış örgütleri yetersiz seviyededir.
- Kitle üretim avantajlarından yararlanamamaktadır.
- Sınırlı Pazar payına sahiptirler.

KOBİ'ler, uluslararası piyasalara genellikle yerel temsilciler aracılığı ile girmektedir. KOBİ'lerin uluslararası pazarlara girmesi, ithalat ve ihracatın artmasıyla birlikte dil konusu pazarlama açısından önemli bir sorun haline gelmiştir (Bilici ve Kolçak 2011, 23).

1.2.2.4. KOBİ'lerde Sermaye Sorunu

Aile desteği ve bireysel borçlarla kurulan KOBİ'lerde sermaye sorunu kuruluş aşamalarında başlayarak yaşamları boyunca devam etmektedir. Sermaye yetersizliği, yeni yatırımların yapılmasını engellemekte, faaliyetlerini ve gelişmelerini olumsuz etkilemektedir. Firma ortakları, ellerindeki fonları işletmeye sermaye artırımını yaparak koymak yerine ihtiyaç duyulan fonları işletmeye borç olarak vermeyi tercih etmektedir (Güzeldere ve Sarıoğlu 2014, 13). Sermaye yapısı, işletme faaliyetlerinin finansmanında kullanılan özsermayenin ve borçların toplamını ifade etmektedir (Çetin ve Bıtırak 2009, 126).

1.3. KOBİ'lerde Finansman Sorunları

KOBİ'lerin en önemli sorunlarından olan finansman sorunu, işletmelerin yatırım dönemlerinde başlayarak faaliyetleri süresince devam etmektedir. Kuruluşunda düşük sermaye ile kurulan işletmelerde, faaliyete geçtikten sonraki dönemde gerekli olan fonun, işletmenin zarar etmesi, alacakların zamanında tahsil edilememesi, satışların düşmesi, piyasadaki durgunluk gibi nedenlerden dolayı işletme kaynaklarından elde edilememesi, işletmelerde finansman açığının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Ekonomik ve siyasi istikrarsızlık, teşvik politikaları da KOBİ'lerde finansman sorununa neden olabilmektedir. Finansman açığı işletmelerde, tedarik, üretim, pazarlama fonksiyonlarında sorun yaşanmasına neden olmaktadır (Yörük 2001, 189).

Keskin, Koşan ve Ayık (2009), yaptıkları anket çalışmasına katılan ihracat yapan işletmelerin %50'sinin finansman yetersizliğinin 1. derece ödemli olduğunu belirttiklerini ifade etmektedirler.

KOBİ'lerin finans sorunu yaşamasının önemli nedenleri bulunmaktadır. Bunlar;

- Finansman yetersizliği,
- Kredi teminindeki zorluklar,
- Türkiye'de mali piyasaların gelişmemiş olması,
- Finansal yönetimdeki yetersizlikler (Koyuncuğil ve Özgülbaş 2008, 3).

İşletmelerin faaliyet hacimlerindeki artış sonucunda, alacaklar, stoklar, borçlar ve maliyetler artabilmektedir. Alacak vadeleri uzarken borç ödeme sürelerinin azalması sonucu nakit döngüsünün bozulması, stok devir sürelerinin artması finansman ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır (Acer 2010, 7).

KOBİ'ler finansman ihtiyaçlarını ya sermaye artışı yaparak ya da satıcı kredileri ve banka kredileri ile giderebilmektedir. KOBİ'ler, maliyetlerin yüksek olması, kredi miktarı ve vadesi, mal varlıklarının yetersiz olması nedeniyle bankaların istedikleri teminatı verememeleri nedeniyle kredi teminindeki zorluklar yaşamaktadır. KOBİ'ler, talep yetersizliği, hammadde yetersizliği ve işletme sermayesi yetersizliği nedeniyle sorunlar yaşamaktadır (Alkış ve Temizkan 2012, 120, 122).

KOBİ'lerin büyümeleri ve gelişmeleri bakımından finansman büyük önem taşımaktadır. Ülke ekonomisinin ve kredi piyasasının gelişmişliği KOBİ'lerin finansman araçlarını seçimini etkilemektedir. İşletmelerin %99,9'unu oluşturan KOBİ'ler için bütün ülkeler teşvik ve destekler uygulamamaktadır. Bankalar için KOBİ'lerin önemli bir yere sahip olmasına rağmen, mikro ölçekli işletmelerin banka kredilerine erişimi kısıtlı kalmaktadır (Zorlu 2013, 6).

KOBİ'lerin kayıt dışı bilançolarından dolayı genel muhasebe normlarına uygun defter tutmamaları sonucunda finansal rasyoları düşük çıkmakta, bankalar kredi verme konusunda çekimser kalmaktadır. Bankalar kredi verse de KOBİ'leri riskli gördüğünden yüksek faiz ile kredi kullandırmakta ve KOBİ'lerin finansman maliyetleri artmaktadır. KOBİ'ler yatırımlarını uzun vadeli kredi yerine, kısa vadeli satıcı ve banka kredisi ile finanse etmekte, bu da vade uyumu sorunu nedeniyle bilanço yapılarının bozularak KOBİ'lerin finansal sorun yaşamasına neden olmaktadır (Koç 2007, 14).

Kriz dönemlerinde, girdi maliyetlerindeki artışları fiyatlara yansıtamamaları ve tahsilatlarda sorun yaşanması, KOBİ'lerin finansman sorunlarını artırmaktadır. İşletme sahiplerinin, finans yöneticileri gibi teknik bilgilere sahip olmaması nedeniyle yanlış kararlar vermeleri, sermayenin ve kaynakların azalmasına neden olmaktadır (Öztürk 2007, 42). Tekin (2010), yaptığı anket çalışmasındaki

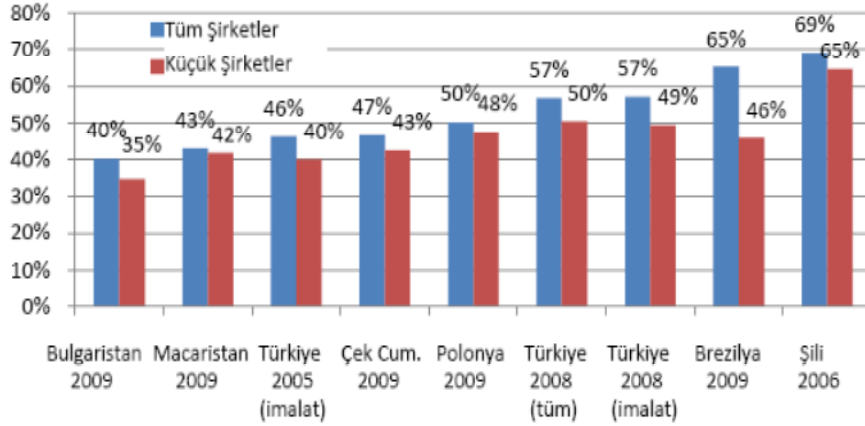
işletmelerin %8'inin özel finans bölümü olduğunu belirttiklerini ifade etmektedir. KOBİ'lerde sermaye yetersizliği, teknolojik gelişimi ve yeni yatırımları engellemektedir. "Dünya Bankası 2010 Türkiye Yatırım Ortamı Değerleme Raporu"na göre;

- Küçük işletmelerin %50'si,
- Orta ölçekli işletmelerin %68'i,
- Büyük ölçekli işletmelerin %62'si ticari kredi kullanmaktadır.

KOSGEB verilerine göre işletmelerin;

- %66'sı sadece işletme kredisi,
- %14'ü sadece yatırım kredisi,
- %8'i sadece ihracat kredisi,
- %12'si de birden fazla kredi türünü kullanmaktadır.

Kullanılan kredilerin %56'sı ipotek teminatı karşılıklı, %0,85'i Kredi Garanti Fonu teminatlıdır. Şekil 8'de, Türkiye ve bazı ülkelerdeki KOBİ'ler arasında kredi kullanım oranları verilmektedir.

Şekil 8. Türkiye ve Bazı Ülkelerde Kredi Kullanan İşletmelerin Oranı

Kaynak: KOSGEB, 2011-2013 KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı Raporu içinde. Ankara: KOSGEB. (05 Ocak 2015) tarihinde <http://www.kosgeb.gov.tr/istanbulanadolu/tr/content.asp?PID=%7BE3DFC62E-23D7-4382-A60C-A430944E272D%7D> 'den alındı.

Türkiye'de girişim sermayesi ve kredi garanti sisteminin yaygınlaşmamış olması nedeniyle KOBİ'ler, kredi ve finansman kaynaklarından düşük oranda

yararlanmaktadır. İTO'nun 2006 yılı İstanbul Küçük Sanayiciler Kapasite Kullanım araştırmasına göre KOBİ'lerin;

- % 21'i formalitelerin çokluğu,
- % 12'si teminat güçlüğü,
- % 25'i bilgi eksikliği nedeniyle kredi kullanmadıklarını belirtmiştir.

KOBİ'ler, proje hazırlama ve uygulama konusunda yetersiz kaldıklarından, KOSGEB, TUBİTAK gibi kurumların sağladığı desteklerden yararlanamamaktadır. Düşük maliyetli ve esnek ödeme planlı kredi kullanımını KOBİ'lerin finansman sorunlarının çözümüne katkı sağlayacaktır (KOSGEB 2010, 20).

1.3.1. Özsermaye Yetersizliği

Temel finansman kaynağı olan özkaynaklar, KOBİ'lerin kuruluşundan başlayarak, tesis, makina, ekipman yatırımları, faaliyetinin devamı ve büyüme için ihtiyaç duydukları nakiti elde edecekleri en kolay fondur (Yüksel 2005, 9). Özkaynak yetersizliği KOBİ'lerin ortak sorunlarından. Küçük işletmeler genellikle girişimcinin ve ailesinin tasarrufları ile düşük sermaye ile kurulmaktadır. Bu sermaye yatırım, üretim ve pazarlama çalışmaları için yeterli olmamaktadır. Ekonomideki dalgalanmalar nedeniyle talebin azalması, enflasyon nedeniyle girdi maliyetlerinin artmasına rağmen maliyet artışlarının fiyatlara yansıtılmaması, piyasadaki olumsuzluklar nedeniyle alacaklarının tahsilinde sorun yaşanması, ileri vadeli satışları özkaynaklar ile finanse etmek zorunda kalması, KOBİ'lerin az olan sermayesinin daha da erimesine neden olmakta ve sermaye yetersizliği sorununu artırmaktadır. KOBİ'ler, özsermaye yetersizliği nedeniyle finansman ihtiyaçlarını karşılamak için krediye ihtiyaç duymakta, kredi için uygun şartları sağlayamadıklarından finansman temininde sorunlarla karşılaşmakta ve özkaynaklara bağımlı kalmaktadırlar (Yörük 2001, 190). KOBİ'ler faaliyetleri için gerekli fonu öncelikle özkaynakları ile karşılamakta, özkaynakları yetersiz kaldığında kredi kullanmaktadır (KOSGEB 2010, 18).

Kuruluş sermayelerinin sınırlı olmasıyla birlikte, KOBİ'lerde yöneticilerin finansman bilgilerinin yetersiz olması ve profesyonel finans yöneticileri istihdam

etmemeleri de sermaye sorununu derinleştirmektedir. Özkaynak sorunu nedeniyle kredi temininde sorun yaşanması işletme sermayesi yetersizliğine neden olmakta ve işletme faaliyetlerini olumsuz etkilemektedir.

1.3.2. İşletme Sermayesi Yetersizliği

Ülkemizdeki KOBİ'ler, özsermayelerinin yetersiz olması ve kâr marjlarının düşük olması nedeniyle finansman sorunu ile karşı karşıya kalmaktadır. Kuruluşunda sınırlı sermaye ile kurulmaları, alış satışlar arasındaki vade uyumsuzluğu, alacakların zamanında tahsil edilememesi gibi nedenlerden dolayı işletme sermayesi yetersizliği oluşmaktadır. Girişimcilerin işletme kuruluşunda, kuruluş sermayesinin yeterli olacağını düşünmesi, ham madde alımı, personel maaş ödemeleri, elektrik, su, yakıt giderleri, satış giderleri gibi sabit ve genel yönetim giderlerinin harcamaları için yeterli kaynağın olmaması, KOBİ'lerin kuruluşundan sonra işletme sermayesi sorunu yaşamalarına neden olmaktadır (Acer 2010, 6, 7).

2. KOBİ'LERDE İŞLETME SERMAYESİ YÖNETİMİ

2.1. İşletme Sermayesi Kavramı

2.1.1. İşletme Sermayesinin Tanımı, Özellikleri ve Önemi

İşletme sermayesi kavramı, dönen varlıklar ve dönen varlıkların finansmanı ile ilgilidir. İşletmelerin varlıklara ve alacaklara bağlayacakları fonların türü ve miktarı işletmeler arasında farklılık göstermektedir. Pazarlama-Satış yapan işletmelerde bir yıl içinde nakite dönebilen varlıklar olan dönen varlıklara yatırım yapılırken, üretim yapan işletmelerde ise, bir yıldan daha uzun sürede nakite dönüştürülen tesis, makine, ekipman yatırımlarının olması nedeniyle duran varlıklara daha fazla yatırım yapılmaktadır. İşletmelerin kuruluşundan faaliyetine kadar olan süreyi ifade eden yatırım döneminde, işletmeler hizmet ve mal üretimi için fonlarını, tesis, makine, ekipman gibi çeşitli varlıklara yatırmaktadır. İşletme dönemi ise, üretime geçtikten sonra faaliyetlerin devam ettiği dönemi ifade etmektedir. Bu dönemde, üretim, satışlar ve tahsilatlar gerçekleşir. *“İşletme sermayesi, ürünlerin üretimine başlanmasından gelir sağlanıncaya kadar geçen süre boyunca üretim faktörüne bağlanan fonlardan oluşmaktadır”* (Kendirli ve Konak 2014, 119).

İşletmelerin faaliyet döneminde işçilik, elektrik, su, nakliye, depolama, sigorta gibi sabit ve genel yönetim giderleri için para veya krediye ihtiyaç duymaktadır. İşletme sermayesi yönetimi likidite yönetimi olarak da düşünülebileceğinden dönen varlıklardaki likidite değişikliğinin, dönem varlıklara yapılan yatırımın toplam varlıklara yapılan yatırım içindeki payının, satış hacmindeki artışa paralel olarak dönen varlıkların finansman gereksiniminin, Net Satış/İşletme Sermayesi oranındaki dalgalanmaların izlenmesi finansal yönetim açısından önemlidir (Demireli, Başcı ve Karaca 2014, 81). İşletmelerin tam kapasite ile çalışarak üretimini yapması, iş hacmini genişletmesi, yükümlülüklerini yerine getirebilmesi, kredibilitelerini artırması, mali açıdan zor duruma düşmemesi, faaliyetlerin kârlı ve verimli olarak yürütülmesi açısından işletme sermayesi yönetimi KOBİ'ler için son derece önemlidir (Çetin ve Bıtrak 2009, 130).

İşletmelerin uygulayacağı her işletme sermayesi politikasının farklı sonuçları olmaktadır. Yetersiz işletme sermayesi işletmelerin faaliyetini olumsuz etkilerken,

aşırı işletme sermayesi, yabancı kaynaklarla finanse edildiğinde faiz giderinin artmasına, öz kaynaklarla finanse edildiğinde ise alternatif kullanımdan elde edilecek gelirin kaybına neden olmaktadır.

Yetersiz ve aşırı işletme sermayesinin etkileri aşağıdaki gibi sıralanabilir.

Yetersiz İşletme Sermayesi;

- Hazır Değerlerde; Nakit yetersizliği, likidite riski artışı, yükümlülüklerini yerine getirememe,
- Alacaklarda; Satış hacminde daralma, alacaklarda azalış, iskontolu alacaklarda artış,
- Mâmül ve Hizmet Satışlarında; Düşük kalitede hizmet ve mâmül satışı, satış hasılatında düşüş, satış fırsatlarının kaçırılması, piyasa payı azalması, yüksek maliyet,
- Firma Değerinde; Cari oranın ve kazanç oranının düşmesi, kısa vadeli yabancı kaynak kullanımında yetersizlik, işletme sermayesi devir hızının yükselmesine neden olmaktadır.

Aşırı İşletme Sermayesi;

- Hazır Değerlerde; Menkul kıymetlerde artışına, atıl fon ve aşırı nakit birikimine,
- Alacaklarda; Ortalama tahsilat süresinin uzamasına, tahsilatla gecikme ve şüpheli alacakların artmasına,
- Stoklarda; stok devir hızının düşmesine, stok kalitesinin düşmesine, talebin azalması ve satış hacminin daralmasına, stok maliyetinin artmasına,
- Kaynaklarda; Aşırı borçlanmaya, finansman maliyetinin artmasına, finansman riskinin artmasına, kaldıraç etkisinin bozulmasına,
- Firma Değerinde; Cari oranın yükselmesine, kazanç oranının düşmesine, işletme sermayesi devir hızının düşmesine, kâr payı düşmesine neden olmaktadır.

İşletme faaliyetlerinin yürütülmesi ve mali bir sorun ile karşılaşıldığında ortaya çıkan ihtiyaçları karşılayarak seviyede net işletme sermayesinin olması işletmeye önemli yararlar sağlamaktadır. İşletmelerin dönen varlıkları ile kısa vadeli borçları arasındaki farkı ifade eden işletme sermayesi yetersizliği ise kârlılık ve verimlilik üzerinde olumsuz etki yaratmaktadır. İşletme sermayesine duyulan ihtiyaç işletmenin elinde bulunan nakite göre değişiklik göstermektedir (Erdinç 2008, 225).

İşletmelerin faaliyetlerini devam ettirecek düzeyde işletme sermayesi bulundurması gereklidir. Gerektiğinden fazla işletme sermayesi bulundurulması işletme kârını olumsuz etkilemektedir.

2.1.2. İşletme Sermayesinin Türleri

2.1.2.1. Brüt İşletme Sermayesi

İşletmenin kasa, menkul kıymetler, bankalar, ticari ve diğer alacaklar ve stoklarının toplamını oluşturan dönen varlıkların toplamıdır. Brüt işletme sermayesi, duran varlıklar dışındaki aktifleri ifade etmektedir.

2.1.2.2. Net İşletme Sermayesi

İşletmenin devamlı sermayesi olan, öz kaynakları ve uzun vadeli kaynaklar ile finanse edilen dönen varlıkların tutarıdır. Net işletme sermayesini artıran ve azaltan farklı unsurlar bulunmaktadır.

Net işletme sermayesini artıran işlemler;

- Sermaye artırımı,
- Uzun vadeli yabancı kaynak sağlanması,
- İşletmenin cari faaliyetleri,
- Mali yatırımların ve maddi-maddi olmayan varlıkların satışı,
- İşletmeye yapılan vergi vb. iadeler,

Net işletme sermayesini azaltan işlemler;

- Faaliyet zararı veya olağanüstü zararlar,

- Uzun vadeli yabancı kaynakların ödenmesi,
- Karşılıklar ve kârdan ayrılan fonlar,

İşletmenin kısa vadeli finansmanı kısa dönem faaliyetleri ile ilgilidir. Net işletme sermayesi, işletmenin dönen varlıkları içindeki cari varlıkları olan kasa, menkul kıymetler, bankalardaki mevduatlarının toplamından kısa vadeli borçların çıkarılması ile elde edilen tutardır. Net işletme sermayesi, bir yıl içinde nakite dönüşebilen varlıkları ilgilendirdiğinden işletmelerin likit potansiyelini ifade etmektedir (Akbulut 2011, 196).

2.1.2.3. Sürekli (Devamlı) İşletme Sermayesi

İşletmenin faaliyetini sürdürebilmesi için gerekli olan en düşük dönen varlık tutarıdır. Gerekli olan tutarın bulundurulmaması işletme faaliyetlerinin olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır.

2.1.3. İşletme Sermayesi Unsurları

2.1.3.1. Nakit

Nakit yönetiminde öncelikle ne kadar nakit bulundurulması gerektiği tespit edilmektedir. Nakit yönetimi, tutulan nakitin fayda maliyet dengesini kurularak tutulması gereken optimal nakit düzeyini belirlemeyi amaçlamaktadır.

2.1.3.2. Alacaklar

Alacaklar, kredili satışların sonucu oluşmaktadır. Firmanın alacak düzeyini etkileyen faktörler;

- Firmanın satış politikaları,
- Firmanın içinde bulunduğu sektör,
- Mevsimsel değişimler,
- Pazar payı,
- Yönetim etkinliği,
- Ekonomik konjonktür ve ekonomik politikalar.

Alacak yönetiminin, kredi politikası, tahsilat politikası ve kredi değerlendirme olmak üzere üç bacağı bulunmaktadır. Fayda maliyet dengesi göz önünde bulundurularak kredi ve tahsilat politikalarının belirlenmesi gerekmektedir (TSPAKB 2009, 34).

2.1.3.3. Stoklar

KOBİ'ler çoğunlukla siparişe göre partiler halinde üretim yaptıklarından, düzenli bir üretime ender rastlanmaktadır. Devamlı aynı hammadde ve malzemeyi kullanamadıklarından stok ihtiyacı oluşmakta, çok çeşitli stoklama yapmak zorunda kalmakta ve stoklama ile ilgili problemler artmaktadır. Stoklara bağlanan fonların maliyeti olduğundan stok yönetimi işletmelerde finansman sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. KOBİ'lerin üretimde kullandıkları hammadde ve malzemeler büyük ölçekli firmalara göre daha düşük seviyede olduğundan ölçek ekonomisinden yararlanarak fiyat indirimi sağlayamamaktadır. Büyük işletmelere oranla KOBİ'lerin ürettikleri ürünlerin birim maliyeti daha yüksek olmaktadır.

Dönem varlıklar içinde likiditesi en düşük olan varlıkların stoklar olması ve genellikle KOBİ'lerin güçlü sermaye yapıları olmaması nedeniyle stok yönetimi KOBİ'ler için büyük önem taşımaktadır. Stok yönetimine önem vermeyen işletmelerde, dengesiz stok düzeyi nedeniyle stok maliyeti yükselmekte, etkin stok yönetimi olan işletmelerde ise, likidite olumlu etkilendiğinden değişikliklere daha kolay uyum sağlayabilmektedir (Başaran ve Acılar 2008, 85).

2.1.4. İşletme Sermayesi Finanslama Stratejileri

Bir işletmenin finansman ihtiyacı, dönen varlıklar ile duran varlıkların toplamına eşittir. İşletmelerde borçlar, vade dikkate alındığında kısa ve uzun vade olarak iki gruba ayrılmaktadır. Bir yıla kadar olan borçlar kısa vadeli borç, bir yıldan uzun olan borçlar uzun vadeli borç olarak adlandırılmaktadır. KOBİ'ler finansman ihtiyaçlarını özkaynaklarla ya da yabancı kaynaklarla finanse etmektedir (Arslan 2003, 128). İşletme sermayesi finanslaması ile ilgili alınan riskin seviyesine göre üç temel strateji bulunmaktadır.

2.1.4.1. Dengeli Finanslama Stratejisi

Bu yaklaşımda, işletmenin duran varlıkları ve uzun vadeli ihtiyaçları uzun vadeli yabancı kaynaklarla, kısa vadeli değişken ihtiyaçları ise kısa vadeli kaynaklarla karşılanmaktadır. Cari aktifler likidite sağladığından nakit sıkışıklığı yaşanmamakta, kârlılık ve risk orta düzeyde olmaktadır.

2.1.4.2. İhtiyatlı Finanslama Stratejisi

Bu finanslama stratejisinde, işletmeye ait dönen ve duran varlıklar uzun vadeli kaynaklarla finanse edilmekte ve risk en düşük düzeyde tutulmaktadır. Bu strateji modelinde kâr seviyesi de düşük kalmaktadır.

2.1.4.3. Atılgan Finanslama Stratejisi

Bu yaklaşımda duran varlıkların finansmanı uzun vadeli yabancı kaynaklarla, işletme sermayesi kısmının finansmanı ise kısa vadeli kaynaklarla yapılmaktadır. Kârlılığı artırmak için ihtiyat payı bırakmadığından her an kısa vadeli borç bulamama riski ile karşı karşıyadır. Diğer stratejilere göre risk ve kârlılık daha yüksektir (Poyraz 2012, 50).

Bu üç stratejiden hangisinin belirleneceği, ekonominin durumuna, işletmenin sağlamlığına, kredibilitesine, risk algısına ve kâr beklentisine göre işletmeler arasında farklılık göstermektedir. Likiditenin, riskin ve kârlılığın dengelendiği bir stratejinin, en uygun strateji olduğu söylenebilir.

2.1.5. İşletme Sermayesinin Risk ve Kârlılık Açısından Yönetimi

Bilançoda işletmeye ait varlık kalemleri likidite derecesine göre sıralanmaktadır. Dönen varlıklardan duran varlıklara doğru likidite azalmakta, kârlılık artmaktadır. İşletmenin kârlılığı üzerinde önemli bir etkiye sahip olan işletme sermayesi yönetimi, risk ile kârlılık arasında dengenin kurularak, ortakların varlıklarını maksimize etmeyi hedeflemektedir. İşletme sermayesi açığı, işletmenin ödemelerini zamanında yapamama riski doğurmaktayken, dönen varlıkların getirisi duran varlıklara oranla daha düşük olduğundan işletme sermayesinin fazla olması ve atıl kalması kârlılığın azalmasına neden olmaktadır. İşletmeler, ödemelerini

karşılacak kadar nakite ve müşteri taleplerini karşılayarak düzeyde stoğa ihtiyaç duymaktadır. İşletme sermayesi yönetiminde başarıya, likidite ile kârlılık arasında dengenin kurularak, işletmenin faaliyetlerini aksatmayacak düzeyde işletme sermayesinin olması ve etkin bir şekilde yönetilmesi ile ulaşılır. Enflasyonist ortamlarda işletme sermayesi gereksinimi arttığından finansal planlamanın dikkatli bir şekilde yapılması işletme sermayesi yönetimi açısından önemlidir(Erdinç 2008, 229).

Dönen varlıklara yapılan her yatırımın bir maliyeti olduğundan, işletme sermayesinin fazla olması, işletme sermayesi yabancı kaynaklarla finanse edildiğinde faiz giderlerini artırmakta, özkaynaklarla finanse edildiğinde ise alternatif kullanım alanlarında kullanılmasıyla elde edilecek getiriden yoksun kalındığından fırsat maliyeti oluşmakta ve işletme sermayesi fazlalığı kârı olumsuz etkilemektedir. İşletme sermayesinin eksik olduğunda, işletme tam kapasite ile üretim yapamadığından sabit giderlerin üretim birim başına düşen maliyeti artmakta, üretim maliyetindeki artış fiyatlara yansıtılmadığında ise kâr marjı düşmektedir (Akbulut 2011, 191).

2.2. Nakit Yönetimi

İşletme sermayesinin bir ögesi olan nakit, bilançonun varlık kısmında, hazır değerler içindeki kasa ve bankaların mevcududur. Kan insan vücudu için nasıl önem taşıyor, insana nasıl güç ve hayat veriyor ise, işletmelerin faaliyetlerini sürdürürken kullandıkları temel girdi olan nakit de işletmelere güç ve hayat vererek kâr ve ödeme gücü sağlamaktadır. İşletmeler için hayati fonksiyonlardan biri olan nakdin kontrolü ve yönetimi işletmelerin başarılı olması açısından önemlidir (Kabakçı, 2011, 98).

Nakit yönetimi, işletmelerde işletme yönetimi ile iç içedir. İşletmenin günlük faaliyetlerinin sürdürülmesinin her anında nakit unsuru kullanılmaktadır. İşletmelerin sahip oldukları nakiti en verimli şekilde kullanması gerekmektedir. İşletmelerin bulunduracağı nakit tutarının az ya da fazla olmasının farklı etkileri bulunmaktadır. Fazla nakit bulundurulduğunda, enflasyonist dönemlerde değer kaybı oluşmakta, kredi kullanılmış ise faiz giderleri artmakta, fazla nakitin repo, bono, tahvil gibi finansal araçlara yatırım yapılması ile elde edilecek gelirden yoksun kalınmasıyla

fırsat maliyeti oluşmaktadır. Az nakit bulundurulduğunda ise, işletmenin ödemelerini karşılayamama riski oluşmaktadır. Nakit dönüşüm süresinin bilinmesi nakit yönetimi açısından önemlidir(Önal 1996, 94).

Nakit yönetimin amacı; işletmenin finansal sorumluluklarını yerine getirecek, etkinliğini ve kârlılığını artıracak düzeyde bulundurulacak nakit tutarının ayarlanmasıdır. İyi bir planlamanın, nakit tahsilatının ve ödemeler arasında zaman uyumunun yapılması ile etkin bir nakit yönetimi gerçekleşir.

Başarılı bir nakit yönetimi için;

- İşletmenin nakit gereksiniminin,
- Kullanılabilir nakit miktarının,
- Nakdin elde edildiği kaynakların ve elde tutuluş maliyetlerinin bilinmesi gerekmektedir.

İşletmelerin nakit akışlarını tam ve doğru olarak tespit etmeleri mümkün değildir. İşletmeler, geçmiş nakit akışlarını dikkate alarak ihtiyaçlarını karşılamak için emniyet amaçlı ellerinde belli bir nakit bulundurur. İşletmelerin, gelir ve giderlerini tahmin edilerek nakit bütçesini oluşturması, günün değişen koşullarına göre nakit ihtiyaçlarını gözden geçirmesi ve gerektiğinde nakit yönetimi ile ilgili düzeltmeleri yapması gerekmektedir (Önal 1996, 96).

2.2.1. Nakit Bulundurma Nedenleri

İşletmeler farklı amaçlarla nakit bulundurma ihtiyacı duymaktadır. Nakit bulundurma nedenleri üç ana başlıkta toplanabilir.

2.2.1.1. İşlem Güdüsü

İşlem güdüsü, gelirin elde edilmesi ile harcanması arasındaki zaman uyumsuzluğundan kaynaklanmaktadır. İşletmeler, elde ettikleri gelirler ile hammadde ve malzeme alımı, personel maaş ödemesi, sabit ve genel yönetin giderlerinin ödemelerini yapmaktadır. Alacakların tahsilinde gecikme olması, ta da borç ödeme sürelerinin kısalma ile nakit akışlarının uymaması ile fon açığı oluşmakta ve işlem güdüsüyle nakit talebi de artmaktadır.

2.2.1.2. İhtiyat Güdüsü

Farklı dönemlerde ekonomide dalgalanmalar ile belirsizlikler artmaktadır. Bu dönemlerde işletmeler, beklenmedik olayların gerçekleşme ve nakit ihtiyacının oluşması ihtimalini göz önüne alarak ihtiyatlı davranmakta ve nakit talebi artmaktadır.

2.2.1.3. Spekülasyon Güdüsü

İşletmeler, kâr elde edebilmek için oluşabilecek fırsatlardan yararlanmak istemektedir. Gelecekte ortaya çıkabilecek olan kârlı yatırım fırsatlarını değerlendirmek, menkul kıymetlerde beklenen fiyat değişimlerinden kazanç sağlamak amacıyla işletmelerde nakit bulundurmaktadır (Galimidi 2010, 18).

2.2.2. Nakit Akış Tablosu

Nakit akış tablosu, bir işletmenin nakdi nasıl elde ettiğini ve nasıl kullandığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Nakdin nereden geldiğini bilmek, işletmelerin geçmiş dönemde elde ettikleri nakdin ilerleyen dönemde de buralardan gelip gelmeyeceğini tahmin etmelerini, nerelerde kullanıldığını bilmek ise geçmiş dönemde yapılan harcama ve ödemelerin ilerleyen dönemde de olabileceği var sayılarak nakit ihtiyacının tespit edilmesi açısından önemlidir. Nakit akış tablosu, işletmelerin nakit yaratma gücü, mali durumu, nakit mevcudu ve kâr arasındaki farkın nedenleri hakkında bilgi sağlamaktadır (Gücenme ve Arsoy 2006, 67).

2.2.2.1. Klasik Formata Göre Nakit Akış Tablosu

Brüt yönteme göre düzenlenmekte ve dönem içi nakit giriş ve çıkışları ayrı ayrı raporlanmaktadır. Nakit girişlerinin nereden kaynaklandığı ve dönem sonu nakit çıkışlarının nerelere yapıldığına bakılmadan raporlama yapıldığından, işletmenin hangi faaliyetlerinin ne kadar gelir/gider sağladığı anlaşılamamaktadır.

2.2.2.2. Sınıflandırılmış Formata Göre Nakit Akış Tablosu

İşletmenin dönem içindeki finansman faaliyetleri ile ilgili nakit akışı, işletmenin faaliyetleri ile ilgili nakit akışı ve yatırım faaliyetleri ile ilgili nakit

akışlarına göre işletmenin dönem içi nakit giriş/çıkışları sınıflandırılmaktadır. İşletmenin hangi faaliyetlerinden ne kadar nakit kaynağı ve kullanımı olduğu tespit edilebilmektedir (Gücenme ve Arsoy 2006, 68).

2.3. KOBİ'lerde İşletme Sermayesi Sorunu

Kuruluk aşamasında düşük sermaye ile kurulan KOBİ'ler, faaliyet döneminde işletme sermayesi sorunu ile karşı karşıya kalmaktadır. İşletme sermayesi ihtiyacı, işletmenin faaliyet konusu, büyüklüğü ve satışlardaki düzenlilik gibi faktörlere bağlı olarak değişmektedir.

2.3.1. İşletme Sermayesi İhtiyacını Etkileyen Faktörler

KOBİ'ler, kuruluşlarında genelde yetersiz sermaye ile kurulduklarından, faaliyet dönemlerinde işletme sermayesine ihtiyaç duymaktadır. İşletme sermayesi ihtiyacını etkileyen farklı faktörler bulunmaktadır.

2.3.1.1. Faaliyetlerin Devamını Sağlamak İçin Finansman İhtiyacı

İşletmelerde finansman ihtiyacı, özkaynakların yetersizliği nedeniyle faaliyetlerin devamı için gerekli olan kaynağın işletme içinden elde edilememesinden kaynaklanmaktadır. Ortakların işletmeye finansman desteği verememesi, ödenmesi taahhüt edilen sermayenin işletmeye ödenmemesi işletme kaynaklarının yetersiz kalmasına, iş hacminde azalmanın olması ile stokların eritilememesi, alacak tahsilinde sorun yaşanması, genel ekonomideki ve sektörde yaşanan sorunlarda eklendiğinde işletmeler finansman ihtiyacı artmaktadır.

2.3.1.2. Hızlı Büyüme Sonucu Finansman İhtiyacı

Hızlı büyüyen firmaların, satışların artmasıyla talepleri karşılamak amacıyla stok buldurmaya başlamasıyla stok maliyeti artmaktadır. Satışlardaki artışın etkisiyle alacaklar ve borçlar artmaktadır. Alacakların finansmanı ve borçların ödenmesi için işletme öz kaynakları yetersiz kaldığında finansman ihtiyacı artmaktadır.

2.3.1.3. Nakit Döngüsünde Yaşanan Sıkıntılar Nedeniyle Finansman İhtiyacı

İşletmelerin normal faaliyetlerini devam ettirirken, stok devir süresinin ve alacak süresinin uzaması karşısında borç ödeme süresinin daha kısa olması ile nakit akışı bozulmaktadır. Nakit döngüsünde sorun yaşanması finansman ihtiyacını artmaktadır.

2.3.1.4. Duran Varlık Yatırımı Nedeniyle Finansman İhtiyacı

İşletmelerde iş hacminin artması ya da faaliyetin devamı için makine, ekipman alımı yapılması gerekebilmektedir. Duran varlık yatırımı yapılması amacıyla finansman ihtiyacı oluşmaktadır (Acer 2010, 7).

3. KOBİ'LERDE İŞLETME SERMAYESİ FİNANSMANI VE FİNANSMAN KAYNAKLARI: BANKALAR

3.1. KOBİ'lerin Finansman Kaynakları

Sınırlı finansman ile kurulan KOBİ'ler, faaliyet döneminde faaliyetlerini sürdürebilmek ve iş hacimlerini artırmak için işletme sermayesine ihtiyaç duymaktadır. KOBİ'lerin finansman amacıyla kullandığı kaynaklar; öz kaynaklar ve yabancı kaynaklardır (Kutlu ve Demirci 2007, 192).

3.1.1. Özkaynaklar

Firmanın kuruluş ve faaliyet dönemlerinde firma sahip ve ortaklarının kendi kaynaklarından firmaya aktardığı kaynaklar olan özkaynaklar, işletmenin toplam varlıkları ile borçları arasındaki farkı ifade etmektedir. Sermaye piyasalarında kredibilirlik sorunu nedeniyle KOBİ'ler, finansman kaynakları içinde sıfır maliyetli olması açısından en çok özkaynakları tercih etmektedir. İşletmenin kuruluşundan sonra elde edeceği kâr/zarar özkaynakları olumlu ya da olumsuz etkilemektedir (Terzi 2011, 23).

3.1.1.1. Şirket Sermayesi

Firmanın kuruluşunda ortaklar tarafından firmaya konan sermayenin dışında, mevcut ortaklar sermaye artışı yaparak firma sermayesi artırılabilmekte ya da yeni ortak olarak ve hisse senedini ihracı yapılarak sermaye arttırılabilmektedir. TTK'a göre hisse senedi ihracını sadece hisseli komandit şirketler ve anonim şirketler yapabilmektedir.

3.1.1.2. Oto Finansman Kaynakları

Firmanın faaliyetleri ile kaynak yaratması olarak ifade edilen oto finansman, firmaların elde ettiği kârın hepsinin ya da bir bölümünün dağıtılmayarak firma içinde bırakılarak sermaye yaratılmasıdır. İki çeşit oto finansman yapılmaktadır (Yükeri 2009, 5). Bunlar;

- **Açık Oto Finansman:** Elde edilen kârın dağıtılmayarak şahıs firmalarında sermaye yapılarına alacak kaydedilmesi ya da yedek akçe hesabına aktarılmasıdır.
- **Gizli Oto Finansman:** Varlıkların, bilanço tarihindeki gerçek değerlerinden daha düşük değerde gösterilmesidir (Yükeri 2009, 6).

3.1.2. Yabancı Kaynaklar

İşletmeler fon ihtiyaçlarını özkaynak yetersizliği nedeniyle iç kaynaklardan karşılayamamakta ve dış kaynaklara başvurmaktadır. Yabancı Kaynaklar (borçlar), faiz karşılığında kişi ve kurumlardan, belli bir süre kullanıp geri ödemek üzere alınan fonları ifade etmektedir.

3.1.2.1. Satıcı Kredileri

Satıcı kredisi, herhangi bir nakit ödeme yapmadan mal ve hizmet alımı yapılarak bedelinin belli bir süre sonra ödenmesidir. KOBİ'ler satıcı kredisini yoğun olarak kullanmaktadır. Sermaye yapısı zayıf, likiditesi düşük, banka kredisine erişimi kısıtlı olan bir çok işletmede, satıcı kredileri kaldıraç etkisiyle satışların artmasına katkı sağlamaktadır. Stoklardaki artışa bağlı olarak satıcı kredisi artmaktadır. Firmalar, satıcı kredisi kullanarak peşin mal alımlarında uygulanacak olan iskontodan vazgeçmektedir. Peşin mal alımında uygulanan iskonto oranı, satıcı kredisinin maliyetini oluşturmaktadır (Yükeri 2009, 7).

3.1.2.2. Banka Kredileri

İşletmeler özkaynak yetersizliği nedeni ile banka kredileri kullanmaktadır. Finansman hiyerarşisi kuramına göre, işletmeler fon ihtiyaçlarını önce içsel kaynaklarından karşılamalı, içsel kaynaklar yetersiz olur ise fon ihtiyacı için yabancı kaynaklara yönelmelidir (Can 2013, 21).

Oto finansman yoluyla finansman sağlanması, büyük işletmeler için önemli bir fon kaynağı olmasına rağmen, genelde az kâr marjı ile çalışan KOBİ'ler için yetersiz bir finansman kaynağıdır. Satıcıların açık hesap çalışmayı riskli gördüklerinde KOBİ'ler mal alımlarında satıcı kredilerinden az yararlanmakta ve banka kredisine yönelmekte ya da banka kredi maliyetinin satıcı kredisinden düşük

olduğunda finansman ihtiyaçları için banka kredilerine başvurmaktadır (Yükeri 2009, 9).

Ülkemizde finansal kurumların finansal sistemde küçük bir yere sahip olmasından dolayı, temel finansal aracılık görevini bankalar üstlenmektedir. Firmalar, işletme sermayesi gereksinimlerini karşılamak için kısa vadeli banka kredileri, yatırımlarının finansmanı için ise orta ve uzun vadeli banka kredisi kullanmaktadır (Togay 2013, 99).

3.2. Kredi Kavramı

3.2.1. Kredinin Tanımı

Sözlükte, inanma, güven, saygınlık anlamında olan kredi, ihtiyaç duyulduğunda kullanıma hazır satın alma gücünü ifade etmektedir. Kredi, *“herhangi bir kimseye ödünç para veya parasını sonra almak kaydıyla mal vermek; alınacak bir malın bedelinin ödeneceğine veya yapılacak bir hizmetin yerine getirileceğine kefalet etmek, garanti vermek olarak tanımlanabilir”* (Yılmaz 2010, 4).

Bankacılıkta kredi; *“bir bankanın yapacağı istihbarat sonucunda gerçek veya tüzel kişilere; yasa ve bankanın iç kurallarını ve kaynaklarını da göz önünde bulundurarak, teminat karşılığı ya da teminatsız olarak para, teminat veya kefalet vermek şeklinde tanınan olanak veya limittir”* (Tuğcu ve Erdem, 2013, 15).

3.2.2. Kredinin Fonksiyonları

- **Kaldıraç İşlevi:** Büyüme ve kârlılığını artırmak isteyen işletmeler yeterli sermaye birikimine sahip olmamaları nedeniyle fon ihtiyacı duymaktadır. İşletme sermayesi ve duran varlık finansmanı için banka kredisi kullanan firmaların kullandıkları kredilerin kaldıraç etkisiyle aktifinde artış oluşmaktadır (Yılmaz 2010, 5).

- **Tüketim İşlevi:** Bankaların, gerçek kişilere mal ve hizmet alımlarının finansmanına yönelik kullandıkları krediler ile bireylerin refah düzeyleri artmakta, ekonomik durgunluğun olduğu dönemlerde piyasanın canlanması sağlanarak işletmelerin durgunluktan olumsuz etkilenmelerini önlemektedir (Yılmaz 2010, 6).

- **Ekonomik İşlevi:** Bankaların sağladığı fonları ihtiyacı olanlara kredi olarak aktarmasıyla, sermaye ihtiyacı olan firmalar yatırım yapabilmekte ve ülkede yatırım ve üretimin artması sağlamaktadır (Yılmaz 2010, 7).

3.2.3. Kredinin Unsurları

Bankalar açısından kredi unsurları, zaman, güven, risk ve verimlilik olmak üzere dört başlıkta incelenebilir. Bunlar;

- **Zaman unsuru:** Kredinin alınması ile geri ödenmesi arasındaki zamanı ifade eder. Risk ile vade arasında doğru orantı bulunmaktadır. Kredi vadesi uzadıkça risk artmaktadır (Delikanlı 2010, 9).

- **Risk unsuru:** Kullanılan kredinin zamanında ve tam olarak geri ödenip ödenmemeye belirsizliği tehlike olarak görünmekte ve risk unsurunu oluşturmaktadır.

- **Güven unsuru:** Bankanın kişi ve kuruluşlara kredi vermesi için kredi taleplerinin banka nezdinde belli bir itibara sahip olmaları ve güven unsurunun oluşmuş olması gerekmektedir (Delikanlı 2010, 9).

- **Verimlilik unsuru:** Kâr amacı güden işletmeler olan bankalar, kredi olarak verdiği fonları sağlamak için katlandığı maliyetin, sabit giderlerin karşılanması, varlıklarını sürdürebilmesi için gelir elde etmek zorundadır. Kullanılan kredilerden alınan faiz ve komisyon gelirleri bankaların en önemli gelir kaynaklarından (Delikanlı 2010, 9). Verimlilik, kredi üzerinden faiz ve komisyon şeklinde alınan geliri ifade etmektedir. Verimlilik, kredinin özelliklerine göre değişiklik gösterebilmektedir (Bekar 2013, 139).

3.3. Ticari Bankalarda Kredi Süreci

Kredi süreci, müşterinin kredi talebinde bulunmasından kullanılan kredinin tasfiyesine kadar geçen süreyi kapsamaktadır. Bankalarda kredilendirme süreci;

- Müşterinin bankaya başvurusu,
- Kredibilite tespiti,
- Kredi tahsisi,

- Teminatların oluşturulması,
- Kredi kullandırma,
- Kredinin geri ödenmesi süreçlerinin tümünü kapsamaktadır.

Bankalar, banka açısından riski en aza indirmek için; sermaye, kapasite, karakter, teminat, kontrol unsurları gibi belli ilke ve standartlar kapsamında kredi talebinde bulunan müşterilerinin kredibilitelerini ölçmektedir. Bankaların kredi politikasını; müşterinin özellikleri, kredi limitleri, faiz oranları ve vade gibi konularda uyguladığı ilkeler oluşturmaktadır (Yılmaz 2010, 31).

3.3.1. Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi ve Kredi Analizi

Gelirlerinin büyük kısmı faiz ve komisyonlardan oluşan bankaların temel fonksiyonu kredi kullandırmaktır. Kredi riski olarak ifade edilen, kullanılan kredinin anapara ve faizinin ödenmeme ihtimali bankalar açısından önemli bir konudur. Kredi riskini minimize etmek için bankalar kredi vermeden önce titiz ve ayrıntılı çalışma yaparak kredi talep edenlerin uygunluğunu değerlendirmektedir.

Kredi taleplerinin değerlendirilmesi olan kredi analizinin temel amacı, bankaların verecekleri kredilerin geri ödenmesine ilişkin krediyi kullanan müşterinin kullandığı krediyi geri ödeme kapasitesinin belirlenerek banka açısından oluşan kredi riskini en aza indirmek için yapılan inceleme ve analizlerdir. Kredi analizi, sadece kredi talep eden müşterinin kredibilitésinin ölçmesi ve firmanın mali tablolarının incelenmesi değil, aynı zamanda kredi riskinin yönetimini de kapsamaktadır. Kredi yönetimi, kredi talep eden firmanın geçmiş, güncel ve gelecek dönemde performansını etkilemiş ve etkileyebilecek mali ve mali olmayan tüm etmenlerin değerlendirilerek verilecek kredinin taşıdığı riski saptamayı, oluşabilecek finansal riskleri ölçmeyi, izlemeyi ve kontrol etmeyi amaçlamaktadır (Torun 2013, 52).

Bankalar kredi kararlarını risk, kârlılık ve likidite dengesini en iyi şekilde sağlayacak şekilde oluşturmaktadır. Kredi yönetiminde, riskin değerlendirilmesi, karar verme, riskin izlenmesi ve riskin kontrol edilmesine önem verilmektedir. Kredi tesisi sürecinde, alışkanlık, güven, uygunluk, verimlilik, ilkeleri kredi politikaları dahilinde göz önünde tutulmaktadır. Kredilendirme ilkeleri bankaların kredi

kararlarını etkileyen önemli faktörlerdir. Amaç kredi riskinin azaltılması ve doğru kredinin verilmesidir.

- **Alışkanlık:** Kredinin ne amaçla verildiği,
- **Güvenlik:** Kredinin firmanın faaliyetleri sonucu elde edeceği gelirlerle ödenip ödenmeyeceği,
- **Uygunluk:** Kredi ödemesinin kısa vadeli varlıklarla mı yoksa uzun vadeli varlıklarla mı yapılacağı,
- **Verimlilik:** Bankanın kredi tahsisinde mali analiz sonucu en yüksek getiriye elde etmeye çalışmasıdır (Poyraz 2012,43).

Bankalar, kredi taleplerini değerlendirmek için kredi politikası geliştirmektedir. Kredi talep edenlerin tanınması amacıyla kredi politikaları çerçevesinde ön inceleme, istihbarat ve mali tahlil yapmaktadır.

3.3.1.1. Ön İnceleme

Bir eleme süreci olan kredi taleplerinin değerlendirilmesinde öncelikle ön inceleme yapılarak kredi talebinin banka politikalarına uygun olup olmadığı değerlendirilmektedir. Uygun olmadığı tespit edildiğinde kredi talebi reddedilmekte, uygun görülüş ise istihbarat aşamasına geçilmektedir (Torun 2013, 53).

3.3.1.2. İstihbarat

İstihbarat, verilen kredinin güvenli, verimli ve seyyal olabilmesi, riskin minimum düzeyde olması ve kredi talep edenlerin kredibilitesini ölçmek amacıyla bankaların, müşteriler ile yapılan görüşmelerde elde edilen bilgilerin doğruluğunu, işletmelerin mali ve ahlaki durumlarını doğru tespit edebilmek için çeşitli kaynaklardan bilgi toplayarak değerlendirmesidir. Bu kaynaklar;

- Merkez Bankası Risk Santralizasyon bilgileri,
- Protesto olmuş senet ve karşılıksız çek bilgileri,
- KKB verileri,
- Diğer bankalardan edinilen bilgilerdir (Yılmaz 2010, 36).

Bankalar, yaptıkları istihbarat araştırması ile kredi talep edenlerin alacakları krediyi düzenli olarak geri ödeme ahlakının olup olmadığını tespit etmektedir. İstihbarat sonucu olumlu olan işletmelerin mali gücünün tespiti için mali tahlil aşamasına geçilmektedir.

3.3.1.3. Mali Tahlil

Kredi yönetiminde ve kredi analizinde, oluşabilecek problemler önceden saptanarak risk unsuru belirlenmeye çalışılmaktadır. Bankalar açısından en önemli risklerin başında kredi riski gelmektedir. Kredi riski, *“bir bankanın kredi müşterisinin (borrower) ya da kendisiyle bir anlaşmaya taraf olanın (counterparty) anlaşma koşullarına uygun biçimde yükümlülüklerini karşılayamama olasılığıdır”* (Sevim, Bozdağ ve Canbolat 2009, 85).

Bankalar, kredi ilişkisine girilebilecek potansiyel müşterilerin tanınması, kredi talebinde bulunan yeni müşterilerin incelenmesi, mevcut müşterilerin kredi limitlerinin artırılması ya da limitlerin revize edilmesi ve mevcut müşterilerin güncel mali yapılarının takip edilmesi amacıyla mali tahlil yapmaktadır. Mali tahlil; *“kredi talebinde bulunan firmanın özellikleri, kapasitesi, likiditesi, mali durumu, kârlılığı, faaliyetleri, hakkında edinilen bilgiler aracılığı ile firmanın kredi değerliliğini tespit etmek için yapılan çalışmaların tamamıdır”* (Samırkaş 2009, 15).

BDDK'nın “Bankaların Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmelik”ine göre bankalar kredi tahsisi yapmadan önce kredi talep edenlerden mali verilerini almak zorundadır. Mali tablolar, bankaların mali tahlil yaparken inceledikleri en önemli kaynaktır. Birkaç döneme ait mali tablolar incelenerek işletmelerin finansal yapılarının olumlu/olumsuz hangi yönde seyir ettiği hakkında bilgi sahibi olunarak, işletmenin gelecekteki finansal yapısı hakkında tahminde bulunulabilmektedir (Öztürk 2005, 22).

Mali tablolar incelenerek işletmelerin;

- Tabloların düzenlendiği tarihteki borç ödeme gücü,
- Borç ödeme gücünün gelecekte devam etme olasılığı,
- Gelirlerin geçmiş dönemde göstermiş olduğu eğilim,

- Gelecek dönemde kredi ödemesi için fon yaratılıp yaratılamayacağı tespit edilmektedir (Öztürk 2005, 23).

Bankalar tarafında yapılan mali tahlilin etkinliği, mali tabloların doğruluğuna ve güvenilirliğine bağlıdır. Firmalar, kimi zaman gerçek durumu gizlemek için ya da bilgi ve ilgisizlik nedeniyle hatalar yaptıklarından mali tablolar gerçeği yansıtmaya bilmektedir. Bundan dolayı mali tabloların aktarma/arındırma yapılarak analize hazır hale getirilmesi gerekmektedir.

3.3.1.3.1. Mali Analiz Teknikleri

Finansal analiz de denilen mali tahlil ile firmanın finansal bilgileri belirli tekniklerle analiz edilerek raporlanmakta ve bu raporların yorumlanması sonucunda firma hakkında bir yargıya varılmaktadır. Mali tahlil ile firmanın;

- Mali yapısı,
- Likidite durumu,
- Kârlılığı,
- Risk durumu,
- Potansiyeli belirlenmektedir.

Mali tablolar kredi kararının verilmesinde en önemli kaynak olduğundan, mali tabloların analiz edilmesi ve yorumlanması mali tahlilin en önemli kısmını oluşturmaktadır (Torun 2013, 69). Mali tahlil, firmanın temel mali tablolarını oluşturan bilanço ve gelir tablosu üzerinde yapılmaktadır. Bu tablolara ek olarak;

- Fon akım tablosu,
- Nakit akım tablosu,
- Satışların maliyeti tablosu,
- Kâr dağıtım tablosu,
- Öz kaynak değişim tablosu da kullanılmaktadır (Samırkaş 2009, 16).

Bankalar tarafından yaygın olarak;

- Oran analizi,
- Dikey analiz (Yüzde yöntemine göre analiz)

- Yatay analiz (Karşılaştırmalı tablolar analizi)
- Trend analizi (Eğilim yüzdeleri analizi) teknikleri kullanılmaktadır (Samırkaş 2009, 18).

Firmanın finansal ve finansal olmayan verileri incelenerek, mevcut ve geçmişteki performansı objektif kriterler çerçevesinde değerlendirilmekte, gelecek döneme ait performans tahminleri yapılmakta, firmanın taşıdığı risk sayısallaştırılarak derecelendirilmekte ve firmaya puan verilmektedir. Verilen bu finansal not, firmanın kredi taleplerinde ve ticari faaliyetlerinde performans göstergesi olarak görülmektedir (Çonkar ve Yolaş Vurur 2008, 137).

Oran Analizi

Oran analizinde, finansal tablolardaki kalemler arasında matematiksel ilişki kurularak hesaplamalar yapılmakta, işletmenin geçmiş dönemlerdeki oranları ve firmanın faaliyet gösterdiği sektördeki geliştirilen oranlarla kıyaslanarak yorum yapılmakta ve işletmenin ekonomik, finansal yapısı, faaliyetleri ve kârlılığı hakkında bilgi sahibi olunmaktadır. Oran analizi yöntemi, şirket başarısının tahmininde, kredi derecelendirmesinde ve riskin değerlendirilmesinde kullanılmaktadır. İşletmeye ait mali tablolar üzerinden oran analizi yapılarak, kredi talebinde bulunan firmanın mevcut kaynakların kullanımının etkinliği, büyüme hızı, kârlılığı, mali gücü hakkında bilgi ve değerlendirmelere ulaşılmaktadır (Kısakürek, Bircan ve Aydın 2013, 206).

Oran analizi sonucunda hesaplanan oranların doğru yorumlanması önem taşımaktadır. Aşağıdaki durumlara dikkat edilmesi gerekmektedir.

- **Zaman Açısından Karşılaştırma:** Sonuçların firmanın geçmiş dönem oranları ile karşılaştırılmasıdır.
- **Sektör Ortalaması İle Karşılaştırılması:** Sonuçların aynı sektörde faaliyet gösteren benzer firmaların oranları ile karşılaştırılmasıdır.
- **Deneyler Sonucu Bulunmuş Oranlarla Karşılaştırılması:** Yapılan araştırmalar sonucunda farklı iş kolları için ortalama değerler bulunmuş ve likidite

oranını 1, cari oranın 2 olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır (Horosan ve Horosan 2012, 204).

Bilanço ve gelir tablosu kalemlerinden yararlanarak çok sayıda rasyo hesaplaması yapılabilmektedir. En yaygın olarak kullanılan rasyoların sınıflandırılması aşağıdaki gibidir.

- **Likidite Rasyoları:** Firmanın kısa vadeli yükümlülüklerini yerine getirebilme gücünü ifade etmektedir. Dönen varlıkların kısa vadeli borçlara bölünmesi **cari oranı**, Dönen varlıklardan stokların düşülmesi ile kısa vadeli borçlara bölünmesi **asit-test oranını** vermektedir. Stokların nakite dönmesi uzun zaman alabileceğinden asit-test oranı firmanın likiditesini cari orana kıyasla daha hassas ölçmektedir. Hazır değerler ile Menkul kıymetlerinin toplamının kısa vadeli borçlara bölünmesi **nakit oranını** vermektedir. Nakit oranı, firmanın likidite durumunu en iyi gösteren orandır (Torun 2013, 74).

- **Kaldıraç (Mali Yapı) Rasyoları:** Borçlanma oranları olarak bilinen kaldıraç oranları, kredi talep eden firmanın mali yapısı, özkaynak yeterliliği, borç-özkaynak arasındaki dengeyi ve sağlanan kaynaklarla bunların kullanıldığı varlıklar arasındaki uyumu değerlendirmektedir (Torun 2013, 75).

- **Faaliyet (Etkinlik) Rasyoları:** Devir hızı oranları olarak da ifade edilen bu oranlar, satışlarla varlıklar arasında ilişki kurmaktadır. Stokların bir dönem içinde kaç defa satıldığı (stok devir hızını), ne kadar sürede nakde dönüştüğü (alacak devir süresi) ve varlıkların devir hızı/süresi ile ilgili bilgi vermekte ve likidite/kârlılık analizlerinin yorumlanmasına katkı sağlamaktadır (Torun 2013, 78).

- **Kârlılık Rasyoları:** Bankaların firmalara verdiği kredilerin geri ödenmesi, büyük ölçüde firmaların kârlılığına bağlıdır. Bu nedenle bankalar, firmanın kârlı çalışıp çalışmadığının belirlenmesi için brüt kâr marjı, faaliyet kâr marjı, net kâr marjı, öz kaynakların kârlılığı, toplam varlıkların kârlılığı gibi kârlılık oranlarından yararlanmaktadır (Torun 2013, 80).

➤ **Dikey Analiz (Yüzde Yöntemine Göre Analiz)**

Dikey analiz, Mali tabloyu oluşturan her bir hesap kaleminin kendi içindeki ve toplam içindeki payını ve önemini göstermektedir (Horosan ve Horosan 2012, 204). Mali tablolarda bulunan her kalemin toplam içindeki payı yüzde olarak tanımlanmaktadır. Bu analiz tekniğinde sadece bir yılın rakamları üzerinden hesaplama yapılmaktadır. Geçmiş döneme ait dikey analiz sonuçları ile karşılaştırma yapılarak da her bir kalemin toplam varlıklar içindeki yüzdesel değişimleri değerlendirilebilmektedir (Yılmaz 2010, 43).

➤ **Yatay Analiz (Karşılaştırmalı Tablolar Analizi)**

Yatay analizde, işletmeye ait iki ya da daha fazla aynı uzunluktaki döneme ait mali tablolar karşılaştırmalı olarak incelenmektedir. Enflasyonun mali tablolara olan etkisiyle mali tablolarda artış/azalış olabilmektedir. Karşılaştırılan dönemlerde enflasyon oranları aynı seviyelerde ise doğru değerlendirme yapılabilmekte, enflasyon oranlarında fark var ise mali tablo yanıltıcı olabilmektedir. Bu nedenle yatay analiz yapılmadan önce enflasyonun etkisinin temizlenmesi gerekmektedir (Acer 2010, 43).

Yatay analiz, firmanın olumlu/olumsuz hangi yönde gelişmekte olduğu hakkında bilgi vermektedir. Firmanın gelecek dönemlerde olası gelişme yönlerinin tahmin edilmesi yönünden de yararlı olmaktadır.

➤ **Trend Analizi (Eğitim Yüzdeleri Analizi)**

Yatay yüzde analizi de denilen trend analizi yönteminde, bir yıl baz yıl olarak kabul edilmektedir. Baz yıl olarak kabul edilen yıldaki tüm mali tablo kalemleri 100 olarak kabul edilmektedir. Birbirini izleyen dönemlere ait mali tablolarındaki artış/azalış yüzde olarak hesaplanmakta ve baz alınan yıl ile karşılaştırılmaktadır. Seçilen baz yılın her açıdan normal bir yıl olması bu teknikten gerekli yararın sağlanması açısından önemlidir. Trend analizi, uzun dönemli analizlerde kullanıldığından, firmanın geçmiş/şimdiki dönemdeki mali durumu ve faaliyet sonuçları hakkında daha sağlıklı bilgi edinilmekte ve ileriye dönük tutarlı tahminler yapılmasını sağlamaktadır (Torun 2013, 72).

3.4. Türkiye’de KOBİ’lerin Banka Kredilerine Erişiminin Analizi

Yörük (2001), KOBİ’lerin kredi yoluyla kaynak finansmanında karşılaştıkları sorunları ve nedenlerini tespit etmeye yönelik Tokat’da faaliyet gösteren 64 işletmenin katılımı ile yaptığı anket çalışması sonucuna göre; işletmelerin %59,5’inin kaynak ihtiyacı nedeniyle kredi kullandığını, işletmelerin finansman kaynağı seçimindeki en önemli faktörün %40 ile işletmenin mevcut finansal yapısının ve finansman kaynak maliyetinin olduğunu, %79,4’unun kredi ihtiyaçları için bankalara başvurduklarını, %68,8’inin bankalardan alınan kredi tutarının yeterli olmadığını ifade ettiklerini, kredi kullanan 46 firmanın %78,3’ünün ticari nitelikli kredi kullandıklarını belirtmektedir.

Çelik ve Karadal (2007), Mersin ilinden 84, Aksaray ilinden 116 olmak üzere toplam 200 işletmenin katılımı ile yaptıkları anket çalışması sonucuna göre; işletmelerin %60’ının finansman sorununun önemli bir sorun olduğunu ifade ettiklerini belirtmektedir.

Çelik (2007), denizli Organize Sanayi Bölgesinde, Antalya Organize Sanayi Bölgesi ve İsparta’da faaliyet gösteren 58 tekstil firmasının katılımı ile yaptığı anket çalışmasının sonucuna göre; katılımcıların %69’unun finansman sorunu yaşadıklarını, %71,2’sinin alacaklarını zamanında tahsil edemedikleri için finansman sorunu yaşadıklarını, %82,8’inin kredi kullandıklarını ifade ettiklerini belirtmektedir.

Aslanoğlu (2008), Türkiye’deki kayıt dışı ekonomi ve kayıt dışı ekonomiyi azaltmaya yönelik çözüm önerileri çalışmasında; işletme sahiplerinin yaptıkları kâr/zarar analizi sonucunda kayıt dışı faaliyette bulunmayı tercih etmesinin işletme açısından vergi yükünü azaltmasına rağmen, finansal hizmetlerden faydalanmasını kısıtladığını belirtmektedir.

Girginer (2008), özel ve devlet bankalarının kredi taleplerinin değerlendirilmesinin karşılaştırmasını yaptığı çalışmaya göre; özel bankaların kredi değerlendirmelerinde öncelikli olarak işletmelerin istihbarat ve yönetsel yapılarına, daha sonra mali yapısına önem verdiklerini, kamu bankalarının kredi taleplerini

değerlendirmesinde ise işletmelerin mali yapılarının öncelikli olduğunu ifade etmektedir.

Keskin, Koşan ve Ayık (2009), Erzurum'daki KOBİ'ler üzerinde yaptıkları anket çalışmasına katılan 78 işletmenin anket sonuçlarına göre; işletmelerin %73,7'sinin ihracat yapmamalarının en önemli nedeninin finansman yetersizliği ve kredi teminindeki güçlük olduğunu ifade ettiklerini belirtmektedir.

Dünya Bankası, Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu'nun (YOİKK) Mayıs 2010 raporunda; KOBİ'lerin kayıt dışı işlemleri nedeniyle mali tablolarının şeffaf olmadığını ve bu nedenle banka kredilerine ulaşımında sorun yaşadıklarını belirtmektedir.

Erdoğan (2010), KOBİ'lerin finansman sorunları ile ilgili İzmir'de Ege Bölgesi Sanayi Odası'na bağlı 152 işletme ile görüşerek yaptığı anket çalışması sonucuna göre; kriz dönemlerinde işletmelerin işletme sermayesi ihtiyacının artması, özkaynak yetersizliği ve kredi alımında karşılaşılan güçlükler nedeni ile finansman sorunu yaşadıklarını, kredi kullanan işletmelerin kredi kullanmayan işletmelere oranla kriz döneminde finansal sorunlardan daha fazla etkilendiğini ve bunun da kriz döneminde işletmelerin kredi temininde çeşitli sorunlarla karşılaştığının göstergesi olduğunu, özkaynakları güçlü işletmelerin kredibilitesinin her zaman daha yüksek olduğunu belirtmektedir.

Tekin (2010), 89 işletmenin katılımı ile yaptığı anket çalışmasında; katılımcıların %70,9'unun bankalar ile yoğun çalıştıklarını, %32,6'sının Mali verilerin yetersizliği, kredi tutarı ve teminat eksikliği nedeniyle bankalardan kredi almada zorluk yaşadıklarını, 58 işletmenin %41,9'unun ticari banka kredisini, %58,1'inin diğer finansman kaynaklarını (Eximbank, Leasing, Factoring, vb.) tercih ettiğini, 78 işletmenin %67,5'inin banka kredilerinin yatırımlarda belirleyici özelliğe sahip olduğu düşüncesinde olduğunu belirtmektedir. Bankalar üzerine yaptığı anket çalışmasında ise, 15 bankanın %86,7'sinin KOBİ'ler ile en yoğun çalıştıkları ürünün kredi olduğunu ifade ettiklerini, %73,3'ünün bankaların KOBİ'lerle çalışamamalarındaki en büyük nedenin mali verilerinin yetersiz olmasından

kaynaklandığını ifade ettiklerini ve %53,3'ünün kısa vadeli kredi vermeyi tercih ettiklerini belirtmektedir.

Yılmaz (2010), bankaların kredi ve risk yönetimi birimlerinde görev yapan 90 personelin katılımı ile yaptığı anket çalışmasına göre; katılımcıların %67'sinin kredi tahsis edilme kararını, bankaların risk ölçümüne yönelik uyguladıkları kredi derecelendirme sonuçlarının etkilediğini ifade ettiklerini belirtmektedir.

Orhaner ve Şahin (2011), kamu bankalarının Ankara şubelerinde KOBİ kredilerinde görev yapan 175 personel üzerinde yaptıkları anket çalışmasında; katılımcıların %55,3'ünün KOBİ'lerin kayıtdışı işlemlerinin olduğunu ve kayıt dışı işlemlerin banka çalışanları tarafından tesbit edilemediği düşüncesinde olduğunu belirtmektedir. Bankaların kredilendirmede mali verileri dikkate aldığını, kayıt dışı işlemlerden dolayı mali tabloların gerçeği yansıtmaması nedeniyle KOBİ'lerin talep ettikleri kredi limitlerinden daha düşük tutarda limit onaylandığını, bu durumun KOBİ'lerin kredi kullanımını olumsuz etkilediğini ve KOBİ'lerin mali kayıt sistemlerini güçlendirerek kayıt dışı işlemlerini kayıt altına almasının bankaların kredi değerlendirmesini olumlu etkileyeceğini, sermaye yapıları güçlenen KOBİ'lere bankaların daha düşük faiz oranı ile kredi verebileceğini belirtmektedir.

Ünal ve Yücedağ (2013), özel ve kamu bankalarında ticari krediler bölümünde çalışan 219 kişinin katılımı ile yaptığı anket çalışmasında; katılımcıların %41'inin kredi talebinin değerlendirilmesinde mali tabloların en önemli unsur olduğunu ifade ettiklerini belirtmektedir.

Bilen ve Solmaz (2014), Diyarbakır'da faaliyet gösteren KOBİ'lerin karşılaştıkları yapısal sorunlar ve çözüm önerileri çalışmasında 50 işletme ile yaptıkları görüşmeler sonucunda; katılımcıların %84'ünün finansman ihtiyacı sorunu olduğunu, %79'unun finansman ihtiyacı sorununu çözemediğini ifade ettiklerini belirtmektedir.

Mali sistem içerisinde önemli bir yere sahip olan bankacılık sektörü, kendini geliştirerek ulusal ve uluslararası alanda pazar payını ve rekabet gücünü artırmaya çalışmaktadır. Kamu hizmeti yapan, diğer sektörlerle etkileşim içerisinde faaliyet

gösteren ve ekonomik gelişmelerin destekçisi olan bankalar, tasarruf sahiplerinin birikimlerinin fon ihtiyacı olanlara aktarılmasını sağlayarak paranın atıl kalmasını önlemekte ve kaydi para yaratarak ekonominin canlanmasına katkı sağlamaktadır (Ural 1999, 147).

Türkiye’de finansal sistemin az gelişmiş olması, banka dışındaki mali araçların gelişmiş olmaması nedeniyle bankalar, tasarrufların toplanarak kullanım alanlarına aktarılmasında önemli bir role sahiptir. KOBİ’ler sadece finansman ihtiyaçlarını karşılamak için değil, diğer bankacılık işlemlerini yapmak için de bankalar ile çalışmaktadır (Dikmen ve Yıldırım 2012, 25).

Genellikle yetersiz özkaynaklarla kurulduğundan KOBİ’lerde finansman ihtiyacı oluşmaktadır. KOBİ’lerin varlıklarını sürdürebilmeleri ve ülkedeki ekonomik kalkınmanın sürdürülebilmesi açısından KOBİ’lerin banka kredisi kullanması büyük öneme sahip olmasına rağmen KOBİ’lerin kredilerden aldıkları pay düşüktür (Kutlu ve Demirci 2007, 191).

Kredi kullandırmak bankaların temel işlevlerinden biridir. Bankalar kaynaklarını belli bir bedel karşılığında daha sonra geri almak koşulu ile ihtiyaç sahiplerine devrederek kredi kullandırmaktadır. Bankalar için en önemli gelir kaynaklarından biri olan kredi kalemi, banka bilançosunda önemli bir yere sahiptir ve iyi yönetilmesi gerekmektedir. Faaliyetlerinin devamı ve yatırımlarının desteklenmesi için ticari faaliyette bulunan kişi ve kurumlara verilen ticari krediler, hem bankalar hem de işletmeler açısından büyük öneme sahiptir.

Genellikle bankalar, çok sayıda küçük işletmeyle uğraşmak yerine az sayıda büyük işletmelere büyük tutarda kredi kullandırmayı tercih ettiklerinden küçük işletmeler büyük işletmelere oranla daha olumsuz şartlara sahiptir (Boşgelmez 2003, 50). Şekil 9 incelendiğinde gelişmekte olan ülkelerdeki bankaların ağırlıklı olarak kurumsal yapıya sahip şirketlere ve büyük işletmelere kredi vermeyi tercih ettikleri görülmektedir.

Şekil 9. Gelişmekte Olan Ülkelerdeki İşletmeler ve KOBİ Finansman Açığı

Kaynak: Zorlu, S., 2013, s. 6.

KOBİ'lerin finansman ihtiyaçlarının çözümünde bankalardan kullandıkları krediler önemli bir yere sahiptir. Son on yıllık dönemde ekonomide yaşanan olumlu gelişmeler, finansal piyasalarda sağlanan istikrar, bankacılık sektörüne yönelik yapılan düzenlemeler, işletmelerin banka kredilerine ulaşılabilirliğini etkilemektedir (Başar 2008, 59).

Tablo 9. Banka Grupları Bazında Kredilerin Gelişimi

	Aralık 2013'			Mart 2014'			DEĞİŞİM Aralık 2013 - Mart 2014					
	TP (Mio TL)	YP (Mio USD)	TOPLAM (Mio TL)	TP (Mio TL)	YP (Mio USD)	TOPLAM (Mio TL)	Tutar			%		
							TP (Mio TL)	YP (Mio USD)	TOPLAM (Mio TL)	TP	YP	TOPLAM
Kamu Bankaları	211.156	30.926	277.040	223.928	30.894	290.527	12.772	-31	13.487	6	-0,1	4,9
Özel Bankalar	346.130	78.211	512.750	355.443	77.633	522.796	9.313	-578	10.046	2,7	-0,07	2
Yabancı Bankalar	118.966	14.559	149.981	125.370	15.372	158.508	6.405	813	8.527	5,4	5,6	5,7
Katılım Bankaları	56.174	2.749	62.029	54.313	2.551	59.813	-1.861	-197	-2.216	-3,3	-7,2	-3,6
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	20.272	11.893	45.608	21.333	13.860	51.210	1.061	1.967	5.602	5,2	16,5	12,3
BANKACILI K SEKTÖRÜ	752.699	138.336	1.047.410	780.388	140.310	1.082.855	27.690	1.974	35.445	3,7	1,4	3,4

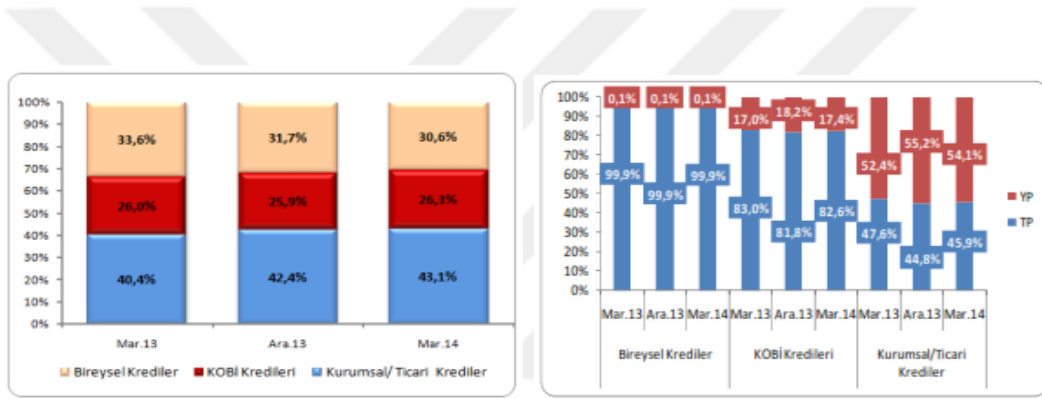
Kaynak: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu [BDDK] Basın Açıklaması (2014). *Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü (Mart 2014)* (Sayı: 2014/2) içinde. Ankara: BDDK. (05 Mayıs 2015) tarihinde https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Duyurular/Basin_Aciklamalari/13132mart2014_yeni_basin_duyurusu.pdf den alındı.

Tablo 9'daki banka grupları bazında kredilerin gelişimi incelendiğinde 2014 yılının ilk çeyreğinde;

- Kalkınma ve yatırım bankalarında %12,3 büyüme,
- Kamu bankalarında %4,9 büyüme,
- Yabancı bankalarda %5,7 büyüme,
- Özel bankalarda %2 büyüme,
- Katılım bankalarında % 3,6 küçülme görülmektedir.

2014 yılının ilk çeyreğinde toplam kredilerin;

- %43,1'i kurumsal/ticari krediler,
- %30,6'sı bireysel kredilerden,
- %26,3'ü KOBİ kredilerinden oluşmaktadır (Bknz şekil 10).

Şekil 10. Kredilerin Türleri ve Para Cinsleri İtibarıyla Dağılımı

Kaynak: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu [BDDK] Basın Açıklaması (2014). *Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü (Mart 2014)* (Sayı: 2014/2) içinde. Ankara: BDDK. (05 Mayıs 2015) tarihinde https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Duyurular/Basin_Aciklamalari/13132mart2014_yeni_basin_duyurusu.pdf den alındı.

2013 yıl sonuna oranla toplam krediler içindeki payı;

- Kurumsal/ticari kredilerin %7 artmış,
- KOBİ'lerin %4 artmış,
- Bireysel krediler %1,1 azalmıştır. (Bknz şekil 10).

Tablo 10. Türleri İtibarıyla Krediler

(Milyon)	Mart 2013	Aralık 2013	Mart 2014	DEĞİŞİM			
				Mart 2013' - Mart 2014'		Aralık 2013 - Mart 2014'	
				Tutar	(%)	Tutar	(%)
TOPLAM	833.557	1.047.410	1.082.855	249.298	29,9	35.445	3,4
Kurumsal/Ticari Krediler	336.707	443.826	466.624	129.917	38,6	22.799	5,1
Kobi Kredileri	216.696	271.421	284.858	68.162	31,5	13.437	5,0
Mikro İşletmeler	57.978	70.847	74.886	16.907	29,2	4.038	5,7
Küçük İşletmeler	68.359	85.711	91.349	22.990	33,6	5.638	6,6
Orta İşletmeler	90.359	114.863	118.624	28.265	31,3	3.761	3,3
Bireysel Krediler	280.153	332.164	331.373	51.219	18,3	-791	-0,2
Kredi Kartları	73.662	83.806	79.206	5.544	7,5	-4.601	-5,5
Tüketici Kredileri	206.492	248.357	252.167	46.675	22,1	3.810	1,5
Konut	92.116	110.505	112.399	20.283	22,0	1.894	1,7
Taşıt	7.958	8.532	7.885	-73	-0,9	-647	-7,6
İhtiyaç + Diğer	106.418	129.321	131.883	25.466	23,9	2.562	2,0

Kaynak: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu [BDDK] Basın Açıklaması (2014). *Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü (Mart 2014)* (Sayı: 2014/2) içinde. Ankara: BDDK. (05 Mayıs 2015) tarihinde https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Duyurular/Basin_Aciklamalari/13132mart2014_yeni_basin_duyurusu.pdf den alındı.

Tablo 10'da türleri itibari ile krediler incelendiğinde 2014 yılının ilk çeyreğinde 2013 yıl sonuna göre;

- Kurumsal/ticari kredilerde 22.8 milyar TL artışla %5,1 büyüme,
- KOBİ kredilerinde 13.4 milyar TL artışla %5 büyüme,
- Bireysel kredilerde kredi kartlarındaki azalış nedeniyle 791 milyon TL azalışla %0,2 oranında azalma görünmektedir.

Tablo 11'e göre Mart/2014'de Aralık/2013'e göre KOBİ kredilerinde 13.4 milyon TL'lik artış olmuştur. Bankacılık sektöründe, KOBİ kredilerindeki 7.6 milyon TL artış ile özel bankalar ön sıradadır. Kredi türleri itibariyle banka gruplarının paylarının verildiği Tablo 12'ye göre özel bankalar, Mart/2014'de KOBİ'lere kullandırılan kredilerin %49,9'unu oluşturmaktadır.

Tablo 11. Kredi Türleri ve Banka Grupları İtibariyle Kredilerin Gelişimi

	Aralık 2013'				Mart 2014'				DEĞİŞİM			
	Kurumsal	KOBİ	Bireysel	TOPLAM	Kurumsal	KOBİ	Bireysel	TOPLAM	TUTAR			
									Kurumsal	KOBİ	Bireysel	TOPLAM
Kamu Bankaları	119.814	65.571	91.656	277.040	128.800	69.267	92.461	290.527	8.986	3.696	805	13.487
Özel Bankalar	207.976	134.473	170.302	512.750	211.966	142.090	168.740	522.796	3.990	7.617	-1.562	10.046
Yabancı Bankalar	55.879	37.795	56.307	149.981	61.021	40.787	56.699	158.508	5.142	2.993	392	8.527
Katılım Bankaları	21.054	28.793	12.182	62.029	20.455	27.355	12.003	59.813	-599	-1.438	-179	-2.216
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	39.103	4.790	1.716	45.608	44.382	5.359	1.469	51.210	5.279	569	-247	5.602
BANKACILIK SEKTÖRÜ	443.826	271.421	332.164	1.047.410	466.624	284.858	331.373	1.082.855	22.799	13.437	-791	35.445

Kaynak: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu [BDDK] Basın Açıklaması (2014). *Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü (Mart 2014)* (Sayı: 2014/2) içinde. Ankara: BDDK. (05 Mayıs 2015) tarihinde https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Duyurular/Basin_Aciklamalari/13132mart2014_yeni_basin_duyurusu.pdf den alındı.

Tablo 12'ye göre 2014 yılının ilk çeyreğinde 2013 yıl sonuna göre;

- Kamu bankalarının ve yabancı bankaların tüm kredilerde sektör payında artış,
- Özel bankaların KOBİ kredilerinde sektör payında artış,
- Katılım bankalarında tüm kredi türlerinde payının azaldığı görülmektedir.
- KOBİ'ler 2014 yılında bankalar içinde en çok % 49,9 ile özel bankalardan kredi kullanmışlardır.

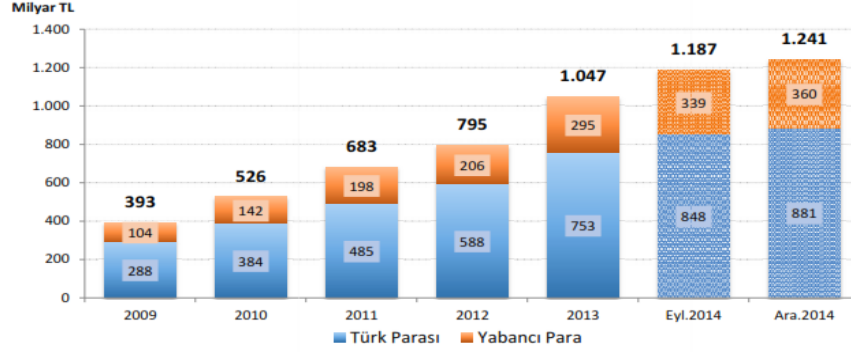
Tablo 12. Kredi Türleri İtibariyle Banka Gruplarının Payları (%)

	Aralık 2013'				Mart 2014'				DEĞİŞİM (Puan)			
	Kurumsal	KOBİ	Bireysel	TOPLAM	Kurumsal	KOBİ	Bireysel	TOPLAM	Kurumsal	KOBİ	Bireysel	TOPLAM
Kamu Bankaları	27,0	24,2	27,6	26,5	27,6	24,3	27,9	26,8	0,6	0,2	0,3	0,4
Özel Bankalar	46,9	49,5	51,3	49,0	45,4	49,9	50,9	48,3	-1,4	0,3	-0,3	-0,7
Yabancı Bankalar	12,6	13,9	17,0	14,3	13,1	14,3	17,1	14,6	0,5	0,4	0,2	0,3
Katılım Bankaları	4,7	10,6	3,7	5,9	4,4	9,6	3,6	5,5	-0,4	-1,0	0,0	-0,4
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	8,8	1,8	0,5	4,4	9,5	1,9	0,4	4,7	0,7	0,1	-0,1	0,4
BANKACILIK SEKTÖRÜ	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0				

Kaynak: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu [BDDK] Basın Açıklaması (2014). *Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü (Mart 2014)* (Sayı: 2014/2) içinde. Ankara: BDDK. (05 Mayıs 2015) tarihinde https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Duyurular/Basin_Aciklamalari/13132mart2014_yeni_basin_duyurusu.pdf den alındı.

Şekil 11'de verilen 2014 yıl sonu verilerine göre toplam kredilerin;

- 881 milyar TL ile %71'ini TL krediler,
- 360 milyar TL ile %29'unu YP krediler oluşturmaktadır.

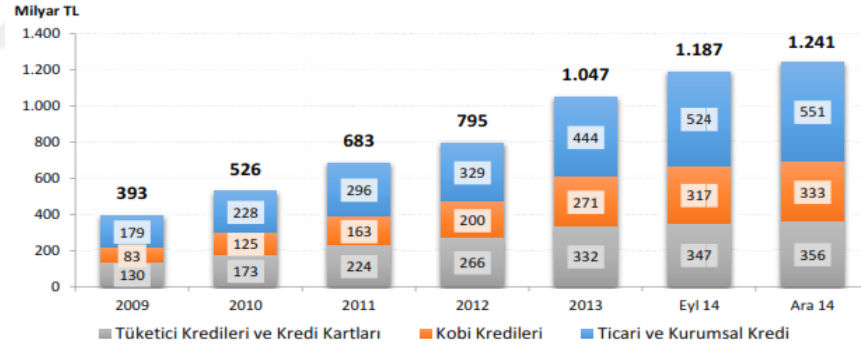

Şekil 11. Kredi Gelişimi (Milyar TL)

Kaynak: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu [BDDK] Haber Bülteni (2015). *Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri (Aralık 2014)* içinde. Ankara: BDDK. (05 Mayıs 2015) tarihinde https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/TBSGG/13810tbs_temel_gostergeler.pdf 'den alındı.

Şekil 12'ye göre 2014 yıl sonunda;

- Kurumsal/ticari krediler 551 milyar TL,
- KOBİ kredileri 333 milyar TL,
- Bireysel krediler 356 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

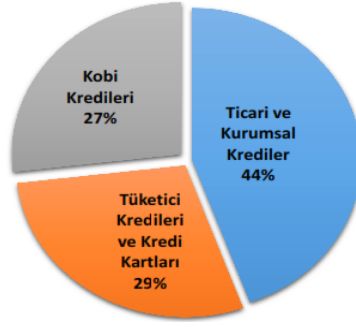

Şekil 12. Kredi Türlerinin Gelişimi (Milyar TL)

Kaynak: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu [BDDK] Haber Bülteni (2015). *Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri (Aralık 2014)* içinde. Ankara: BDDK. (05 Mayıs 2015) tarihinde https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/TBSGG/13810tbs_temel_gostergeler.pdf 'den alındı.

2014 yıl sonu kredi dağılımının verildiği Şekil 13'e göre toplam kredilerin;

- %44'ü Kurumsal/ticari kredilerden,
- %29'u Bireysel kredilerden,
- %27'si KOBİ kredilerinden oluşmaktadır.

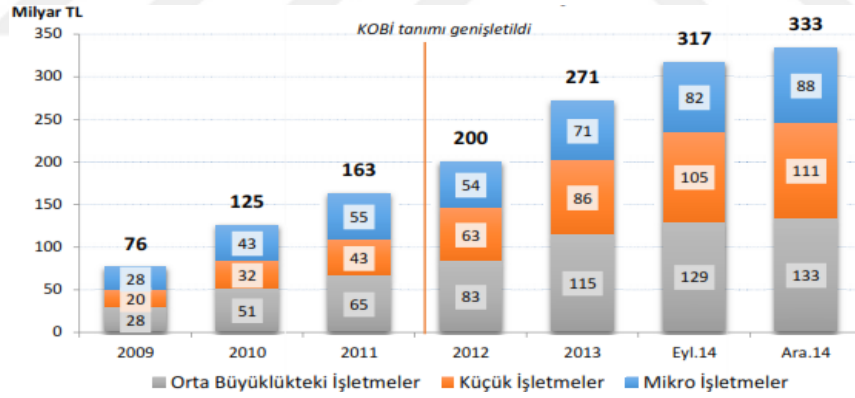

Şekil 13. Kredilerin Dağılımı (%)

Kaynak: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu [BDDK] Haber Bülteni (2015). *Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri (Aralık 2014)* içinde. Ankara: BDDK. (05 Mayıs 2015) tarihinde https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/TBSGG/13810tbs_temel_gostergeler.pdf 'den alındı.

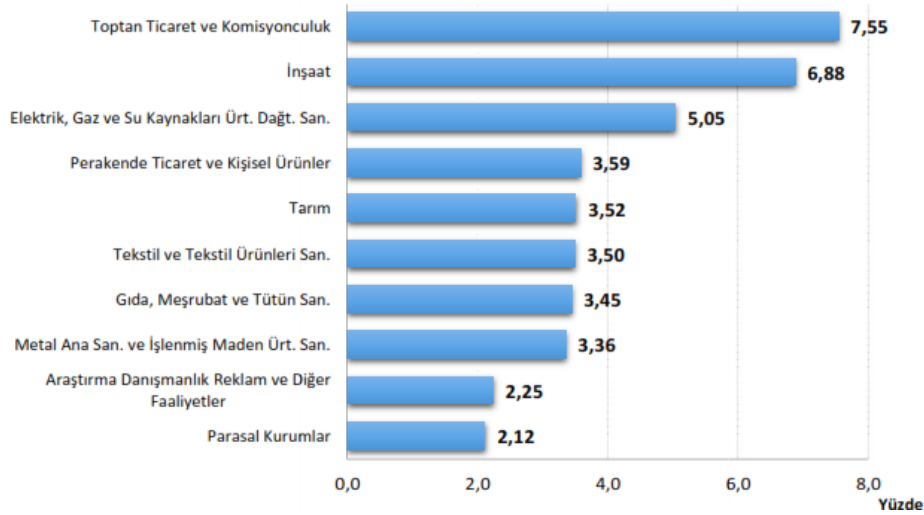
KOBİ kredilerinin gelişiminin verildiği Şekil 14'e göre 2014 yılı Aralık ayında KOBİ kredilerinin;

- % 40'ı Orta büyüklükteki işletmelere,
- % 33,5'i Küçük işletmelere,
- % 26,5'i Mikro işletmelere kullanılmıştır.

Şekil 14. KOBİ Kredilerinin Gelişimi (Milyar TL)

Kaynak: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu [BDDK] Haber Bülteni (2015). *Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri (Aralık 2014)* içinde. Ankara: BDDK. (05 Mayıs 2015) tarihinde https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/TBSGG/13810tbs_temel_gostergeler.pdf 'den alındı.

Şekil 15. Seçilmiş Sektörlerin Toplam Krediler İçerisindeki Payı

Kaynak: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu [BDDK] Haber Bülteni (2015). *Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri (Aralık 2014)* içinde. Ankara: BDDK. (05 Mayıs 2015) tarihinde https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/TBSGG/13810tbs_temel_gostergeler.pdf 'den alındı.

BDDK'nın Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri Aralık 2014 verilerine göre KOBİ'lerin toplam krediler içindeki payı % 27'dir. Tablo 13'de verilen seçilmiş ülke KOBİ'lerinin toplam banka kredileri içindeki payı ile ülkemiz KOBİ'lerinin toplam banka kredileri içindeki payı karşılaştırıldığında, ülkemizdeki KOBİ'lerin banka kredilerinden aldığı payın çok düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 13. OECD Üyesi Seçilmiş Ülke KOBİ'lerinin Toplam Banka Kredileri İçindeki Payı - 2013 (%)

Ülke	Toplam Banka Kredileri İçindeki Payı
Belçika	67,2
İsviçre	88,4
G. Kore	74,7
Japonya	65,3
İrlanda	66,9
Portekiz	73,9
Maceristan	63,1

Kaynak: Organization for Economic Cooperation and Development [OECD] *Financing SMEs and Entrepreneurs 2015* içinde. (05 Aralık 2015) <http://www.oecd.org/cfe/smes/financing-smes-and-entrepreneurs-23065265.htm> 'den alındı.

Ülkemizde KOBİ'ler, toplam çalışan sayısının %74,2'sini, toplam satışların %63,8'ini, toplam katma değer %52,8'ini, toplam yatırımların %53,3'ünü

oluşturmaktadır. KOBİ'lerinin ekonomiye olan yüksek katkıları karşısında banka kredilerinden aldıkları pay düşük kalmaktadır.

3.5. KOBİ'lerin Banka Kredilerine Erişimindeki Güçlükler

Türkiye'de resmi kayıtlara göre 3,5 milyonun üzerinde KOBİ ölçekli işletme bulunmaktadır. Bu işletmelerin faaliyetlerini devam ettirebilmeleri ve büyüyerek ekonomiye daha büyük katkılar sağlayabilmeleri için banka kredilerinin önemi büyüktür.

KOBİ'lerin özkaynakları dışında en önemli finansman kaynağı bankalardan kullandıkları kredilerdir. KOBİ'lerin banka kredilerinden yeterli düzeyde pay almalarını etkileyen farklı faktörler bulunmaktadır (Koyuncugil ve Özgülbaş 2008, 3).

3.5.1. Yönetim ve Örgüt Yapısındaki Eksiklikler

Ülkemizde KOBİ'ler genelde küçük işletmelerden oluşmakta olup çoğunlukla aile işletmeleri şeklindedir. Aile işletmeleri, ailedeki bireylerin ortaklığında ve sorumluluğunda olan işletmelerdir. İşletme ile işletme sahibi özdeşleştiğinden, aile bireyleri yönetici olarak görev yapmakta ve profesyonel yöneticilere yetki devri yapılmamaktadır. Aile içi çatışmalar ve aile içi çıkarların işletme çıkarlarının önüne geçmesi aile şirketlerinin ömürlerinin kısa olmasına neden olmaktadır. (Bilen, Solmaz 2014, 66).

KOBİ sahip/yöneticilerin deneyim ve teknik bilgilerinin iyi olmasına rağmen finansman konusunda bilgileri yetersizdir. Profesyonel finans yöneticisi istihdam edilmeyerek işyeri sahibi tarafından finans yönetimi yapılmakta, kredi almak için gerekli olan finansal planlama, fizibilite ve maliyet hesabı yapılmamaktadır (Çelikkol, Çelikkol ve Koç 2008, 261). Muhasebe bilgileri ve finansal tablolar az vergi ödeme düşüncesi ile hazırlandığından yönetsel kararlar verilmesinde kullanılamamakta ve üçüncü kişilere hitap etmemektedir (Çakıroğlu 2004, 81).

3.5.2. Muhasebe Normlarına Uygun Mali Tablo Üretilmemesi

KOBİ'lerin tuttukları defterler, büyük işletmelere oranla bankalara daha az bilgi sağlamaktadır. KOBİ'ler, mal alım/satımlarının bir kısmını belgesiz olarak yaparak düşük gelir kaydetmekte, mali tabloları sadece devlete göstermek zorunda oldukları belgeler olarak düşünmektedir (Türköz 2008, 70). Kayıt dışı işlemlerin yüksek düzeyde olmasıyla, gerçek performanslarını, iş deneyimlerini, başarılarını, ekonomik güçlerini mali tablolara yansıtamamaları, bankaların kredi verme kriterleri çerçevesinde KOBİ'lerin kredi değerliliğini tespit etmelerini engellemekte, KOBİ'lerin bankalardan kredi temin etmelerini olumsuz yönde etkilemektedir (ATO 2007, 42).

3.5.3. Bankaların Kredi Politikaları

KOBİ'ler, bankalar tarafından istenen kredi koşullarını yerine getirememesi ve kredi maliyetlerinin yüksek olması nedeniyle kredi temininde zorluklar yaşamaktadır (Alkış ve Temizkan 2013, 73). Bankalar, kredi prensipleri doğrultusunda işletmelerin kredi taleplerini değerlendirerek kredi talebini sonuçlandırmaktadır. Bankanın kredi kararını etkileyen temel faktörler kâr ve katlanılan risktir. Bankalar etkin bir kredi değerlendirmesi yaparak en iyi müşterileri tespit etmeyi ve en doğru kararı vermeyi amaçlamaktadır. İşletmelerin risk seviyesine göre kullanacakları kredinin miktarı ve fiyatlaması da değişebilmektedir (Uluyol ve Çam 2009, 126).

Bankalar, KOBİ kredisini tipik bir ticari kredi gibi algıladıklarından KOBİ'lere kredi vermekten çekinmektedir. Bankaların kredi değerlendirme ve derecelendirme sistemleri büyük ölçekli işletmeler için tasarlandığından, KOBİ'lerin finansal tablolarının gerçek performanslarını yansıtmaması nedeniyle bu sistemlerde riskli görünmekte ve kredi talepleri reddedilmektedir.

Bankalar, kullanacakları krediler için işletmelerden teminat istemektedir. Teminat gösterebilen işletmeler teminat gösteremeyen işletmelerden daha fazla tutarda ve daha uygun koşullarda kredi alabilmektedir. Teminat, bankaların kullandıkları kredinin geri ödenmesi için sigorta görevi yaparken, işletmelerin

verdikleri teminatı geri alabilmek için krediyi düzenli ödeyeceğine dair bir güvence oluşturmaktadır. Teminat, işletmelerin bankalardan kredi almalarını kolaylaştırmakta ve faiz, vade, tutar açısından daha uygun koşullarda almalarını sağlamaktadır (Zorlu 2013, 7).

KOBİ'lerin kredi temininde karşılaştıkları en önemli sorun bankaların, makine, tezgah, araç ve gereçleri ipotek olarak kabul etmeyerek, teminat olarak gayrimenkul ipoteği istemesidir (Çatalbaş ve Çatalbaş 2008, 6). İşletmelerin kazandıklarını sermayeye ekleyerek varlıklarını artırmadığında bankalardan kredi alma imkanı azalmaktadır (Çelikkol, Çelikkol ve Koç 2008 ve 260).

3.5.4. Kayıt Dışı Ekonominin Etkisi

KOBİ'lerin fon kaynaklarına erişimini engelleyen nedenlerden biri de kayıt dışı ekonomidir. Küçük işletmelerde her şey işletme sahibinin yönetiminde ve denetiminde olduğundan, büyük işletmelere oranla KOBİ'ler daha fazla kayıtdışı çalışmayı tercih etmektedir (Işık ve Acar 2003, 120).

Finansal kurumların genel olarak KOBİ'leri riskli görmesi nedeniyle KOBİ'ler, krediye resmi yoldan erişememekte ve fon ihtiyacını resmi olmayan yollardan karşılamaya çalışmaktadır. Kayıt dışı ekonomi “*devletin bilgisi dışında gerçekleşen ekonomik faaliyetler*” dir (Önder 2012, 4).

Banka dışındaki finansman kaynaklarının yetersiz olması ve KOBİ'lerin fon bulma olanaklarının kısıtlı olması nedeniyle KOBİ'ler, daha az vergi ödeyerek oto finansman sağlama yolunu tercih etmektedir (Işık ve Acar 2003, 121).

Kayıt dışı ekonominin temel nedeni, vergi oranlarının yüksekliğidir. İşletmeler, vergi oranlarının yüksek olması nedeniyle gelirlerinin büyük bir kısmını vergi olarak devlete ödemektedir (Baytar 2006, 9). Vergi, “*özel ya da tüzel kişilerin her türlü iktisadi faaliyetlerinden elde ettikleri kazançlarından, kamu harcamaları için devletin egemenlik gücünü kullanarak aldığı bir paydır*” (Biçer, 2006). Enflasyonist dönemlerde devlet vergileri artırdığında işletmeler faaliyetlerini denetimden uzak devam ettirmeyi tercih etmektedir (Akalin ve Kesikoğlu 2007, 74).

Türkiye’de ekonomiyi kayıt dışına iten nedenler;

- Vergiye karşı direnç olması,
- Vergi bilincinin yetersiz olması,
- Sosyal güvenlik sisteminin yetersiz olması,
- Kamu otoritesine karşı güven eksikliği,
- Rüşvet ve yolsuzluklar,
- Vergi aflarıdır (Kırcı 2006, 23).

Vergi oranları optimum seviyenin üzerine çıktığında işletmeler, vergi oranlarındaki artış nedeniyle vergisiz para kazanmayı tercih ettiğinden kayıtdışı çalışmaya başlamakta ve devletin vergi gelirleri düşmektedir. Piyasadaki serbest rekabet, kayıtdışı ekonominin etkisiyle haksız rekabete dönüşmektedir (Çetintaş ve Vergil 2003, 20).

Bankalar mali tablolar üzerinden değerlendirme yaparak kredi tahsis etmektedir. KOBİ’lerin daha az vergi vermek için kayıtdışı çalışması mali tablolarında iş hacmi düşük görünmesine neden olmakta ve banka kredilerine erişimini kısıtlamaktadır.

3.5.5. Krizlerin Etkisi

Krizin etkisiyle iç ve dış piyasadaki talep daralması nedeniyle işletmelerin satışları azalmakta, alacakları sorunlu hale gelebilmekte ve işletmelerin faaliyetlerinin devamı için finansman ihtiyacı artmaktadır. Kriz dönemlerinde ekonomideki daralma ve belirsizlik nedeniyle bankaların kredi verme iştahı azalmakta, verdiği kredileri geri çağırmakta, kredi vermemeye ya da kredi verirken daha seçici davranmaya ve daha fazla teminat isteyerek çok yüksek faiz oranları ile kısa vadeli kredi vermeye başlamaktadır (Erdoğan 2010, 39).

SONUÇ

21.yüzyılda KOBİ'ler, tüm ülkelerde ekonomik ve sosyal açıdan önemli roller üstlenmektedir. Rekabetin korunması, istihdam yaratma ve bölgesel kalkınmaya destek olmaktadır. Ekonomik gelişmenin itici gücü olarak kabul edilen KOBİ'lerin, iktisadi açıdan önemli bir etkisi bulunmaktadır. Esnek yapıları sayesinde büyük işletmelere oranla ekonomik krizleri daha kolay bir şekilde atlatabilmektedir.

KOBİ'ler, büyük işletmelere oranla değişime daha hızlı uyum sağlamaları, daha az yatırımla daha çok üretim, ürün çeşitliliği ve istihdam yaratmakta, ekonomik dalgalanmalar karşısında daha az etkilenmektedir. Talep değişikliğine/çeşitliliğine daha kolay uyum gösterebilmekte ve teknoloji değişikliklere daha yatkınlardır. Bu özellikleriyle KOBİ'ler, dünya ekonomisinin dinamosu olarak tanımlanmaktadır.

KOBİ'ler sadece ekonomik hayatta değil, sosyal hayatta da önemli bir rol üstlenmektedirler. Bölgeler arası kalkınmanın azalmasına katkı sağlamakta, gelir dağılımındaki çarpıklığı asgariye indirmekte, bireysel tasarrufları teşvik etmektedir. İstihdam imkanı yaratılmasına ve adil gelir dağılımının desteklenmesine katkı sağlamaktadır. KOBİ'lerin cesaretli yapıları, başarılı olma ve yatırım yapma istekleri, gerek istihdam politikaları, gerekse iktisat politikaları açısından siyasi istikrarın ilgi odağı haline gelmesine neden olmuştur.

Türkiye ekonomisinin vazgeçilmez unsuru olan KOBİ'lerin, küreselleşmenin etkisiyle değişim göstererek artan rekabet ortamında avantajlı yönlerini artırması, dezavantajlı yönlerini tamamlayıcı yeni stratejiler geliştirerek düzeltmesi gerekmektedir. Bunun için; finansal ve bilgisel yetersizliklerinin giderilerek, kalite standartları yüksek ve düşük maliyette mamüller üretebilecekleri, verimliliği artıran tekniklere yönelmeleri gerekmektedir.

Finansmana erişim, KOBİ'lerin kurulması, büyümesi ve gelişmesi için oldukça önemlidir. KOBİ'ler, krediye erişimde büyük işletmelere oranla daha fazla sorun yaşamaktadır. Krediye erişim bakımından en fazla sorun yaşayan kesim; mikro işletmeler, yeni girişimciler, yenilikçi ve hızlı büyüme potansiyeli olan riskli

işletmeler, teminat açısından yetersiz olan işletmeler ve gelişmişlik düzeyi düşük bölgelerdeki işletmelerdir.

Banka kredileri, ülkelerin çoğunda KOBİ'lerin en önemli finansman kaynağı konumundadır. Gelişmiş ve benzer gelir seviyesindeki ülkelerin çoğuna oranla ülkemizde KOBİ'lerin toplam krediler içindeki payı düşük seviyededir. Türkiye'de işletmeler içinde büyük paya sahip olan mikro işletmeler, ölçeklerinin küçük, kurumsallaşma düzeylerinin düşük ve mali yapılarının zayıf olması nedeniyle çoğunlukla bankalar tarafından kredilendirilebilir olarak kabul görmemektedir.

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de ekonomi ve sosyal hayat üzerinde önemli etkisi olan KOBİ'ler, toplam işletmelerin %99,9'unu oluşturmaktadır. Tüm işletmeler içindeki payının bu kadar yüksek olmasına rağmen 2014 yılı verilerine göre banka kredilerinden aldıkları pay %27'dir. Toplam işletmeler içindeki payı az olmasına rağmen banka kredilerinden aldıkları pay yüksek olan ticari ve kurumsal firmalar ile KOBİ'ler kıyaslandığında, KOBİ'lerin banka kredilerinden aldıkları payın çok düşük kaldığı görülmektedir.

KOBİ'lerin banka kredilerinden aldıkları payın düşük seviyede olmasının sebepleri araştırıldığında, KOBİ'lerin banka kredisi talep etmesine rağmen banka kredisine erişimde güçlük yaşadıkları görülmektedir. KOBİ'lerin kredi erişimini olumsuz etkileyen yönetsel/içsel eksiklikler olmakla birlikte, bankaların KOBİ'lere bakış açısından da kaynaklandığı söylenebilmektedir.

Yapılan literatür taramasında;

- Bankaların çok sayıda işletmeye küçük tutarlarda kredi vermek yerine, kurumsal/ticari nitelikli büyük işletmelere, büyük tutarda krediler vermeyi tercih ettikleri,
- Bankaların, KOBİ kredilerini tipik bir ticari kredi gibi görerek, ticari kredi değerlendirme sistemi ile değerlendirmesi nedeniyle bankaların mevcut kredi politikalarının KOBİ'lerin kredi taleplerini değerlendirmede yetersiz kaldığı,

- Bankaların kredi değerlendirme sisteminin mali veriler üzerinden yapması ve KOBİ'lerin muhasebe normlarına uygun mali veri üretmemesi nedeniyle banka kredilerinden yeteri kadar pay alamadığı,
- Bankaların, makine, tezgah, araç ve gereçleri ipotek olarak kabul etmeyerek, teminat olarak gayrimenkul ipoteği istemesi nedeniyle KOBİ'lerin bankalar tarafından istenilen kredi koşullarını yerine getiremediği görölmektedir.

Kurumsal/Ticari nitelikteki büyük işletmeler kurumsal bir yapıya sahip olduklarından daha profesyonel bir yönetime sahip olmaktadır. Finans yönetiminin başında finans yöneticisi bulunmakta ve mali müşavir/muhasebeci denetimiyle kayıt dışı işlemler tercih edilmemektedir. Böylece mali veriler işletmenin gerçek durumunu göstermektedir.

KOBİ'lerin mali verilerinin kayıt dışı ekonomi nedeniyle gerçekleri yansıtmaması, banka kredisine erişimini engelleyen en büyük faktörlerden biridir. KOBİ'leri kayıt dışı ekonomiye iten en büyük neden ise vergi oranlarının yüksekliğidir. İşletmeler gelirlerinin büyük bir kısmını vergi yolu ile devlete ödediğini düşündüğünden, daha az vergi ödeyebilmek için mal alım satımlarını gayri resmi yapmayı tercih etmektedir. Kayıt dışı işlemler, daha az vergi ödeyerek işletmelere oto finansman sağlasa da banka kredilerine erişimi kısıtlamaktadır.

Vergi oranlarının makul seviyelere çekilmesi hem işletmelerin kayıt dışı işlemleri tercih etmeyerek mali verilerinin gerçekleri yansıtmalarını ve KOBİ'lerin banka kredisi temininde kolaylık sağlayacaktır. Ayrıca devletin kayıt dışı ekonomiden kaynaklanan vergi zararını da engelleyecektir.

KOBİ'lerin çoğunluğunun kayıtdışı çalışması, banka kredisine erişimini olumsuz etkilemektedir. Bankaların kredi değerlendirme politikaları çerçevesinde mali evraklara önem vermesi ve bu evraklar üzerinden mali analiz ve mali tahlil yapması nedeniyle, KOBİ'lerin mali verileri kredi onaylanmasında yetersiz kalmaktadır. KOBİ'ler için kredi değerlendirme süreçlerinin basitleştirilmesi, şahıs firmalarında firma sahibinin, tüzel kişilikli firmalarda firma ortaklarının mal varlığının sermaye olarak değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

KOBİ kredilerini tipik ticari kredi gibi görerek değerlendiren bankalar, şahıs firması olarak faaliyet gösteren işletmelerin sahiplerinin bireysel kredilerini de işletme gelirleri ile ödediğini kabul ederek işletmenin riski olarak görmektedir. Bankalarca kredi talebi değerlendirilirken mali veriler üzerinden yapılan mali tahlil çalışmasında aktarma/arındırma yapılarak şahıs firmalarının bireysel risklerini mali verilerde banka borcu olarak eklemektedir. Bu işlem sonucunda firmanın banka borcunda artış olduğundan rasyolarında olumsuzluk oluşmaktadır. Şahıs işletmelerinde işletme sahipleri gayrimenkul ve taşıt alımlarını kendi adına yapmasına rağmen işletmenin mali verilerine kaydetmediği için duran varlıklara eklememektedir. İşletme sahipleri adına kayıtlı gayrimenkul ve taşıtların, bankalarca mali veriler üzerinde aktarma/arındırma yapılırken değerleri üzerinden bilançoda aktifte duran varlıklara, pasifte sermayeye eklenmesi özkaynakların ve rasyolarının daha güçlü çıkmasına, işletmelerin bankalar nezdinde gerçek gücünün görülmesine ve kredibilitelerin artmasına katkı sağlayacaktır.

Bankalar, internet sitelerinde KOBİ'lere yönelik finansal eğitim yayınlayarak, bankalar açısından kredi talep eden KOBİ'lerin mali verilerin nasıl olması gerektiği, hangi kalemlere önem verdiğini hakkında bilgilendirme yapması, KOBİ'lerin bilinçlenerek mali verilerin önemini anlamasını sağlayacaktır.

Muhasebeciler, genelde finansal muhasebe hakkında detaylı bilgiye sahip olmamakta ve KOBİ'leri bankaların kredi değerlendirme politikalarına uygun mali veri hazırlanması için yönlendirmemektedir. Finansal muhasebeye uygun mali veri üretilmesinin KOBİ'lerin banka kredisine ulaşmalarındaki öneminin anlatılması için akademik çevre tarafından muhasebecilere yönelik seminerler düzenlenerek finansal muhasebe hakkında eğitimler verilebilir.

Yeni kurulan KOBİ'lere, belirli bir süre vergi muafiyeti uygulanması işletmelerin yaptıkları yatırımların geri dönüş süresi içinde ayakta kalmalarını ve büyümelerini sağlayacaktır. SGK ve gelir vergisi oranlarının düşürülerek makul seviyeye çekilmesi ve vergi cezalarının caydırıcı nitelikte olması, işletmelerin kayıt dışı işlemlerini minimize etmesini sağlayacaktır.

Ülkemizde KOBİ'lere sağlanan kredi miktarının daha düşük, faiz oranlarının daha yüksek, vade açısından daha kısa, kredi prosedürünün ise uzun ve karmaşık olması, KOBİ'lerin finansman teminini zorlaştırmaktadır. Bu faktörler, KOBİ'lerin bir kısmının kredi piyasasından dışlanmasına ya da kredi talebinde bulunmamasına neden olmaktadır. Bu konularda yapılacak iyileştirmeler KOBİ'lerin kredilere erişiminin artmasına, ekonomik ve işgücü piyasaları açısından KOBİ'lerden beklenen sonucun alınmasına olanak sağlayacaktır.

Bu amaçlara ulaşmak için hazırlanan KOBİ Eylem Planı'nda bulunan projelerin, faaliyetlerin, teşviklerin, tedbirlerin ve düzenlemelerin uygulamaya konması sağlanmalıdır. Teknolojik yenilikleri takip etmede yetersiz olan KOBİ'lerin, yenilik ve araştırma/geliştirme konularında teşvik edilerek finansal destek sağlanmalıdır.

KOBİ'ler, ülke ekonomisi üzerinde yarattıkları katma değer ve istihdam açısından büyük öneme sahiptirler. KOBİ'lerin uygun politikalar ve araçlarla gerektiği gibi desteklenebilmesi, ülkemizin en büyük sorunlarından olan işsizlik oranının düşürülmesine büyük katkı sağlayabileceklerdir.

Türkiye'de başta esnaf ve sanatkârlar olmak üzere mikro ve küçük işletmelerin, az gelişmiş bölgelerdeki işletmelerin, yeni girişimcilerin krediye erişimlerinin artırılması amacıyla mikro kredi uygulamaları geliştirilmelidir. Esnaf ve sanatkârlara kullanılan krediler, bu kesimin yapısal bir dönüşüm gerçekleştirmesine yönelik bir yönlendirme ve teşvik aracı olarak kullanılmalıdır.

KOBİ'lerin krediye erişimlerinin artmasına yönelik sağlanan desteklerde son yıllarda artış olmasına rağmen bu destekler, krediye erişimde yaşanan sorunları ve KOBİ kredi piyasasındaki boşlukları gidermede yeterince etkin değildir. KOBİ'lere sağlanan desteklerin geliştirilmesi, kredi koşullarının iyileştirilmesi, krediye erişimde daha fazla sorun yaşayan kesimlerin desteklenmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Acer, A. (2010). *Ticari Kredi Değerlendirme Sırasında Bankalar Tarafından Yapılan Mali Analiz Çalışmaları ve Bilanço Aktarma-Arındırma Politikaları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Açıkgöz, A.F. (2006). *Kobi'lerde Fon Yönetimi ve E-Finans*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akalın, G., Kesikoğlu, F. (2007). Türkiye’de Kayıtdışı Ekonomi ve Büyüme İlişkisi. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3(5), 71-87. 16.01.2014. ULAKBİM.
- Akbulut, R. (2011). İMKB’de İmalat Sektöründeki İşletmelerde İşletme Sermayesi Yönetiminin Kârlılık Üzerindeki Etkisini Ölçmeye Yönelik Bir Araştırma. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 40(2), 195-206. 27.01.2015. ULAKBİM.
- Akın, Ü. (2014). KOBİ’lerin Finansman ve Yatırım Kaynaklarını Algı Düzeyi: Bir Araştırma. Journal of Economics, Finance and Accounting, 1(2), 106-126. 27.01.2015. ULAKBİM.
- Alkış, H., Temizkan, V. (2012). Kobi’lerin Yönetimsel Sorunlarının Çözümünde Japon Yönetim Sisteminin Rolü. Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(1), 111-142 . 27.04.2014. ULAKBİM.
- Alkış, H., Temizkan, V., (2013). Kobi’lerin Yönetimsel Sorunlarının Çözümünde Japon Yönetim Sisteminin Rolü. Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(1), 68-85. 11.01.2014. ULAKBİM.
- Ankara Ticaret Odası. (2007). *BASEL II - KOBİ’lerin Kredi Riski ve Derecelendirilmesi*. Ankara: Yorum Basım.

- Arslan, Ö. (2003). Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Çalışma Sermayesi ve Bazı Finansal Yönetim Uygulamaları. Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 4(1), 121-135. 16.01.2014. ULAKBİM.
- Aslan, Ö., Koralp, H.L. (2006). Türkiye’de Finansal Gelişme Ekonomik Gelişme İlişkisi. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17, 1-20. 19.05.2015. ULAKBİM.
- Aslanoğlu, S. (2008). Türkiye’de Kayıtdışı Ekonomi ve Kayıtdışı Ekonomiyi Azaltmaya Yönelik Çözüm Önerileri. Muhasebe ve Finansman Öğretim Üyeleri Bilim ve Araştırma Derneği Muhasebe ve Finans Dergisi, (39), 199-211. 29.01.2016. <http://journal.mufad.org/attachments/article/277/15.pdf>
- Aydeniz, Ş., ‘‘AB Sürecinde Türkiye’deki Kobi’ler İçin Yeni Bir Finansman İmkanı: Mezzanime (Köprü) Finansmanı ve Türkiye’de Uygulanabilirliği’’, 3. *Kobi’ler ve Verimlilik Kongresi KOBİ’06 Kongre Kitabı*, İstanbul, 17-18 Kasım 2006, ss. 75-80, İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul, 2006.
- Aydın, N. (2012). Finansal Sistem ve Bankalar. Toprak, M., Coşkun, M. (Eds.), *Bankacılık ve Sigortacılığa Giriş* (1) içinde (2-77). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Balsöz, F.M. (2004). *Bankacılıkta Değişen Pazarlama Anlayışı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Başar, M., ‘‘Finansal Sorunların Çıkmazında Kobi’ler ve Basel II Süreci’’, *I. Uluslar Arası Sempozyum Basel II’ye Geçiş Öncesi Kobi’lerde Genel Durum Değerlendirmesi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri Bildirileri Kitabı*, İzmir, 2-4 Mayıs 2008, ss. 58-67, İzmir Ekonomi Üniversitesi, İzmir, 2008.
- Başaran, B., Acılar, A. (2008). Kobi’lerde Stokların Etkin Yönetimini Belirleyen Etmenlerin İncelenmesi: Görgül Bir Araştırma. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9(1), 79-98 . 06.07.2014. ULAKBİM.

- Baytar, Y. (2006). *Kayıtdışı Ekonomi İle Mücadelede Dikey Denetim Yöntemi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bekar, E. (2013). 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'nda Yer Alan Kredi Düzenine Aykırılıktan Doğan Kabahatler. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 71(1), 131-156. 18.04.2015. ULAKBİM.
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. (2014). *Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü* (2014/2). Ankara: BDDK.
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. (2014). *Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri* (Aralık 2014). Ankara: BDDK.
- Biçer, Y. (2006). *Türkiye'de Kayıtdışı Ekonomiyi Önlemeye Yönelik Vergi Politikaları ve Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilen A., Solmaz, H. (2014). Kobi'lerin Karşılaştıkları Yapısal Sorunlar ve Çözüm Önerileri (Diyarbakır Örneği). Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 4(7), 60-79. 25.04.2015. ULAKBİM.
- Bilici, N., ve Kolçak, M., (2011). *Kobi'lere Sağlanan Finansal Desteklerin Üretim ve İstihdama Katkıları: Erzurum Alt Bölgelerinde (Erzurum-Erzincan-Bayburt) Bir Uygulama*. Erzurum SMMM Odası Eğitim Yayınları. Erzurum: Zafer Medya Ajans.
- Boşgelmez, A. (2003). *Küreselleşme Sürecinde Kobi'lerin Türkiye Ekonomisindeki Yeri, Yapısal Analizleri ve Isparta Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Can, R. (2013). *Finansman Hiyerarşisi (Pecking Order) Kuramı ve Borsa İstanbul (BIST) 100 Endeksi Üzerine Bir Uygulama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Cansız, M. (2008). *Türkiye’de Kobi’ler ve Kosgeb*, Uzmanlık Tezi, Devlet Planlama Teşkilatı.
- Çakırcıoğlu, P., ‘Aile İşletmelerinde Karşılaşılan Temel Muhasebe Sorunları’, *1.Aile İşletmeleri Kongresi Kongre Kitabı*, İstanbul, 17-18 Nisan 2004, ss: 79-88, İstanbul Kültür Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İstanbul, 2004.
- Çatal, M. F. (2007). Bölgesel Kalkınmada Küçük ve Orta Boy İşletmelerin (Kobi) Rolü. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 333-352. 01.03.2015. ULAKBİM.
- Çatalbaş, G.K., Çatalbaş, E. (2008). Finansman Sorunu Yaşayan Kobi’ler, Basel II ve Bankacılık Sektörü. *Türkiye Bankalar Birliği Bankacılık Dergisi*, (66), 3-12. 02.08.2014. TBB.
- Çelik, C., Karadal, H. (2007). KOBİ’lerin Sorunları ve Çözüm Stratejilerinin Algılanan Performans Üzerine Etkileri: (Aksaray ve Mersin Örneği). *Çanakkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(2), 119-138. 26.01.20116. ULAKBİM.
- Çelik, İ. (2007). *Basel II Bağlamında KOBİ’lerin Finansman Sorunları: Tekstil Sektöründe Bir Uygulama*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çelikkol, H., Çelikkol, M.M., ve Koç, Y.D. (2008). Ticaret Bankacılığı’nda Yeni Bir Boyut: Kobi Bankacılığı ve Türkiye Değerlendirmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21, 253-272. 28.12.2013. ULAKBİM.
- Çetin A.C., Bıtrak, İ.A. (2009). Antalya İli Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerinde Finansal Yönetim, İşletme Sermayesi ve Yatırım Bütçelemesi Uygulamaları. *Akdeniz Üniversitesi Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 1(1), 119-137. 08.06.2014. ULAKBİM.
- Çetintaş, H., Vergil, H. (2003). Türkiye’de Kayıtdışı Ekonominin Tahmini. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 4(1), 15-30. 11.01.2014. ULAKBİM.

- Çonkar, K., Yolaş Vurur, N.S., “Türkiye’de Kobi’ler Derecelendirme Notu Almalı mı?” *I. Uluslar Arası Sempozyum Basel II’ye Geçiş Öncesi Kobil’erde Genel Durum Değerlendirmesi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri Bildirileri Kitabı*, İzmir, 2-4 Mayıs 2008, s. 137, İzmir Ekonomi Üniversitesi, İzmir, 2008.
- Delikanlı, İ.U. (2010). *Bankacılıkta Kredi Türevlerinin Hissedar Değerine Katkısı, Etkin Bir Şekilde Kullanımına İmkan Sağlayacak Risk Yönetimi Yapılanması ve Finansal Raporlaması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Delikanlı, İ.U. (2012). Bankacılık İşlemleri ve Banka Türleri. Toprak, M. ve Coşkun, M. (Eds.), *Bankacılık ve Sigortacılığa Giriş* (1) içinde (24-77). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Demirci, M. (2010). *Kobi’lerde Kurumsal yönetim Uygulamasının Kâra Etkisi; İstanbul İlinde Bir Uygulama*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demireli E., Başcı, E.Ş. ve Karaca, S.S. (2014). İşletme Sermayesi ve Performans Göstergeleri Arasındaki İlişkiler: Borsa İstanbul Üzerine Bir Uygulama. *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 5(1), 79-98. 22.03.2015. ULAKBİM.
- Dikmen, C., Yıldırım, S. (2012). Kobi’lerin Devlet Bankalarına Yönelik Tutumları Üzerine Kocaeli İlinde Bir Uygulama. *Sakarya Üniversitesi İktisat Dergisi*, 1(3), 20-36. 16.01.2014. ULAKBİM.
- Erdinç, S.B. (2008). Konaklama İşletmelerinde İşletme Sermayesi Yönetiminin İncelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(2), 223-236. 27.01.2015. ULAKBİM.
- Erdoğan, H.H. (2010). *Global Mali Krizin Kobi’lerin Finansal Yapıları Üzerine Etkileri: İzmir İle Tekstil Sektöründe Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Erol, M. (2010). Ekonomik Kriz ve Kobi'ler. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 5(1), 165-.181. 01.06.2014. ULAKBİM.
- Ersöz, V. (2010). AB, Türkiye ve Konya'da Kobilerin Yapısı, Sorunları ve Çözüm Önerileri. Konya Ticaret Odası Etüd Araştırma Servisi. 16.01.2014, http://www.kto.org.tr/d/file/kobilerin_yapisi_rapor.pdf
- EXİMBANK,(b.t.). 25.05.2015, <https://www.eximbank.gov.tr/TR,5/hakkimizda.html>
- Galimidi, B.V. (2010). *İşletmelerde Nakit Yönetimi ve Bu Çerçevde Bir Finansal Analiz Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gençyılmaz, G.(Ed), "KOBİ'ler", 3. KOBİ'ler ve Verimlilik Kongresi, KOBİ'06 Kongre Kitabı, İstanbul, 17-18 Kasım 2006, ss. 15-26, İstanbul Kültür Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İstanbul, 2006.
- Girgin, N. (2008). Ticari Kredi Taleplerinin Değerlendirmesine Çok Kriterli Yaklaşım: Özel ve Devlet Bankası Karşılaştırması. Muhasebe ve Finansman Öğretim Üyeleri Bilim ve Araştırma Derneği Muhasebe ve Finans Dergisi, 1(37), 132-142. 27.01.2016. <http://journal.mufad.org/attachments/article/300/12.pdf>
- Gücenme, Ü., Arsoy, A.P. (2006). Muhasebe Standartlarındaki Sınıflandırılmış Nakit Akım Tablosu Formatı ile Finansal Performansın Ölçülmesi. Muhasebe ve Finansman Öğretim Üyeleri Bilim ve Araştırma Derneği Muhasebe ve Finans Dergisi, 1(30), 66-74. 30.03.2015. <http://www.journal.mufad.org.tr/attachments/article/504/7.pdf>
- Güzeldere, H., Sarıoğlu, S.E. (2014). Türkiye'de KOBİ'lerin Sermaye Yapısı ve Ölçek ve Sektöre Göre Sermaye Yapısının Farklılaşması: İstanbul'da Faaliyet Gösteren KOBİ'lere Uygulanan Bir Anket Çalışmasının Değerlendirilmesi. Journal of Economics, Finance and Accounting, 1(3), 218-236. 23.04.2015. ULAKBİM.

- Horasan, M., Horasan, İ. (2012). Kredilendirme Süreci ve Basel II Kriterleri İle Karşılaştırılması. Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 32(1), 201-230. 14.01.2014. ULAKBİM.
- Işık, N., Acar, M. (2003). Kayıtdışı Ekonomi: Ölçme Yöntemleri, Boyutları, Yarar ve Zararları Üzerine Bir Değerlendirme. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi 21, 117-136. 15.01.2014. ULAKBİM.
- Kabakçı, A. (2011). Çokuluslu İşletmelerde Merkezi Nakit Yönetimi ve Havuzlama. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13(1), 97-110. 29.03.2015. ULAKBİM.
- Kendir, A. (2014). *Son Düzenlemeler Çerçevesinde Türkiye Finansal Piyasaları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kendirli, S., Konak, F. (2014). Kurumsal Yönetişim Açısından İşletme Sermayesi Yönetimi ve İşletmelere Etkileri: Çorum Ölçeğinde Bir Araştırma. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 28(4), 113-129. 27.01.2015. ULAKBİM.
- Keskin, G., Koşan, K. ve Ayık, Y.Z. (2009). *Bölgesel Gelişme Aracı Olarak KOBİ'ler ve İhracat Sorunları (Erzurum'da Bir Araştırma)*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13(2), 279-290. ULAKBİM.
- Kılıç, R., Keklik, B. (2012). Kobi'lerde Genel Firma Özelliklerinin İnovasyon Uygulamalarına Etkisi: Balıkesir İlinde Bir Araştırma. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 39(Ocak-Haziran 2012), 93-118. 17.01.2014. ULAKBİM.
- Kırcı, N. (2006). *Türkiye'de Kayıt Dışı Ekonominin Tahmini: Ekonometrik bir Yaklaşım*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kısakürek, M.M., Bircan, H., ve Aydın, Y. (2013). Analitik Hiyerarşi Yöntemi İle Şirket Kredibilite Değerlendirmesi Metal Eşya Makine ve Gereç Yapım

Sektöründe Bir Uygulama. Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6(2), 204-219. 22.12.2013. ULAKBİM.

KOBİ A.Ş. (b.t.). 25.05.2015, <http://kobias.com.tr/web/tarihce.html>

KOBİTEK. (b.t.). 25.05.2015, http://kobitek.com/kobi_girisim_sermayesi_yatirim_ortakligi_as_nedir

Kocabıyık, T., Altunay, M.A. (2008). Artan Rekabet Ortamında Kobi'lerin Sorunları ve Buna İlişkin Bir Araştırma. Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 25(2), 743-761. 11.01.2014. ULAKBİM.

Koç, T. (2007). *Avrupa Birliği ve Türkiye'de Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Finansmanı*, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KOSGEB, (2011). *2011-2013 KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı Raporu*. 01.11.2014.

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/07/20110715-13-1.pdf>

KOSGEB, (2015). *2015-2018 KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı Raporu*. 23.01.2016.

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/09/20150905-8-1.pdf>

Koyuncugil, A. S., Özgülbaş, N. (2008). İMKB'de İşlem Gören Kobi'lerin Güçlü ve Zayıf Yönleri: CHAID Karar Ağacı Uygulaması. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 23(1), 1-21. 28.12.2013. ULAKBİM.

Kutlu, H. A., Demirci, S., ‘‘Kobi'lerin Finansal Sorunları ve Çözüm Önerileri’’, 4. KOBİ'ler ve Verimlilik Kongresi, KOBİ'07 Kongre Kitabı, İstanbul, 7-8 Aralık 2007, s. 192, İstanbul Kültür Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İstanbul, 2007.

Organization for Economic Cooperation and Development (2015). *Financing SMEs and Entrepreneurs 2015*. 05 Aralık 2015.

<http://www.oecd.org/cfe/smes/financing-smes-and-entrepreneurs-23065265.htm>

- Orhaner, E., Şahin, K. (2011). Bankalarda Kobi Kredi Servisinde Çalışanların Kredi Değerlendirme Sürecinde KOBİ'lerde Tespit Ettiği Sorunlar. Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, 1, 1-24. 26.01.2016. ULAKBİM.
- Önal, B. (1996). Nakit Yönetiminin Önemi ve İşleyişi: Türkiye Örneği. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4(4), 93-104. 29.03.2015. ULAKBİM.
- Önem, H. B. (2010). *Kobi'lerin Finansal Risk Algı Düzeyine Yönelik Bir Araştırma: Isparta ve Burdur İllerine Yönelik Bir Anket Çalışması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Önder, M. (2012). *Türkiye'de Kayıt Dışı Ekonomi ve Uluslararası Uygulamalar Işığında Çözüm Önerileri*. Meslek Yeterlilik Tezi, T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı.
- Özdemir, S., Ersöz, H.Y. ve Sarıoğlu, H.İ. (2007). Küçük Girişimciliğin Artan Önemi ve Kobi'lerin Türkiye Ekonomisindeki Yeri. İstanbul Üniversitesi Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, (53), 174-229. 06.07.2014. ULAKBİM.
- Özdemir, S., Ersöz, H.Y., Sarıoğlu, İ. (2006). *İşsizlik Sorununun Çözümünde Kobi'lerin Desteklenmesi*, İTO Yayınları, İstanbul: Vimek Ajans.
- Özgener, Ş. (2003). Büyüme Sürecindeki Kobi'lerin Yönetim ve Organizasyon Sorunları: Nevşehir Un Sanayii Örneği. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (20), 137-161. 07.06.2014. ULAKBİM.
- Öztürk, İ. (2005). *Bankalardaki Ticari Kredi Uygulamalarında Mali Tahsil ve İstihbaratın Etkinliği (Gaziantep Halıcılık Sektörü Uygulaması: 1999-*

2004). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Öztürk, Ö. (2007). *İsdihdam Konusunda Kobi'lerin Önemi ve Kobi Alanında Eğitim İsdihdam İlişkisi Açısından Kamu İsdihdam Kurumunun Rolü*. Uzmanlık Tezi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü.

Poyraz, E. (2012). İşletme Sermayesi Finanslama Stratejilerinin Karlılık Oranları Üzerindeki Etkisi (Akbank T.A.Ş. Uygulaması). Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 27(1), 47-56. 16.01.2014. ULAKBİM.

Poyraz, E. (2012). Türk Bankacılık Sektöründe Optimal Kredi Düzeyinin Belirlenmesi. Business and Economics Research Journal, 3(2), 41-49. 14.01.2014. <http://www.berjournal.com/turk-bankacilik-sektorunde-optimal-kredi-duzeyinin-belirlenmesi>

Resmi Gazete (2012). “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”. 14.01.2014. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/11/20121104-11.htm>

Resmi Gazete (2006). “Bankaların Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmelik”. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. 27.01.2016. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/11/20061101-13.htm>

Resmi Gazete (2012). 04.11.2012 tarih ve 28457 sayılı ”Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”. 12.01.2014. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/11/20121104-11.htm>

Samırkaş, M.C. (2009). *Türkiye’de Mali Tahsil ve İstihbarat Çalışmalarının Basel II Standartlarına Uyumu ve Katılım Bankaları Üzerinde Bir Uygulama*.

Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sevim, Ş., Bozdoğan, T. ve Canbolat, M.A. (2009). Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesinde Bilgisayar Destekli Mali Analiz Sonuçlarının Puanlaması ve Bir Model Denemesi. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2(2), 83-101. 13.07.2014. ULAKBİM.

Sarısoy, İ., Beşer, M.K. (2011). İndirimli kurumlar Vergisi Onanının Küçük ve Orta Ölçekli İşletme Faaliyetleri Üzerindeki Etkisi: Seçilmiş OECD Ülkeleri İçin Panel Regrasyon Analizi. Çanakkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 20(1), 407-422. 16.01.2015. ULAKBİM.

Şişman, M. (2005). Reel Kesim Mali Kesim İlişkisi Açısından Sermaye Piyasalarındaki Uluslararasılaşma Üzerine Değerlendirmeler. Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 20(1), 141-156. 16.01.2015 ULAKBİM.

Tekin, N. (2010). *KOBİ Bankacılığı Hizmetlerinin KOBİ'lerin İhtiyaçlarına Cevap Verebilme Durumu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Doğuş Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Terzi, T. (2011). *Basel Kriterlerinin Kobi Kredileri Üzerindeki Etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

TOBB, (b.t). 25.05.2015, <http://www.tobb.org.tr/Sayfalar/AmaciveYapisi.php>

Togay, S. (2013). Nakdi Krediler: Ticari Krediler. Erdem, E. (Ed.), *Bankalarda Kredi Yönetimi* (2) içinde (99-120). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Torun, T. (2013). Kredi Değerlendirme Süreci, Mali tahlil ve Kredi Hesaplamaları. Erdem, E. (Ed.), *Bankalarda Kredi Yönetimi* (2) içinde (51-97). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

TOSYOV, (b.t.). 25.05.2015, <http://www.tosyov.org.tr/tarihce>

TSPAKB, (2005). Finansal Yönetim. Sermaye Piyasası İleri Düzey Lisansı Eğitimi

Tuğcu, C.T., Erdem, E. (2013). Bankacılık ve Kredi Ortamı. Erdem, E. (Ed.), *Bankalarda Kredi Yönetimi* (2) içinde (2-25). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

TÜİK, (2015). *Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri, 2015*. 23.01.2016. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21864>

Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği. (2009). *Finansal Yönetim. Sermaye Piyasası Faaliyetleri İleri Düzey Lisans Eğitimi Kitabı*.

Türkoğlu, M. (2003). KOBİ'lerin Büyük İşletmelerle Rekabetinde Stratejik İşbirlikleri Yaklaşımı: Göller Bölgesi Uygulaması. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13(1), 273-290. 07.06.2014. ULAKBİM.

Türkoğlu, M. (2002). KOBİ'lerin Bölgesel Kalkınmaya Etkileri ve Bölgesel Kalkınmada Kobi Temelli Stratejiler. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi 7(1), 277-300. 14.01.2014. ULAKBİM.

Türköz, P. (2008). *Kobi'lerin Finansman Sorunları ve Bankaların Kobi'lere Yaklaşımı: Isparta Alan araştırması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ulusoy, R., Akarsu, R. (2012). Türkiye'de KOBİ'lere Yapılan Destekler ve İstihdam Üzerindeki Etkileri. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (23), 105-126. 06.07.2014. ULAKBİM.

Uluçol, O. , ÇAM, M. (2009). Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Basel II Kriterlerine Uyum Durumlarını Tespit Etmeye Yönelik Bir Araştırma. Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yönetim Bilimleri Dergisi, 7(1), 119-142. 16.01.2014. ULAKBİM.

- Ural, M. (1999). Bankacılık Sisteminde Verimlilik. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14(2), 147-157. 20.07.2014. ULAKBİM.
- Ülker, F. (2006). *Avrupa Birliğinde ve Türkiye’de Küçük ve Orta Boy İşletmeler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Projesi, Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ünal, O., Yücedağ, N. (2013). Kredi Talebinin Değerlendirilmesi ve Kredi Talebinin Değerlendirilmesinde Finansal Bilginin Önemi. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 15(1), 63-97. 27.01.2016. ULAKBİM.
- Varlı, B. (2010). *Avrupa Birliği’nde ve Türkiye’de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler; Yeniliğin Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler İçin Önemi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yağcılar, G.G. (2011). *Türk Bankacılık Sektörünün Rekabet Yapısının Analizi (1)*. Ankara: BDDK Yayınları.
- Yalçın, A., Gafuroğlu, Ş. (2008). Ekonomik Krizlerin Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Üzerindeki Yönetimsel ve İşlevsel Etkilerini Belirlemeye Yönelik Ampirik Bir Araştırma. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17(2), 443-448. 16.01.2014. ULAKBİM.
- Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu (2010). Türkiye Yatırım Ortamı Değerlendirmesi, Krizden Özel Sektör Öncülüğünde Büyümeye. Rapor No. 54123-TR. 27.01.2016. <http://www.yoikk.gov.tr/upload/ICA%20T.pdf>
- Yılmaz, S. (2010). *Ticari Bankalarda Kredi Portföyü ve Kredi Riski Yönetimi-Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yörük, N. (2001). Kobi’lerin Kredi Yoluyla Finansmanında karşılaştıkları Sorunlar ve Tokat İlinde Bir Uygulama. Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, (1-2), 187-204. 11.01.2014. ULAKBİM.

Yükeri, Y. (2009). *İmalat Sanayi İşletmelerinin Sermaye Yapısı Kararlarını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi: Adana Hacı Sabancı Organize Sanayi Bölgesi'nde Bir Uygulama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yüksel, A. (2011). *Türkiye'de Kobi'lerin Banka Kredilerine Erişimi*. Uzmanlık Tezi, Devlet Planlama Teşkilatı.

Yüksel, A. (2005). *Basel-II'nin Kobi Kredilerine Muhtemel Etkileri (2005/4)*. Ankara: BDDK Yayınları.

Zorlu, S. (2013). *Kobi'lerin Finansmana Erişiminde Kredi Garanti Fonları*, Uzmanlık Tezi, Kalkınma Bakanlığı.

ÖZGEÇMİŞ

05 Aralık 1976 tarihi, İstanbul ili Beşiktaş ilçesi doğumluyum. İlk, Orta ve Liseyi Kadıköy ilçesinde tamamladıktan sonra, askerlik görevimi Ankara Genel Kurmay Başkanlığı'nda tamamladım. 1999 yılında Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi, işletme bölümüne kayıt oldum. Bu bölümden 2003 yılında mezun oldum. 2004 yılından beri, özel bir bankada Müşteri İlişkileri Yöneticisi görevini sürdürmekteyim. 2012 yılında da Beykent Üniversitesi, İşletme Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladım.

Aday: Serdar ODYAKMAZ